

แบบเรียนภาษาไทย เล่ม ๒ ชั้นประถมศึกษาที่ ๔

กองการช่างศึกษาธิการ

แบบเรียนภาษาไทย

เล่ม ๒

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ยี่สิบสอง ๔๕๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๐

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๔.๒๕ บาท

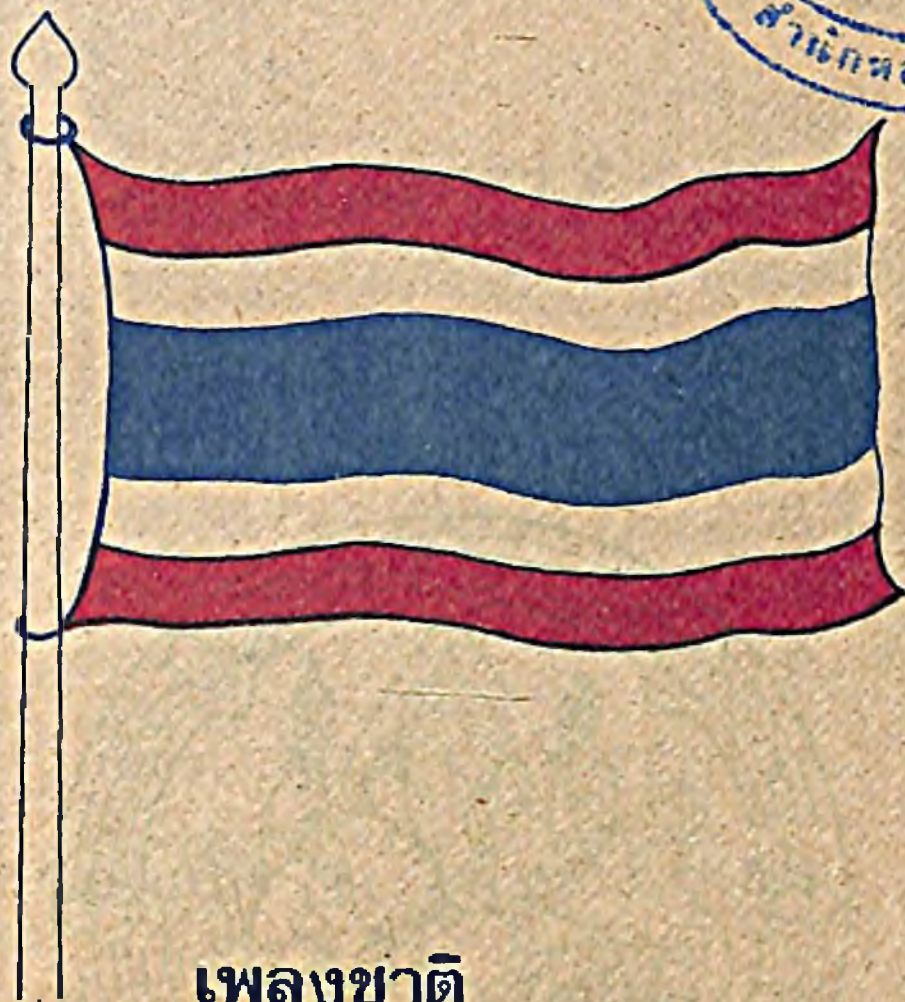
(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

เพลงชาติ

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
เป็นประชารัฐไผทของไทยทุกส่วน
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล
ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคี
ไทยนี้รักสงบแต่ถึงรบไม่ขลาด
เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่
สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี
เถลิงประเทศชาติไทยทวีมีชัย ชโย

เพลงสรรเสริญพระบารมี

ข้าวรพุทธเจ้า
เอามโนและศีระกราน
นบพระภูมิบาลบุญญะติแรก
เอกบรมจักริน พระสยามินทร์
พระยศยิ่งยง
เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ผลพระคุณ ๘ รักษา
ปวงประชาเป็นสุขศานต์
ขอบันดาล ๘ ประสงค์ใด
จงสถษุ์ตั้งหวังวรหฤทัย
ดุจถวายเป็นชัย ชโย

ชื่อของห้องหนังสือพิมพ์

เลขที่..... ๑

372.64

๗218๗

2520

เลขที่หนังสือพิมพ์ ๕๑ 011800 (๗๖)

คำนำ

=*=

โดยที่กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่า หนังสืออ่านภาษาไทยที่ใช้ในชั้นต่าง ๆ ขณะนี้สมควรจะมีการคัดเลือก แก้ไขปรับปรุงหรือจัดทำขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมกับกาลสมัยและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นหนังสือเรียนต่อไป จึงได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทยขึ้นคณะหนึ่ง

สำหรับแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษา ๔ เล่มนี้ คณะกรรมการได้มอบหมายให้บุคคลตั้งมีนามต่อไปนี้เป็นผู้จัดทำ คือ

๑. นางแม่นมาต ชวลิต
๒. นางสาวดีเลิศ โปตระนันท์
๓. นางวิบูลเพ็ญ ชัยปานี
๔. นางบุญสม ชาคิกานนท์
๕. นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง

เมื่อผู้รับมอบหมายได้จัดทำต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ส่งให้คณะกรรมการตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

กองตำรา กรมวิชาการ

คำแนะนำในการใช้แบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

แบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ นี้ วิธีการจัดทำคงเป็นไปแนวเดียวกับแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมเล่มอื่น ๆ กล่าวคือคัดเลือกความเรียง นิทาน ตลอดจนคำประพันธ์บางตอนบางเรื่องมารวมไว้ในที่เดียวกัน เรื่องส่วนมากแต่ละเรื่องประกอบด้วยคำนำ เนื้อเรื่อง คำอธิบายศัพท์ และกิจกรรม สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในแบบเรียนเล่มนี้ เป็นเพียงตัวอย่างพอเป็นแนวทางช่วยครูในการสอนเท่านั้น ครูอาจพิจารณาตัดแปลงตามความเหมาะสม ตามควรแก่กาลเทศะและความสะดวก

อนึ่ง นอกจากจะเป็นแบบเรียนสำหรับเรียนรู้เรื่องราว และวรรณคดีบางเรื่องของไทยอันจะช่วยเพาะนิสัยให้รักการอ่านมากขึ้นแล้ว ยังมุ่งหมายจะให้ช่วยส่งเสริมการสนทนาคัด เรียงความ ย่อความ ตลอดจนหลักภาษา การเขียน และการอ่านออกเสียงให้ถูกต้องอีกด้วย

คณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทย

สารบาญ

	หน้า
๑. สยามมานุสสติ	๑
๒. ความกรุณาปราณี	๓
๓. พระปฐมเจดีย์	๑๐
๔. พลายแก้วบวชเนร	๑๕
๕. มะกะโท	๒๖
๖. พระแก้วมรกต	๓๗
๗. เพดงพวงมาลัย	๔๓
๘. ทิฆมาวุกุมาร	๕๑
๙. ลูกน้อยหอยสังข์	๕๗
๑๐. หญิงหม้ายกับบุตร	๖๘
๑๑. ข้าหน้อยแม่นางกขยเอย	๗๔
๑๒. นายเถื่อนเป็นนายเมือง	๘๑
๑๓. เกาะผีเสื้อ	๙๑
๑๔. นายสุดจินดา	๑๐๐
๑๕. โมกชศักดิ์	๑๑๐
๑๖. พระพุทธบาท	๑๓๔

สยามานุสสติ

ความเบื้องต้น สยามานุสสติ (อ่านว่าสะ-หยา-มา-นุต-สะ-ติ)

แปลว่า ความระลึกถึงประเทศสยาม คือ ประเทศไทย เดิมเราเรียกชื่อประเทศของเราว่า ประเทศสยาม ต่อมาทางราชการประกาศให้เรียกว่าประเทศไทย เพื่อให้ถูกต้องกับความเป็นจริง และคล้องจองกับเราเจ้าของประเทศ ซึ่งเรียกตัวเองว่า คนไทย

โคลง ๒ บทนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานแก่คนไทยทุกคน ให้จำใส่ใจไว้ ระลึกถึงชาติบ้านเมือง

ใครรานใครรุกตัว	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ชาติดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละ สิ้นแด
เสียชีพไปเสียสิ้น	ช็อกองเกียรติงาม
หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราก้เหมือนอยู่คง	ชีพด้วย
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ ได้ฤ
เราก้เหมือนหมดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย

คำอธิบายศัพท์

สยามมานุสสติ	ความระลึกถึงประเทศไทย
ราน	แตก หัก
ด้าว	แผ่นดิน
ชีพ	ชีวิต
สยาม	ชื่อประเทศไทยในสมัยหนึ่ง
พินาศ	ความฉิบหาย แยก กระจาย

กิจกรรม

- ก. อ่านออกเสียง ร — ล ให้ชัดเจน
ไครราน ไครรุก ด้าว เราก้เหมือนอยู่คง
ไทยรบ จนสุดใจ หากสยามพินาศลง
เสียเนื้อเลือด หลังไหล ยอมสละ เราก้เหมือนหมดม้วย
- ข. ให้นักเรียนหาคำที่มีเสียงคล้องกันในโคลงทั้งสองบท
- ค. หัดให้นักเรียนร้องเพลงสยามมานุสสติ และให้ทำท่าประกอบด้วย ให้อ่านเหมือนร้อยแก้วธรรมดา ให้อ่านทำนองโคลงสี่สุภาพให้ถูกต้อง
- ง. ให้ช่วยกันเรียบเรียงโคลงที่อ่านให้เป็นภาษาร้อยแก้วธรรมดา
- จ. ให้นักเรียนช่วยกันแต่งเรื่องเกี่ยวกับความรักชาติ ประกอบโคลงทั้งสองบทนี้ หรือเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับความรักชาติ เช่น เรื่องบ้านบางระจัน ให้นักเรียนฟัง

การระเวกไปตามพระบิดา โอรสและธิดาเจ้าเมืองการะเวกขอตาม
ไปด้วย เจ้าเมืองการะเวกจึงจัดเรือรบ ๑๐๐ ลำ และทหาร
๕๐๐๐ คน ให้ไปช่วยคุ้มครอง

สุดสาครลงเรือมาจนกระทั่งถึงเกาะกาวัน ซึ่งมีผีเสื้อยักษ์
กินคน ดังที่คัดมาให้อ่านนี้ สุดสาครรบชนะพวกผีเสื้อ แล้ว
เดินทางต่อไปจนได้พบพระอภัยมณี หลังจากนั้นก็ได้ผจญภัยร่วม
กับพระบิดาอีกหลายครั้ง นับว่าเป็นเด็กซึ่งกล้าหาญ และมีความ
สามารถอย่างยิ่งผู้หนึ่ง

<p>ฝ่ายพระหน่อปรเมศร์เอกศกษัตริย์ โลมณัสในอารมณด้วยสมหวัง ขึ้นบาทที่สุวรรณเหนือบัลลังก์ ถมเย็นเย็นเห็นมัจฉาขึ้นคลาคล่ำ เผ้าทับบีพียาตามสารพัน พระบอกร้องสองราประสาเด็ก ว่ายข้างนอกดอกมันเท่าเขาครี แล้วชวนดูหมู่สัตว์ปฏิสนธิ เที่ยวเก็บกินดินสลุตขึ้นมุขลอย ข้างมีหางอย่างปลาหน้าเหมือนเงาะ มันพุดอย่างข้างเราไม่เข้าใจ มีต่างต่างข้างพิกลกันเป็นสาย มีแต่กายส่ายหยิ่งกระทั่งดิน</p>	<p>พระน้องนึ่งแนบข้างไม่ห่างกัน ข้างมุขดำดูชวนกันสรวลสันต์ ว่ายโน้นนั่นปลาอะไรใหญ่เต็มที่ นี่ปลาเล็กดอกนะจะมารศรี ว่ายเหล่านี้ชีวซ่าปลาเล็กน้อย หัวเป็นคนข้างท้ายกลายเป็นหอย พระน้องน้อยชมเพตินเจริญใจ ต่างหัวเราะร้องว่าปลาไปไหน พระหน่อไททิ้งอาหารให้ทานกิน ขึ้นเรียงรายกลางมหาชลาลัย เที่ยวจับกินกึ่งปลาในสาชล</p>
--	---

เห็นกำปั่นมันร้องออกก้องเสียง	ให้แล่นเสียงหลักทางไปกลางหน
จะถูกล่ายตายสิ้นมันดินรน	เสียงเหมือนคนแต่ข้างเราไม่เข้าใจ
พระพี่น้องสององค์ทรงพระสรวล	ต่างชี้ชวนชมปลาชลาไหล
ทั้งเสนาทัพพลสกลไกร	ตำราญใจจรมาลึบห้าวัน
ถึงละเมาะเกาะกาวิณถิ่นผีเสื้อ	ต่างทอดเรือเรียงเรียงเคียงเคียงค้ำ
ขึ้นตักน้ำดำเสียงพร้อมเพรียงกัน	ผีเสื้อมันได้กลิ่นก็บินมา
เสียงคึกคึกครึกครื้นเป็นหมื่นแสน	เท่าถ้าแพนแม่ปีกหลักถลา
ลงโฉบได้ไพร่พลบนเกตรา	กระพือพาขึ้นละเมาะเกาะกาวิณ
ที่เหลืออยู่สู้รบไม่หลบหลัก	มันมาอีกอึดแอกระแสสินธุ์
เปรียบเหมือนเหยี่ยวเฉียวปลา-	หน่ออินทรีกับพระน้องอยู่-
แล้วพาบิน	ห้องใน
เสียงว่าวุ่นผดุนอกมานอกห้อง	มันโฉบสองอนุชาพาไปได้
สุดสาครร่อนอกตกพระทัย	ฉวยได้ไม้เท้าโลดกระโดดมา
ขึ้นชี้หลังมังกรก็ถอนถีบ	ลงน้ำรีบตามติดกนิษฐา
ไล่ผีเสื้อเงาไม้เท้าของเจ้าตา	ร้องเหว่ยว่าล็กเท่าไรก็ไม่วาง
มันกลับกลุ่มรุมจับพระรับริบ	ทั้งม้าชบโขกกัดสะบัดหาง
ทั้งตัวปีกฉีกตายมันวาววาง	พระสู์ปลางภาวนามหามนต์
หวดไม้เท้าดาบสดังกรดกริช	พอถูกนิตกายขาดกลางกลางหน
ผีเสื้อร้ายว้ายปราณไม่ทานทน	ต่างทั้งคนเสี้ยสิ้นแล้วบินไป
พระอู่มน้องสององค์ขึ้นทรงม้า	พวกโยธาว่ายคล้ำในน้ำไหล
ต่างขึ้นล่ากำปั่นไม่บรรลย์	ทั้งนายไพร่พร้อมสิ้นก็ยินดี

คำอธิบายศัพท์

พระหน่อ	ลูกชาย
ปรเมศร์	เป็นใหญ่ พระหน่อปรเมศร์เอกกษัตริย์ หมายถึง สุธดาคร ซึ่งเป็นโอรสพระ อภัยมณี
โสมนัส	ปลาบปลื้ม ยินดี
บาทลี	ที่อยู่ท้ายเรือสำเภา
ที่สุวรรณ	ที่นั่งทอง
บัลลังก์	แท่น
มัจฉา	ปลา
คล้า	มาก คล้าคล้า หมายความว่า ไปเป็นฝูง ๆ
ผุด	โผล่ขึ้น
สรวลสันต์	หัวเราะ
ทักขิ	รบเร้า
สารพัน	ทั้งหมด ทั่วไป
สองรา	ทั้งสอง
มารศรี	นางงาม ในที่นี้หมายถึง น่องหญิง
ศิริ	ภูเขา

ชีว	ปลาชีว	
ซ่า	ปลาซ่า	
ปฏิสนธิ์	เกิด	
ดินสตุต	ดินไต้หน้าชนิดหนึ่ง เวลาเย็นมักลอยขึ้นเหนือน้ำ	
ไท	ปลาชอบกิน	
มหาชลาสินธุ์	ผู้เข้มนใหญ่	
สาชล	มหาสมุทร ทะเลใหญ่	
กำปั่น	น้ำ	
หน	เรือ	
ชลาไหล	ทาง	
เสมี	น้ำไหล	
ร้พด	กองทหาร	
สกล	ขบวนทหาร	
ไกร	ทั้งหมด	
จร	แก่งกั้ว	
ตะเมาะ	ไผ่	
มีเลื้อ	เกาะเล็ก ๆ ป่าห่อมเล็ก ๆ	
	แมลงพวกหนึ่งมีปีกเป็นแผ่น	มีสีต่าง ๆ
	ไม่นี่นี้หมายถึงมีเลื้อในนิยาย	ซึ่งตัวใหญ่
	มาก กินคนได้	

ทอด	จอด
ลำเตี้ยง	ชนตั้ง
ลำแพน	เลื้อยชนิดหนึ่งสถานด้วยไม้ไผ่
เกศรา	เรือ เรือลำเกา
กระแสดลิมส์	สายน้ำ
หน่อมรินทร์	โอรสของกษัตริย์
ว่าจุ่น	ลับสน
ผดุน	ไปโดยเร็ว
ชมุข	น้องชาย
มังกร	สัตว์ในนิยายจีน รูปคล้ายงู แต่มีตัวมีขา ม้ามังกรในเรื่องนี้เกิดจากมังกรกับม้าผสม พันธุ์กัน ออกลูกมาจึงมีหัวและหางเหมือนพ่อ (มังกร) ตัวเหมือนแม่ มีฤทธิ์มาก
กนิษฐา	น้องหญิง
เจ้าตา	หมายถึงพระฤๅษี
ว้ายวาง	ตาย
ภาวนา	ท่อง บ่น
ดาบส	ฤๅษี

กริช	มีดสองคม รูปคด ปลายแหลม กรดกริช คือกริชที่คมมาก
กลาด	เกวียน
ววยปราณ	ตาย
โยธา	ทหาร

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

ตอบคำถามต่อไปนี้

๑. สุดสาครเป็นลูกใคร
๒. สุดสาครกำลังเดินทางไปไหน
๓. ผีเสื้อทำอันตรายใคร
๔. สุดสาครใช้อาวุธอะไรทำลายผีเสื้อ
๕. เรือของสุดสาครแตกหรือไม่

รู้จักคำ

- ก. ทำท่าที่แสดงความหมายตรงข้ามกับคำเหล่านี้ และบอกชื่อของกริยาที่ทำอย่างนั้น
 สรวลสันต์
 โทมัส
 สรรพางค์
- ข. ค้นหาว่าในกลอนเรื่องเกาะผีเสื้อนี้มีคำใดบ้างที่มีความหมายตรงกันข้ามกับคำต่อไปนี้
 ปฏิสนธิ บรรลีย์

ค. อ่านออกเสียงคำเหล่านี้ให้ชัดเจนทีละคน แล้วให้ตัดสิน
กันเองว่าใครออกเสียงได้ถูกต้องที่สุด

เรียง ลำเลียง ครึกครื้น ปลาเล็ก
เสียงหลัก คลาคล้า กรดกรีซ กลาดกลางหน
กัลบักลุ่ม รั้รบ

ง. หัดอ่านออกเสียงกลอนต่อไปนี้ แล้วลองแข่งกันว่า ใคร
จะออกเสียงได้ถูกต้อง ชัดเจนและเร็วกว่าเพื่อน
 พื้นโรงเรียนเลียนราบรมรินทร์ ชัดจนสิ้นเดินยาก-
 ถลากไถล

จ. หยิบยกคำที่มีเสียงคล้องจองกัน ในวรรคเดียวกันมา
ให้มากที่สุดที่จะมากได้ เช่น
 เมศร์ — เกศ อารมณ์ — สม

เล่นสนุก

- ก. เขียนบทละคร หรือบทเล่นหุ่น ตามเนื้อเรื่องในตอนนี้
- ข. สมมุติว่านักเรียนเป็นสุดสาคร ให้เล่าเรื่องการผจญภัย
กับผีเสื้อ ให้เพื่อน ๆ ฟัง
- ค. สมมุติว่านักเรียนเป็นผีเสื้อ เล่าเรื่องการต่อสู้กับคน
ให้เพื่อน ๆ ฟัง
- ง. ทุกคนคงเคยผจญภัยมาบ้างแล้ว ลองเขียนเล่าให้
คนอื่นฟังบ้าง

นายสุดจินดา

ความเบื้องต้น เรื่องนายสุดจินดานี้คัดจากหนังสืออภิหาร
บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นหนังสือกล่าวถึงประวัติและเรื่องราวอันน่า
อัศจรรย์ของบรรพบุรุษไทยหลายท่าน

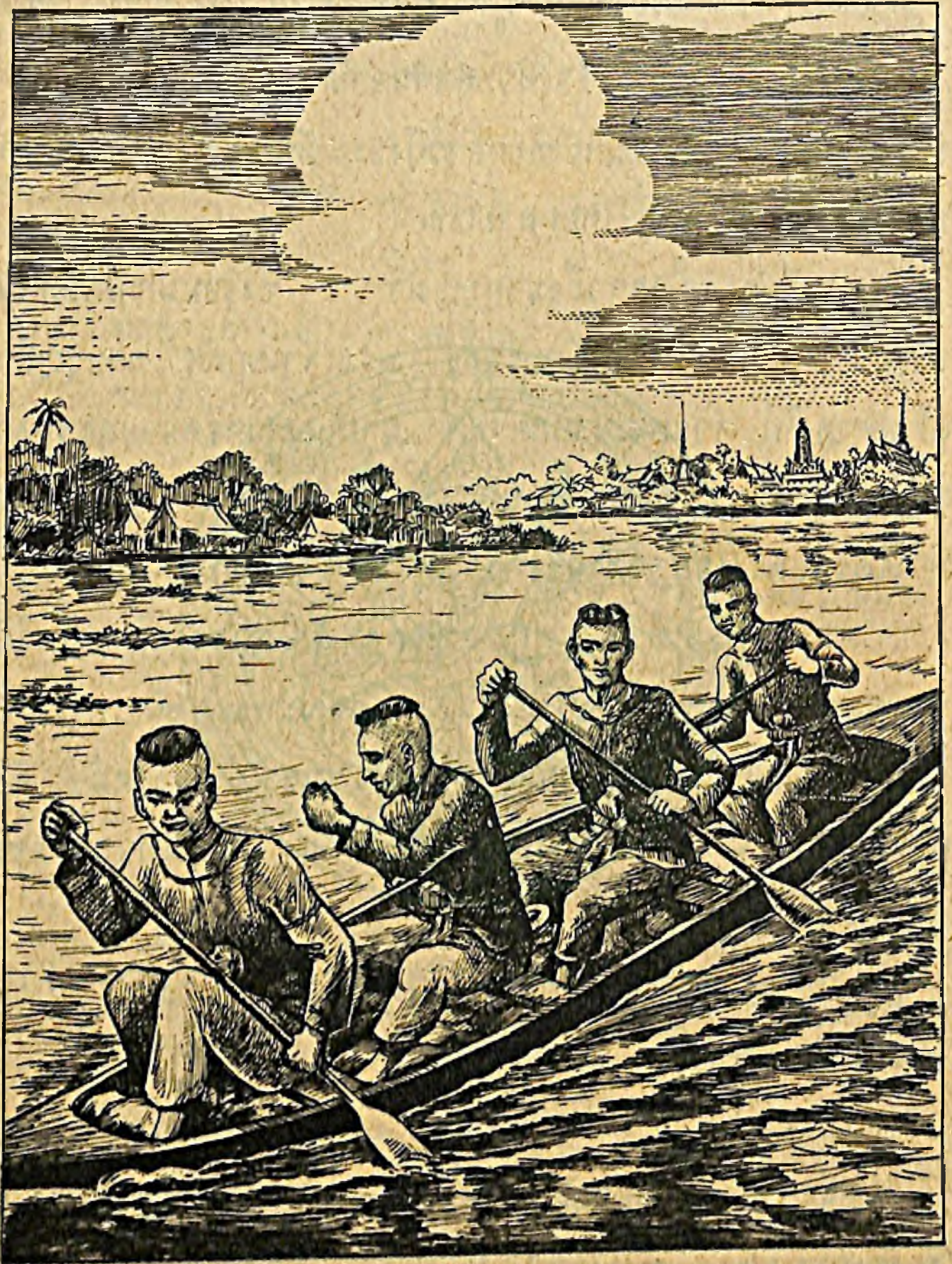
ตอนที่คัดมานี้กล่าวถึงนายบุญมา ซึ่งเป็นมหาดเล็กใน
พระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) นายบุญมา
เป็นมหาดเล็ก ตำแหน่งนายสุดจินดา นายบุญมาหรือนายสุดจินดา
ผู้นี้คือพระอนุชาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ท่านได้ช่วยพระเชษฐาตั้งนครหลวงใหม่ของไทย คือกรุงเทพฯ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเป็นกษัตริย์
พระองค์แรกของพระราชวงศ์จักรี เมื่อขณะพระองค์ครองราช-
สมบัติ นายบุญมาหรือนายสุดจินดาพระอนุชาได้เป็นวังหน้า คือ
ตำแหน่งกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เป็นผู้มียอำนาจ
จากพระเจ้าแผ่นดิน

นายบุญมาหรือนายสุดจินดามีประวัติที่น่าอัศจรรย์อย่างไร ขอ
ให้อ่านเรื่องต่อไปนี้

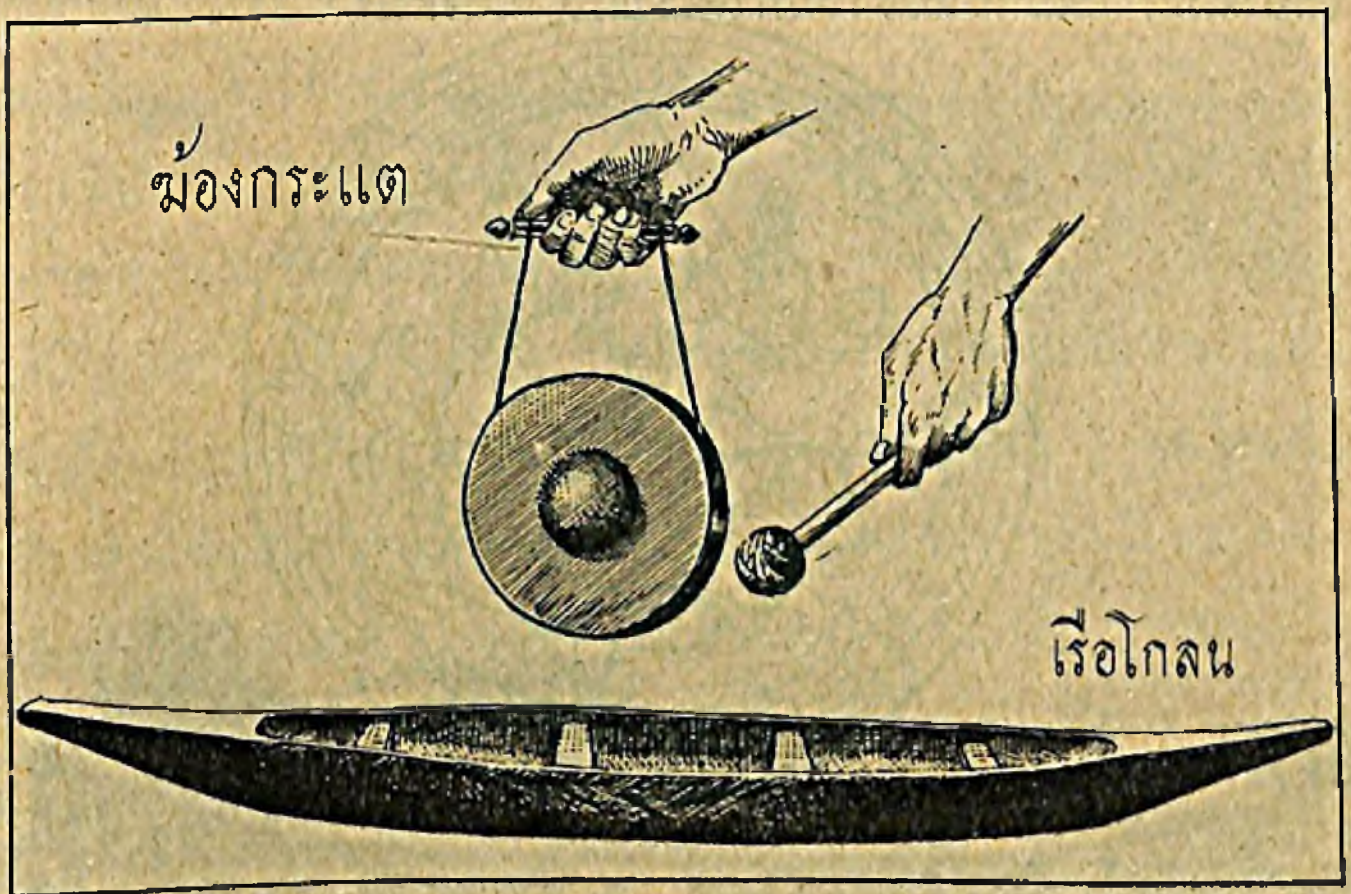

อนึ่งกรุงศรีอยุธยาเมื่อใกล้จวนจะเสียนั้น กรมพระราชวัง
ที่ ๑ กรุงเทพฯ ซึ่งเวลานั้นนั้นเป็นแต่นายสุดจินดา เป็นบุตร
ที่ ๕ ของสมเด็จพระบรมมหาราชกาธิบดี ท่านยังหามีบุตรภรรยา

นายสุดจินดา กับเพื่อนลงเรือโกธมพายหนีพวกพม่า

ไม้ ทำนลงเรือโกถนกับเพื่อน ๓ คน เป็นสี่ทั้งท่าน พวกนี้หนีพม่า
 ออกจากกรุงได้นั้นแล้ว จึงปรึกษากันจะไปเมืองราชบุรีหาพี่ชาย
 คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ด้วยเวลานั้นท่าน
 พลัดพรากจากพระบิดาและพระญาติของท่าน ท่านก็จัดเสบียง
 อาหารพอสมควรกับได้ฆ้องกระแตใบหนึ่ง เป็นฆ้องเดิมของพระ

ฆ้องกระแตกับเรือโกถน

อัยกาสืบตระกูลต่อ ๆ มา เมื่อพร้อมกันทั้งสี่แล้ว จึงลงเรือโกถน
 พายหนีพม่ามาถึงตำบลบางไซสี่กุก พบค่ายพม่าตั้งอยู่ทั้งสองปาก
 ขณะนั้นเป็นเวลาค่ำประมาณทุ่มเศษ พม่าที่ค่ายใหญ่บางไซตีฆ้อง
 เรียก เรือของท่านตามโคมโพงมาดวงหนึ่ง ท่านจึงตีฆ้องกระแตรับ
 กับพม่า พม่าก็สำคัญเข้าใจว่าเป็นเรือกองตรวจของพม่า พม่าจึง

ความกรุณาปราณี

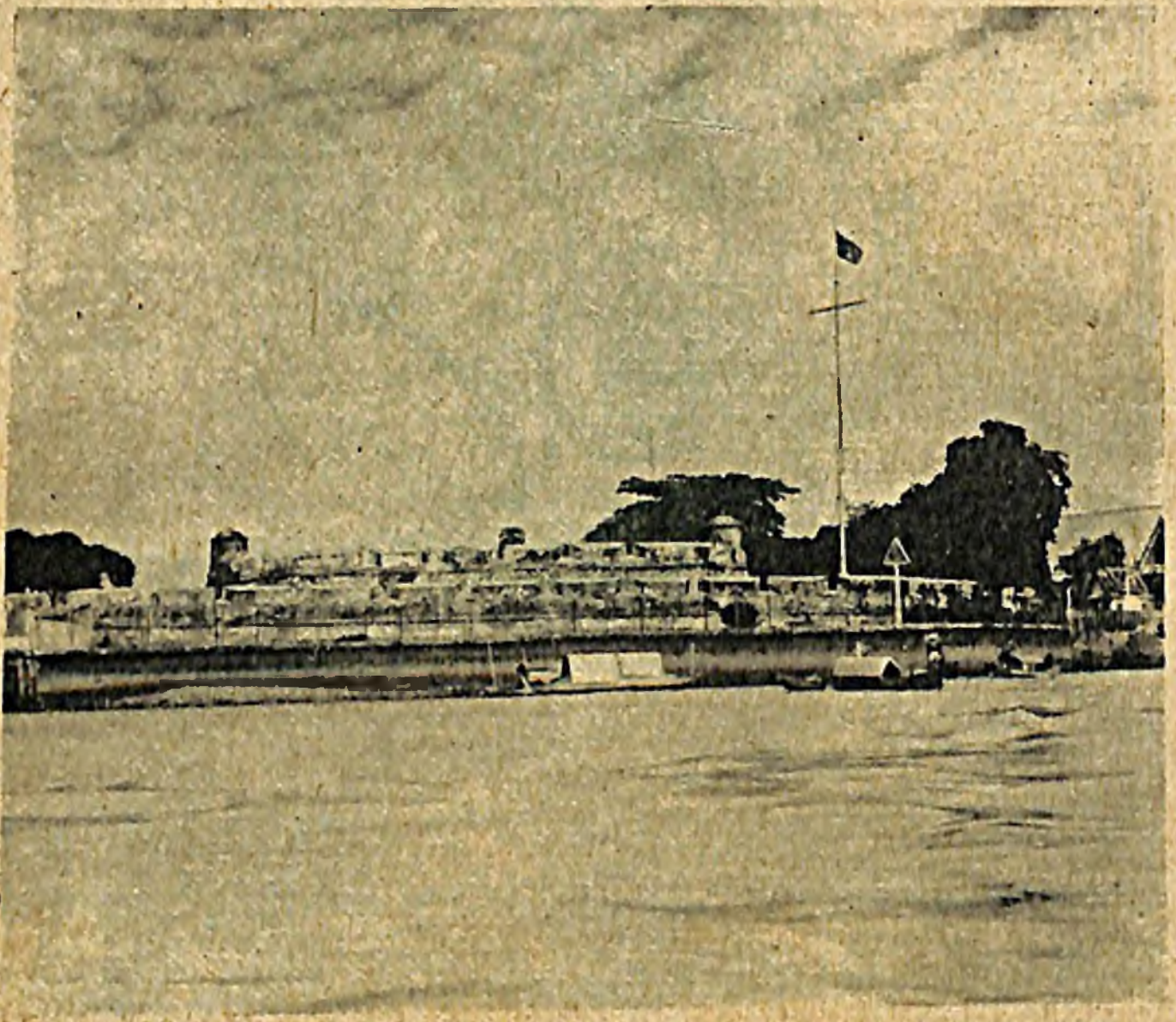
ความเบื้องต้น เรื่องความกรุณาปราณี เป็นความบางตอน
ของบทที่ ๑๕ ในหนังสืออ่านธรรมจริยาเล่ม ๖ ของเจ้าพระยา-
ธรรมศักดิ์มนตรี กับพระยาวิจิตรธรรมปริวัตร

เพล่าเข้าวันหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมือง
สาวัตถี ได้ทอดพระเนตรเห็นเด็กทั้งหลายช่วยกันทุบตีและขว้างปา
งูอยู่ด้วยท่อนไม้บ้าง ก้อนอิฐบ้างที่กลางทาง พระองค์จึงตรัสถาม
ว่า “เจ้าทั้งหลายทำอะไรกัน” เด็กทูลว่า “ช่วยกันตีงู” ครั้น
พระองค์ถามว่า “ตีมันทำไม” เด็กก็ทูลตอบว่า “เพราะกลัวมัน
จะกัด” พระองค์จึงตรัสว่า “เจ้าทั้งหลายคิดว่าจะกระทำความสุข
ให้แก่ตน แล้วช่วยกันตีงูนี้ จักไม่ได้รับความสุขเลย บุคคลผู้หวัง
ความสุขแก่ตนไม่ควรจะประหารสัตว์อื่น” ครั้นตรัสฉะนี้แล้วจึง
ตรัสคาถาเป็นสุภาษิตมีความว่า

“บรรดาสัตว์ที่เกิดมาแล้วทั้งหลาย ย่อมอยากได้ความสุขด้วย
กันทั่วหน้า ก็บุคคลผู้ใดแสวงหาความสุขเพื่อตน แต่เบียดเบียน
สัตว์อื่นด้วยอาชญา บุคคลนั้นละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไม่มีความสุข
เลย บรรดาสัตว์ที่เกิดมาแล้วทั้งหลาย ย่อมอยากได้ความสุข
ด้วยกันทั่วหน้า ก็บุคคลผู้ใดแสวงหาความสุขเพื่อตน ไม่เบียด-
เบียนสัตว์อื่นด้วยอาชญา บุคคลนั้นละโลกนี้ไปแล้ว จะได้สุข
แท้”

มิได้ออกตามก่าวสกัดจับเรือนั้น ก็ปล่อยให้เรือโกธนั้นล่องตาม
ลำน้ำใหญ่ไปจนถึงสามโคกแลเมืองนนทบุรี ตามลำดับระยะทาง
ได้พบค่ายพม่าตั้งสกัดอยู่ที่ท้ายน้ำหลายตำบล เมื่อพบค่ายพม่า ณ
ที่ตำบลใด ก็ตีฆ้องกระแตรับกับพม่าทุกค่าย ทำอาการเป็นเรือ
พม่ากองตรวจมีโคมไฟตามด้วยแลจะพุดก็ทำเสียงให้เบา ๆ เป็นที่
เสียงพม่า พม่าก็สันตงสัยมิได้เรียกสักแห่งหนึ่ง

พอมาถึงบางบัวทองในอ้อมเกร็ดก็พอสว่างในที่นั้น จึงได้
 ซอมนอนอยู่ในที่ลับ ๆ ครั้นค่ำก็ลงเรือโกธมลงมาถึงเมืองธนบุรีที่
 วัดแจ้ง แลเห็นแสงไฟอยู่บนบ่อมิชยประสิทธิ์ ปากคลอง
 บางกอกใหญ่ ไต่วัดแจ้งนั้นโดยมากก็เข้าใจว่าพม่าตั้งค่ายสกัดอยู่
 ในที่นั้น ๆ เป็นต้นทางจะไปเมืองราชบุรี ที่ปากคลองเล่าก็เคย
 จะทำอาการดังเช่นท่าแต่ก่อน ก็เกรงพม่าจะเห็นว่าเป็นไทยก็จะ
 ฆ่าเสีย จึงได้รอเรือพักอยู่ที่ฝั่งตะวันออกหน้าวัดมหาธาตุเดิมชื่อ
 ว่าวัดสลัก ขณะนั้นมีเรือรบพม่าตีกรรเชียงสวนขึ้นมาหลายลำ
 ทำอาการจะขึ้นไปกรุง เสียงโห่เห่เป็นเสียงพม่าแน่แล้ว จะหลบตี
 หนีไปแอบอยู่ที่ใดก็ไม่ทัน ด้วยเป็นการจวนตัวใกล้เข้ามาแล้ว
 จึงคิดพร้อมใจกันทั้ง ๔ คนล่องเรือโกธมคว่ำลงในน้ำ แล้วคนทั้ง
 สี่คนจึงได้ซ่อนตัวอยู่ที่ใต้เรือโกธมจึงพ้นภัยพม่า ครั้นเรือรบพม่า
 เลยขึ้นไปหมดแล้ว จึงได้กู้เรือโกธมพลิกหงายขึ้น ขณะนั้น
 เสบียงอาหารแลเครื่องนุ่งห่มหายสูญไปทั้งสิ้นไม่เหลือ ๆ แต่ผ้า
 ที่ติดอยู่กับตัวเท่านั้นทั้ง ๔ คน ครั้นกู้เรือเสร็จแล้วจึงเห็นช่อง
 กระจาดที่ สำหรับตี หนี พม่า นั้น คว่าติดกระจาด เรือ อยู่ ไม่สูญเป็น
 อัศจรรย์นัก ขณะนั้นต้องรอเรือจอดอยู่ที่หน้าวัดสลักจนเดือนตก
 เวลานั้นประมาณสองยาม น้ำขึ้นไหลเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่
 ขณะนั้นช่วยกันพายเรือโกธมข้ามปากไปฝั่งหน้าวัดแจ้ง แล้วจึง
 ล่องเรือโกธมเลีย เขาสระคลุมศีรษะทั้ง ๔ คน พยุงเรือให้ค่อย
 เคลื่อนลอยตามน้ำเข้าไปในคลองได้ ทำให้พม่าบนบ่อมิชยลงตั้ง

ว่ามีใช้คน ครั้นเข้าไปได้ในคลองพันทนาค่ายพม่าแล้ว ถึง
หน้าวัดสังข์กระจาย จึงกู้เรือโกถนหงายขึ้นพายต่อไป ถ้าพบ
เรือพม่าในคลองแห่งใด ก็ทำอาการซ่อนตัวดังหน้าวัดสลักนั้น
ทุกแห่งไปจนออกจากปากคลองมหาไชย

ครั้นถึงบ้านท่าจีนเห็นบ้านเรือนร้างไม่มีคน ก็เข้าใจว่าคน
หนีพม่าไปหมด พอสว่างขึ้นที่บ้านท่าจีน จึงขึ้นอาศัยพักผ่อน
นอนซ่อนตัวอยู่ในเรือนร้างจนค่ำก็ลงเรือโกถนพายต่อไป เข้า
บ้านบ่อนาเกลือ ขณะนั้นฝนตกหนักฟ้าผ่าลงมาลงกลางเรือโกถน
ทะเลเป็นแฉกกลมกว้าง ๕ นิ้ว เรือจมน้ำ แต่คนทั้ง ๔ มิได้เป็น
อันตรายก็เป็นการอัศจรรย์ ขณะนั้นก็ช่วยกันลากเรือเข้าฝั่งอุทยาน
พอไปได้ก็เร่งรีบพายต่อไป ที่ตำบลนั้นจระเข้ก็ร้ายแต่หาทำ
อันตรายไม่ เพราะบารมีที่จะได้เป็นกษัตริย์จะได้สืบพระวงศ์มา

ครั้นถึงตำบลสุนัขหอมพบผู้ร้ายตีเรืออยู่ที่ตำบลนั้นประมาณ
๖ คน จึงได้ตีฆ้องกระแตขึ้นแล้วร้องให้เป็นเสียงลำเนียงพม่า
พวกผู้ร้ายได้ยินก็หนีไปสิ้น ทั้งเครื่องศาตราวุธไว้ที่ตลิ่ง ปืน
๗ คีบบอก ๑ บรรจุแล้ว ๘ คีบบอก ๑ บรรจุแล้ว เป็นปืน
คาบศิลาทั้ง ๒ บอก มีดศิระตัด ๑ เล่ม กับดาบเล่ม ๑
กรมพระราชวังท่านได้เก็บเอาอาวุธทั้ง ๔ อย่างมา เมื่อท่าน
ได้ราชสมบัติได้เอาดาบเล่มนั้นมาทำด้ามทองฝักทองทรงไปทัพเสมอ
แต่มีดกับปืนจะสูญไปแห่งใดไม่ทราบ สืบหาได้ความไม่ เป็นแต่
คาดคะเนเห็นจะพระราชทานแบ่งปันให้แก่คนที่ไปตามท่านในเวลา

นั้นบ้าง หรืออย่างไรสืบไม่ได้ความแน่ แล้วก็พวยต่อไปจะออกปากคลองแม่กลอง พวยหัก ๒ เล่ม ต้องพวยแต่ ๒ เล่มจึงเข้าตั้งแต่มาจากกรุงจนถึงเมืองราชบุรี หาได้รับประทานอาหารไม่ทั้ง ๔ คน เพราะเสียบึงจมน้ำเสียหมด

เมื่อถึงราชบุรีแล้วจึงเสด็จไปที่บ้านอัมพวา ก็หาพบพระเชษฐาไม่ สืบความทราบมาแต่พระสงฆ์บางองค์ที่กักตัวอยู่ บอกว่าพระเชษฐาท่านพาพระชายน้าและพระญาติหนีพม่าไปในป่าข้างทิศเหนือ ขณะนั้นกรมพระราชวังท่านก็ตามไปในป่าหลายวัน จึงพบพระเชษฐา คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

คำอธิบายศัพท์

นายสุดจินดา

ตำแหน่งมหาดเล็ก คนรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน

ปัยกา

ปู่ทวด ตาทวด

อัยกา

ปู่ ตา (ที่นี้หมายถึงพระราชบิดาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก)

ตามโคมไฟ

จุดไฟ

ปากคลอง

ตอนที่คลองต่อกับแม่น้ำ ทางออกจากคลองสู่แม่น้ำ

กระทงเรือ

ที่นั่งในเรือ ไม้ขวางเรือ

วัดแจ้ง

ปัจจุบันนี้มีชื่อเป็นทางการว่าวัดอรุณราชวราราม

สวะ

ต้นหญ้า และพืชที่ลอยเป็นแพอยู่ในน้ำ

๖. พาหนะซึ่งนายสุดจินดาใช้เดินทางคือ.....
๗. นอกจากเสบียงอาหารแล้ว สิ่งสำคัญซึ่งนายสุดจินดา
นำไปด้วยคือ.....
๘. เมื่อนายสุดจินดาพบค่ายพม่า ท่านก็.....
๙. เมื่อสวณกับเรือรบพม่า และจะพ่ายเรือหลบไปก็ไม่ทัน
นายสุดจินดากับพวกจึง.....
๑๐. นายสุดจินดากับพวกไม่ได้รับประทานอาหาร เพราะ...

รู้จักคำ

ก. คำข้างล่างนี้ จัดไว้เป็นคู่ ๆ คำทั้งคู่เขียนคล้าย ๆ กัน
แต่อีกคำหนึ่งเสียงผิดไป และมีการเติมรูปวรรณยุกต์ลงบนคำ
ทำให้ความหมายผิดไปด้วย ให้แต่งประโยคเพื่อแสดงความหมาย
ของแต่ละคำ

เลีย	เลีย	หนี	หนี	พอ	พอ
ตอ	ต่อ	ลี	ลี	คำ	คำ
คายน	ค่าย	ทายน	ท่าย	พ่น	พ่น
ลม	ลัม				

ข. ข้อความข้างล่างนี้ อาจจะกล่าวอย่างอื่นก็ได้โดยมี
ความหมายเท่ากัน ลองจับคู่ข้อความที่มีความหมายอย่างเดียวกัน
กรุงศรีอยุธยาเมื่อใกล้จวนจะเสีย ยังไม่มีบุตรภรรยา
ยังหามีบุตรภรรยาไม่ พม่าหมดความสงสัย
พม่าสิ้นสงสัย พอสว่างจอดเรือที่บ้านท่าจีน

พอสว่างขึ้นที่บ้านท่าจีน
ผู้ร้ายตีเรือ
หาได้รับประทานอาหารไม่

ผู้ร้ายปล้นเรือ
ไม่ได้รับประทานอาหาร
กรุงศรีอยุธยาเมื่อใกล้จะแตก

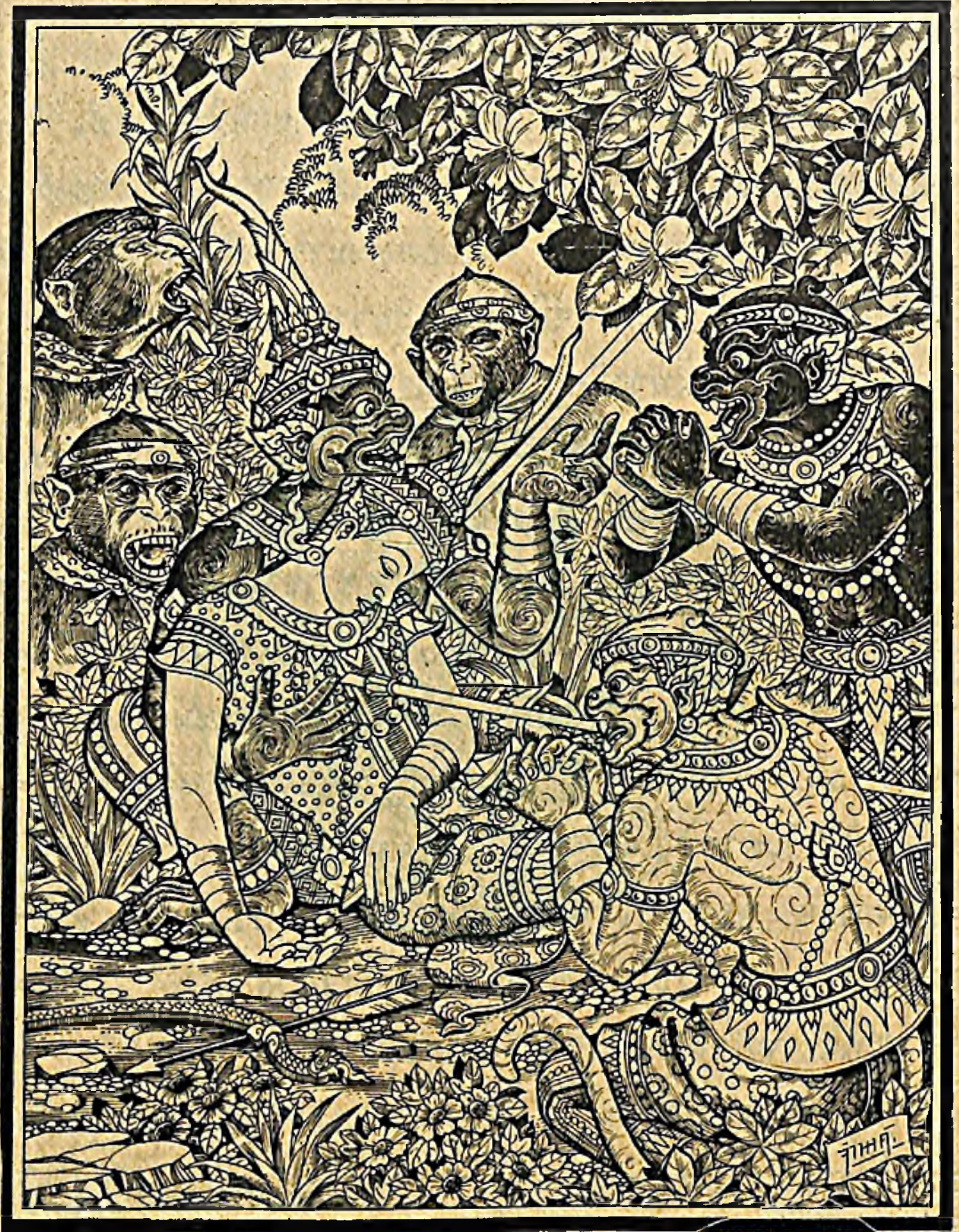
สิ่งที่ควรทำ

๑. เขียนแผนที่แสดงการเดินทางของนายสุดจินดา
๒. สัมมุติตนเองเป็นนายสุดจินดา เล่าเรื่องการเดินทางและการผจญภัย ตั้งแต่ออกจากกรุงศรีอยุธยาให้เพื่อน ๆ ฟัง
๓. เขียนบทการผจญภัยของนายสุดจินดา สำหรับเล่นหุ่นกระบอกหรือเล่นละครสั้น ๆ
๔. ฆ้อง มีหลายชนิด นอกจากฆ้องกระแต สอบถามดูว่ามีอะไรอีก แต่ละชนิดต่างกันอย่างไร

โมกษศักดิ์

ความเบื้องต้น เรื่องโมกษศักดิ์นี้เป็นตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ ในรัชกาลที่ ๑ อันเป็นเรื่องราวของการสงครามระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ ต้นเรื่องเดิมมาจากอินเดีย พระรามนั้นนับถือกันว่า เป็นภาคหนึ่งของพระนารายณ์ผู้เป็นเทพเจ้า ลงมาเกิดเพื่อปราบคนพาลคือทศกัณฐ์เจ้ากรุงลงกา พระบิดาของพระรามชื่อท้าวทศรถ ครองเมืองอโยธยา มีโอรสทั้งสี่สี่พระองค์คือพระราม พระลักษมณ์ (อ่านว่า พระ-ลัก) พระพรต และพระสัตรุต ความจริงพระรามควรได้ครองราชสมบัติสืบต่อพระบิดา แต่ท้าวทศรถทรงเสียกมลมาตาพระพรต ยกสมบัติให้พระพรต พระรามจึงออกบวชและไปอยู่ป่า พระลักษมณ์และนางสีดาชญาพระรามตามเสด็จด้วย วันหนึ่งทศกัณฐ์ได้ข่าวว่านางสีดาสวยมาก ก็อยากได้เป็นชญา จึงทำอุบายมาแย่งนางไป พระรามจึงต้องไปตามนางคืน พระองค์ได้พวกลิงที่มีฤทธิ์เป็นทหารเอก เช่น หนุมาน ลุครีพ สงครามระหว่างยักษ์และมนุษย์กินเวลานาน ได้รับกันหลายครั้ง จนในที่สุด ฝ่ายพาลคือทศกัณฐ์ก็พ่ายแพ้

ตอนที่คัดมาให้อ่านนี้ เป็นการรบระหว่างพระลักษมณ์กับกุมภกรรณ น้องชายทศกัณฐ์ ความจริงกุมภกรรณเป็นยักษ์ที่มีศีลธรรม และเห็นว่าพี่ชายของตนผิด หากต้องออกมาช่วยรบ เพราะเกรงใจและเพราะความรักพี่ กุมภกรรณมีหอกศักดิ์สิทธิ์

บัดนั้น

ครั้นเห็นโมกษศักดิ์ฤทธิรอน
ไต่ก็ป้ำว่าวายขันธ์

พระยาสุครีพชาญสมร

ไม่หลุดถอนจากองค์พระอนุชา
กวักรเรียกมีถนมห้เข้ามาหา

ซึ่งเทพเจ้าประทานชื่อว่าโมกขคักดิ์ พุ่งไปต้องผู้ใดแล้ว จะถอน
ออกมิได้ จนกว่าจะได้ใช้ยาแก้ที่ถูกต้อง พระลักษณะณ์เสียดิ
กุมภกรรณถูกหอกโมกขคักดิ์จนสลบไป หนุมานทหารเอกของ
พระรามรับอาสาไปเอายาชื่อสังกรณีตรีชวาмаแก้พิษหอกได้

บัดนั้น

ครั้นเห็น โมกขคักดิ์ฤทธิรอน
โคกบีบว่าวายชนม์
ทำนอง ไปทูลพระจักรรา

บัดนั้น

ได้ฟังสุครีพบัญชาการ
ครั้นถึงน้อมเคียรอภิวาท
สะอื้นพลางทางทูลกิจจา
ออกไปสัประยุทธ์ชิงชัย
บัดนี้ต้องโมกขคักดิ์มัน

เมื่อนั้น

ได้ฟังดังหนึ่งพระกาฬ
ชดนาคลอคลองนองเนตร
ดังหนึ่งจะสิ้นชีवालัย
พร้อมด้วย โยธาทานริน
ออกจากสุวรรณพลับพลา

พระยาสุครีพชาณุสมร

ไม่หลุดถอนจากองค์พระอนุชา
กวักเรียกนิลนนท์เข้ามาหา
ให้ผ่านฟ้าทราบเบื้องบพมาลย์
นิลนนท์ฤทธิไกรใจหาญ

ก็วิ่งถนลานเข้ามา

พระตรีภูวนาถนาถา

ว่าพระอนุชาวิลาวัณย์
ด้วยอ้ายกุมภกรรณโมหันธ์
พระน้องนั้นสุดสิ้นชนมาน

พระตรีภพลบโลกทุกสถาน

มาสังหารหวะแหวะเอาดวงใจ
แสนทุกข์แสนทเวษละห้อยให้

ภูว ไนยจับครคักดา

กระบิดนิลนนท์หน้าหน้า

เสด็จรีบมาในราตรี

มีดคลุ้มอับแสงดาวเดือน
 ไม่เห็นมรคาพนาถ
 พระพิโรธ โกรธกริ้วกระทืบบาท
 เหวยอ้ายนิลนันทจัญไร
 ว่าแล้วจับจันทราทิตย์
 นำวหน่วงแมลงไปในเมฆา
 เกิดเป็นศศิธรสามดวง
 แสงสว่างฟุ้งพรรณิ
 ครั้นถึงซึ่งที่รณรงค์
 ต้องโมกขศักดิ์ฤทธิรอน
 พระหัตถ์จับหอกประคองมุด
 ปักแน่นตั้งตรงลงไว้
 ถดองค์ลงแอบแนบมือ
 รับขวัญพิณพิศพิศพัศตร์
 โอ้อนิจจาเจ้าเพื่อนยาก
 เลื่องชื่อลือฤทธิทั้งธาตรี
 เสียดแรงไวคุณฐ์มาด้วยกัน
 เจ้ามาสิ้นชีพชีวา
 ถึงมีชัยได้เมื่อกี้เสียน้อง
 ครั้นจะกลับคืนเข้าเวียงชัย
 ทั้งสามสมเด็จพระขนิ

เมฆเกลื่อนบดบังรัศมี
 กระบี่พาหลงวงไป
 พลุธากัมปนาทหวาดไหว
 เหตุใดจึงพากูลงมา
 ทรงฤทธิพาดสายเงื่อง่า
 เสียดสนั่นสิ้นฟ้าธาตรี
 โชติช่วงจาร์รัศมี
 ภูมิเร่รับเสด็จจร
 เห็นองค์อนุชาชาญสมร
 ภูธรก็วิ่งเข้าไป
 จะเขี่ยนเลื่อนหลุดก็หาไม่
 ภูวไนยยิ่งเศร้าโศกนัก
 ตระกองซ้อมเกศขึ้นใส่ตัก
 พระทรงจักรรำพันโศก
 แลนทุกข์ลำบากมาด้วยพี
 ฤมาแพ้อสุรีพาลา
 ว่าจะมีล้างอาชรรรมริษยา
 แต่พียาจะทำศึกไป
 จะต้องการอะไรก็หาไม่
 ใครเลยจะนับว่าเป็นชาย
 จะโศกาโกรธพิไม่รู้หาย

แท้จริงการที่ทำลายล้างชีวิตสัตว์ด้วยคิดจะป้องกันภัยอันตราย
แก่ตน หรือทำโดยความหมิ่นประมาทว่าเป็นแต่เพียงสัตว์เล็ก ๆ
หรือด้วยใจเบา หรือเพื่อความสนุก หาประโยชน์อันใดแก่ตนมิได้
เช่นนั้น ก็ต้องนับว่าเป็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเหมือนกัน และผู้ที่ทำ
เช่นนั้นย่อมจะมีบาบความชั่วเป็นผล ก็ถ้าเราไม่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ
ในการที่จะทำอันตรายล้างชีวิตมัน เราจะไปทำให้มีราศีมีบาบ
ทำไม - จะมีถูกดั่งคำที่ท่านว่า “เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้รองนั่ง
กระดูกแขวนคอ” หรือที่ว่า “ตึงให้แก่กา กากินแล้วก็บินหนี
บาบได้แก่ผู้ตี โทษทั้งนี้ บ่ เป็นคุณ” ดั่งนี้ไปหรือ เพราะฉะนั้น
ถ้าจะให้ดีที่สุดแล้ว อย่างดี ๆ ง่าย ๆ ก็ให้ถือเสียว่า ถ้าไม่
จำเป็นที่จะต้องฆ่าหรือทำร้ายร่างกายสัตว์แล้ว แม้แต่จะเป็นสัตว์
เล็ก ๆ ที่หาประโยชน์ไม่ได้ ก็อย่าไปล้างผลาญหรือทำร้ายแก่มัน
เลย ยิ่งปฏิบัติได้ละเอียดถึงแก่ถือศีลปาณาติบาตได้เป็นนิตยก็
ยิ่งดี

แม่เด็ก ๆ ในโรงเรียนก็อาจทำความกรุณาแก่สัตว์ได้ ดุจใน
เรื่องต่อไปนี้ เวลาวันหนึ่งเป็นวันพระ โรงเรียนปิด นักเรียน
คนหนึ่งได้ตามบิดาออกไปดูนาตำบลคลองรังสิต ครั้นไปถึงที่พัก
(ห้างนา) เด็กนักเรียนคนนั้นได้เดินเที่ยวเล่นตามคันนา ได้เห็น
ฝูงปลาเล็ก ๆ เป็นอันมาก มีปลาชิว ปลากระแห และกุ่มผอย
เป็นต้น ดันเลือกสนใจไปมาอยู่ที่มุมคันนาซึ่งมีน้ำแห้งงวดโดยที่แดด
ร้อนจัดเต็มที่ ปลาเหล่านั้นเกือบจะตายอยู่แล้ว เมื่อเขาได้เห็น

ว่ารักเมียใช้น้องไปให้ตาย
 เสียเมียรักแล้วมิหน้า
 จะอยู่ใยให้ทนเวทนา
 ไปสู่เมืองฟ้าสุราลัย
 ราชปรางกอดองค์พระลักษมณ์
 บัดนั้น

เห็นพระองค์ทรงโคกโคก
 ทูลว่าพระลักษมณ์สุริยวงศ์
 อันโมกขคักคือสุรา-
 ทรงอาณุภาพฤทธิรุทร
 แต่มียากุ่หอกชัย
 แม้นละไว้จันรุ่งราตรี
 ขอให้ลูกพระพายเทวัญ
 อย่าเพ่อริบรรณบทจร
 แล้วให้ไปเก็บตรีชวา
 ยังเขาสรรพยาบรรพต
 กับปัญจมหานที
 แม้นว่าได้บัดชโลมลง
 จะดำรงคงชีพชีวัน
 เมื่อนั้น

ได้ฟังพิเภกโหรา

ความอายจะชั่วกัลปา
 มาซ้ำเสียองค์กนิษฐา
 จะสู้สิ้นชีวาด้วยน้องรัก
 ให้ลับตาพวกรภัยประบักษ
 ชบพักตร์กันแสงไม่สมประดี
 พระยาพิเภกยักษ์
 อสุริกราบลงกับบาทา
 ยังไม่ปลงชีวังสังขาร
 พรหมาประลิตธิ์ประสาทไว้
 ต้องใครจะจุดนั้นไม่ไหว
 ให้ไว้สำหรับแก้กัน
 ต้องแสงพระรวีจะอาลัย
 ไปห้ามพระสุริยันในชั้นฟ้า
 ช้ามยุคนธรภูผา
 ทังยาชื่อสังกรณี
 บรากฎอยู่ยอดคีรีคีรี
 สรรพยาทั้งนี้มาให้ทัน
 องค์พระอนุชาไม่อาลัย
 หอกนั้นก็หลุดขึ้นมา
 พระตรีภูวนาถนาถา
 ผ่านฟ้าค้อยคล้ายอาวรณ์

จึงมีพระราชบรรหาร
 ท่านจงไปห้ามพระทินกร
 แล้วรีบไปเก็บโอสถ
 อันปัญจมหานที
 จงแจ้งทั้งสองน้องรัก
 จะขอนำปัญจคงคา
 บัดนั้น

รับสั่งพระองค์ทรงสุพรรณ

ทำอำนาจผาดแผลงล้ำแดงฤทธิ

ถีบทะยานผ่านฟ้าด้วยว่องไว

เห็นพระอาทิตย์ขั้บรถ

ถ่วงจากทวีปอุดร

ขุนกระบี่ผู้ปรีชาไว

ผาดโฉมโจนทะยานด้วยฤทธา

เมื่อนั้น

รถไหวตกใจอัศจรรย์

จึงฉินพักตร์มาดูท้ายรถ

เห็นแต่ชนเพชรรูจี

แต่หนึ่งคิดพิศเพ่งอยู่เป็นครู่

ถามมนุษย์ครุฑาสุรालัย

จำกุกจะซุบซิ่นไต่ถาม

ตรัสสั่งหนุमानชาณูสมร
 ให้งดก่อนอย่าเพื่อจรรลี
 โดยกำหนดพิเภกยักษ์
 มีอยู่ในกรุงอยุธยา
 ว่าพระลักษมณ์ต้องหอกยักษ์
 ประกอบยาแก้หอกกุมภันต์
 หนุमानฤทธิแรงแข็งขัน
 ถวายบังคมคัลแล้วออกไป
 ทศทิศกัมปนาทหวาดไหว
 ตรงไปยังยอดยุคนธร
 เลี้ยวลดตามเหลี่ยมสิงขร
 ไชลีอ่อนอ่อนขึ้นมา
 ไม่อาลัยแก่ชีพสังขาร
 ฉวยทำยรธาพระสุริยัน
 องค์พระทินกรรังสรรค์
 สำคัญว่าราหูมาราวี
 เป็นเพลิงกรดสังหารกระบี่ศรี
 มีความฉงนสนเท่ห์ใจ
 จะรู้เหตุผลก็หาไม่
 ใครหนอชนเพชรจึงมีมา
 ให้แจ้งความในข้อกังขา

คิดแล้วร้ายเวทวิทยา

บัดเดียวก็เห็นเป็นวานร

ทั้งคุณพลขนเพชรมาลี

จึงมีเทวราชบัญชา

เหตุใดไม่กลัวบรรลัยลาญ

บัดนั้น

น้อมเศียรกราบทูลสนองไป

เป็นข้าสมเด็จพระลี้กร

ไปปราบอสุราสาธารณ์

บัดนี้พระอนุชาทรงลักษณ์

พระนารายณ์ใช้เข้าไปเก็บยา

ด้วยจวนพระองค์จะส่องแสง

พระลักษมณ์จะม้วยชีวี

อย่าเพอให้ขับราชรถ

ใช้จะประมาทอาจใจ

เมื่อนั้น

ฟังวาญบุตรบัญชาการ

ซึ่งจะห้ามวิธึราศีจักร

แต่เราจะเดินรถชัย

สุดแต่มีให้แสงส่อง

เอ็งจงเร่งรีบไปเก็บยา

สามคาบเป่ามาทันที

ประภัสสรจรัสรัศมี

เขี้ยวแก้วมณีชัชวาล

ว่าเหวยอ้ายสิงใจหาญ

อหังการมายุดรณไว้

หนุमानผู้มีอัชฌาสัย

ตัวข้าได้ชื่อหนุमान

ภูธรยกโยธาหาญ

ทำการรณรงค์ในลงกา

ต้องโมกขคักดิ์ยักษา

จะกลับมาไม่ทันราตรี

รุ่งแจ้งแรงรัอนรัศมี

ให้ข้านี้มาทูลห้ามไว้

งดอยู่พอแก่พระลักษมณ์ได้

ให้เคืองไต่เบื้องบทมาลัย

พระอาทิตย์ฤทธิแรงแสงฉาน

จึงมีบรรหารตอบไป

ให้เสียดพักรอยู่นั้นไม่ได้

เข้าเสียในกลีบเมฆา

ต้องโมกขคักดิ์ยักษา

แก่พระอนุชาให้ทันที

มีหางยาวใหญ่โอบกหวัด
เรียกพลางรวบขึ้นไ้ทุกที

ร้ครอบสรรพยาคิรีศรี
จนถึงทีชดบรพต

บัดนั้น

รับเทวบรรหารด้วยยินดี

ครั้นถึงสรรพยาสิงขร

เหวี่ยงสังกรณีตรีชวา

เรียกชั้นที่ไรก็ขานรับ

แต่เวียนวนค้นหาจนอ่อนใจ

ด้อมมองร้องเรียกร้องกู่

ขุนกระบี่ผู้มีฤทธิรอน

มีหางยาวใหญ่โอบกัณฑ์

เรียกพลางรวบรวมขึ้นไปทุกที

ก็เก็บได้สรรพยาสมคิด

เหาะทะยานผ่านฟ้าเดี่ยวลัด

จึงเห็นทั้งสองสุริยวงศ์

เสด็จเหนืออาสน์อลงการ

พร้อมทั้งหมู่มุขมนตรี

ก็ลงจากอากาศด้วยว่องไว

เมื่อนั้น

เห็นวานรเฝือกมองผิวพรรณ

ให้คิดฉงนสนทน่ห็นัก

แล้วมีพระราชวาที

หนุมาณผู้ชาญชัยศรี

ขุนกระบี่ลาแล้วก็เหาะมา

วานรจึงร้องเรียกหา

พระจักราให้มาเชิญไป

จะจับสำคัญก็ไม่ได้

ก็ขึ้นไปบนยอดคีรีนทร

ก็ขานอยู่แทบเชิงสิงขร

ประนมกรนิมิตอินทรีย์

ร้ดรอบสรรพยาคีรีศรี

จนถึงที่ยอดบรรพต

แล้วล่าแดงฤทธิดังลมกรด

กำหนดตรงไปอยู่ชยา

น้องพระภุชพงค์นาถา

ยังหน้ามหาปราสาทชัย

บุโรहितเสนีน้อยใหญ่

เข้าไปถวายบังคมคัล

พระพรตสุริยวงศ์รังสรรค์

เข้ามาถวายอัญชูลี

แต่พิณิศพิศพัคตร์กระบี่ศรี

ตัวท่านนี้นามกรโต

เชื้อวงศ์พงศ์เผ่าพานริน
 มานี้ด้วยเหตุสิ่งไร
 บัดนั้น
 ได้ฟังบัญชาพระภูธร
 ข้าบาทเป็นข้าพระอวตาร
 บัดนี้ทศกัณฐ์บังอาจใจ
 ลอบลักส้มเด็จพระวรรณานู
 ไปไว้ในลงกาธานี
 ทั้งชมพูนคร ชิดชิน
 เจ็ดสิบเจ็ดสมุดคณนา
 วันนีกุมภกรรณขุนยักษ
 พระองค์ต้องหอกของมัน
 พระนารายณ์ไซ้ให้มาทุลบาท
 ขอปัญญาหมานที
 ชโลมแก้หอก โมกชคักดี
 อย่าให้ทันรุ่งแสงสุรียา
 เมื่อนั้น
 ได้ฟังหนุมานชาลยฉกรรจ์
 ว่าแสนทุกข์แสนทเวษลำบาก
 จนพระลักษมณ์ร่วมชีวี

ถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่ไหน
 คือใคร ไซ้สอยวานร
 คำแหงวายุบุตรชาลยสมร
 ประนมกรกราบทูลสนองไป
 ชื่อว่าหนุมานทหารใหญ่
 มิได้เกรงเดชพระจักรี
 ผู้เป็นอัครราชมหเสี
 พระสีกรประชุมโยธา
 พันพงศ์พานรินแก้วักด้า
 ยกไปเช่นฆ่ากุมภันต์
 รบกับพระลักษมณ์รังสรรค์
 ตรึงมันไม่หลุดจากอินทรีย์
 พระอนุชาธิราชทั้งสองศรี
 ประกอบกับยานี้เข้าเก็บมา
 ของน้องทศพัคตร์ยักษา
 พระอนุชาจะรอดชีวัน
 พระพรตพระสีตรุดรังสรรค์
 รำพันออกนามพระจักรี
 แลนยากจากองค์มหเสี
 ก็ต้องหอกอสุรีพาลา

สองกษัตริย์ตระหนกตกใจ
ชลเนตรคลอคลอของนัยนา

ไอ้อนิจจาพระทรงจักร
ฤมาต้องเดินป่าอาารัญ
ได้ยากลำบากแล้วมิหน้า
จนต้องข้ามมหาสาคร
เสี้ยแรงตัวน้องเอาก่าเมิด
มิได้ตามเสด็จพระทรงฤทธิ
ตั้งไม่จำนงจงรัก

ได้แต่พระลักษมณ์อนุชา
เป็นเพื่อนรณรงค์ยงยุทธ
ร่ำพลางต่างทรงโคก็

ครั้นค้อยระงับดับโศก
จึงตั้งคำแหงหนุมาน
ว่าเราทั้งสองอนุชา
อยู่เมืองเหมือนนอนในอัครี
แจ้งว่าพระองค์สงครามยักษ์
จะใคร่ไปรอบบาทพระทรงธรรม
ครัดแล้วเอาชวตรัตนา
ตัวท่านผู้มีฤทธิไกร

ตั้งใครมาขึ้นเอาเกศา
ต่างทรงโคการ่าพัน
เป็นปิ่นปักสามภพจบสวรรค
ตามกันทั้งสามเสด็จจร
ซ้ำจากอัครเศดวงสมร
ตามไปราญรอนปัจจามิตร
เกิดร่วมสุริยวงศ์พระจักรีศ
เอาชีวิตสนองพระบาทา
ภักดีค้อยองค์พระเชษฐา
ไปร่วมชีวาพระจักรี
จนต้องอาวุธยักษ์
ตั้งหนึ่งชีวีจะวายปราณ
ซึ่งวิโยคกำสรดสงสาร
ตัวท่านจงทูลพระจักรี
บังคมมาไต่เบื้องบาทศรี
มีแต่ความโศกไม่วายวัน
ทุกข์หนักป้ำชีพชีวาสัตถ
ก็เกรงลวงพระบัญชาไป
ซึ่งใส่ปัญญาจงคาสงให้
รีบไปให้ทันราตรี

บัดนั้น

กัมภีร์รับเต้าวาริ

จึงล่าแดงแดงฤทธิอำนาจ

ถีบทะยานผ่านชั้นเมฆา

ถัดนิ้วมือเดียวก็มาถึง

ลงจากพากฟ้าด้วยว่องไว

ยอกรน้อมเคียรอภิวาท

ถวายปัญจมหานที

แล้วทูลความพระพรตพระสถิต

แก่องค์สมเด็จพระจักรา

เมื่อนั้น

รับยามาจากหนุมาน

ส่งให้พิเภกอรุรี

เร่งประกอบยาอันมีฤทธิ

บัดนั้น

รับสั่งแล้วเอาสรรพยา

ทุกสิ่งเสมอภาคกัน

โหว่คุณพรหมาในโลฬส

ครั้นเสร็จจบดยาในราตรี

จึงทาลงที่แผลหอกชัย

โมกขศักดิ์ก็หลุดออกจากองค์

มิได้มีแผลกับกายา

หนุมานผู้ชาญชัยศรี

ถวายอัญชูลีแล้วออกมา

โลกธาตุไหวทั่วทุกทิศา

บ่ายหน้ายังสมรภูมิชัย

ซึ่งที่โยธาทัพใหญ่

ตรงไปเฝ้าองค์พระจักรี

กราบลงแทบบาทบาทศรี

กับสังกรณีตรีชวา

ทั้งสองพระนุชกนิษฐา

ตามบัญชาสั่งทุกประการ

พระจักรีผู้ปรีชาหาญ

ผ่านฟ้าขึ้นชมด้วยสมคิด

แล้วมีบัญชาประกาศิต

ถอนพิษแก่องค์พระอนุชา

พระยาพิเภกยักษา

ประกอบด้วยปัญญาสุธารส

กุมภันต์วางหน้าศิลาบด

แล้วนั่งเสกโอสถบดไป

พิเภกผู้มีอชฌาตย์

ดูบได้เสกเป่าไปมา

น้องพระภุชพงค์นาถา

พระอนุชาก็ฟื้นสมประดี

คำอธิบายศัพท์

สุครีพ	ชื่อพญาลิง ทหารเอกคนหนึ่งของพระราม
โมกษศักดิ์	ชื่อหอกของกุมภกรรณ
ฤทธิรอน	มีฤทธิในการรบ
โค끼	ร้องไห้
ปี่มว่า	ราวกับว่า
นิลนันท	ชื่อพญาลิง ทหารเอกของพระราม
ผ่านฟ้า	ผู้เป็นใหญ่ พระเจ้าแผ่นดิน
บทมาลย์	ท้าวมียุญเช่นกษัตริย์
ฤทธิไกร	กล้าหาญมีฤทธิมาก
บัญชาการ	สั่ง
เคี้ยว	หัว
อภิวาท	ไหว้
ตรีภูวนาถนาถา	เป็นใหญ่ในสามโลก คือ โลกมนุษย์ สวรรค์ บาดาล
วิลาวัณย์	งามยิ่ง
ลัประยุทธ์	รบ
โมหันต์	โง่ หลงผิด
ตรีภพ	โลกทั้งสาม พระตรีภพโลก หมายความว่า ว่า พระผู้เป็นใหญ่ในโลกทั้งสาม
พระกาฬ	ชื่อเทวดาผู้เป็นเจ้าแห่งความตาย เขียน พระกาล ก็มี
สังหาร	ทำลาย ถ้างผลาญ

เทวษ	เศร้้าโคก
พามริน	ถึง
กระบิต	ในที่นี้หมายถึงถึง
มรคา	ทาง
พนาลี	ป่า
กระบี่	ถึง
พสุธา	แผ่นดิน
กัมขนาท	เสียงดัง
ทรงฤทธิ	มีฤทธิ หมายถึงพระราม
จันทราทิตย์	ชื่อศรของพระราม
อาตรี	แผ่นดิน โลก
ศศิธร	พระจันทร์
ธรณี	แผ่นดิน โลก
รณรงค์	รบ
ชาณุสมร	เชี่ยวชาญในการรบ
ภูธร	พระเจ้าแผ่นดิน ในที่นี้หมายถึงพระราม
ภูวโนย	พระเจ้าแผ่นดิน ในที่นี้หมายถึงพระราม
ตระกอง	กอด
พินิศ	ดู เฟ่งดู
ทรงจักร	ถือจักร พระทรงจักรหมายถึงพระราม
อลุรี	ยักษ์
พาลา	คนพาล

ดังนั้น ก็ให้มีความกรุณาส่งสารปลาเหล่านี้เป็นอันมาก เขาจึง
 วิ่งกลับไปที่พัก เอาถังเล็กตักน้ำมา แล้วเขาจึงเอามือค่อย ๆ ซ้อน
 ปลาเหล่านี้ลงในถังจนหมด แล้วเขาก็นำไปปล่อยลงในคลอง
 ใหญ่ ซึ่งเต็มเปี่ยมไปด้วยน้ำ แล้วเขาก็นั่งที่ริมคลอง มองดูปลา
 เหล่านี้อยู่ เมื่อมันได้น้ำเช่นนั้น บางตัวก็กระโดดเต็นและว่ายน้ำ
 แหกไปมาในน้ำ บางตัวที่ถูกแดดเผาเสียวอมเต็มที่แล้ว ก็
 นอนแผ่หงายท้องขึ้น ลักครู่หนึ่งจึงแลบไปได้ เมื่อเขาได้เห็น
 ดังนั้น เขาก็มีความยินดีเป็นอันมาก เขาจึงกลับไปที่พักเล่าให้
 บิดาฟัง บิดาสรรเสริญเขาว่าเป็นเด็กดี รู้จักมีความกรุณาสัตว์ล้ม
 แก่ที่เป็นนักเรียน เราลองนึกถึงจิตใจของเขา ซึ่งเขาได้ทำความดี
 และซ้ำได้รับความสรรเสริญจากบิดา เช่นนี้ดูที่หรือ ว่าเขาจะมี
 ความดีใจสักปานใด

คำอธิบายศัพท์

บิณฑบาต	รับของใส่บาตร
สาวกดี	ชื่อเมืองเมืองหนึ่งในอินเดีย
ทอดพระเนตร	มองดู
ทูล	ตอบ
ตรัส	พูด
ประหาร	ฆ่า
คาถา	คำประพันธ์ภาษาบาลี
เบียดเบียน	ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน

ไวภูณฐ์

๑. ชื่อที่ประทับของพระนารายณ์

๒. พระนารายณ์ที่แบ่งภาคลงมา (คือเป็นทั้งพระรามและพระลักษมณ์) ในที่นี้หมายถึงแบ่งภาคจากพระนารายณ์มาด้วยกัน

มถ่าง

ทำลาย

อาธรรม์

ไม่เป็นธรรม ในที่นี้หมายถึง ฝ่ายอธรรม คือฝ่ายที่ทำผิด

สามสมเด็จพระชนนี

ท้าวทศรถพระบิดาของพระราม มีพระมเหสีสามองค์ด้วยกัน คือ

๑. นางเกาศัลยา หรือเกาสุริยา

๒. นางโกเกยิ หรือโกยเกยิ

๓. นางสุมิตร หรือสมุทรเทวี

กัลปา

ระยะเวลาอันยาวนาน

ปรบักษ์

ศัตรู

สุราลัย

ที่อยู่ของเทวดา

กันแสง

ร้องไห้

ไม่สมประดี

ไม่รู้ลึกตัว หมดสติ

พิภก

น้องทศกัณฐ์

สุริยวงศ์

เชื้อสายพระอาทิตย์

ปลงชีวังสังขาร์

ตาย

พรหมา

พระพรหม

ประสิทธิ์ประสาท

ให้ ทำให้เกิดความสำเร็จ

ทรงอาณุภาพ

มีอำนาจ

ฤทธิรุทร

ฤทธิอำนาจ

รวี	พระอาทิตย์
อาลัย	ตาย
ลูกพระพาย	หนุมาน ซึ่งเป็นลูกของพระพาย เจ้าแห่งลม
เทวัญ	เทวดา
สุริยัน	พระอาทิตย์
บทจร	เดินไป อย่าเพ้อริบรถบทจร หมายความว่า อย่าเพ้อให้พระอาทิตย์ริบขั้รถ ถือ กันว่า พระอาทิตย์เป็นเทวดาขั้รถไปทั่วโลก เพื่อให้แสงสว่าง ในที่นี้แปลว่า อย่าเพ้อให้ พระอาทิตย์ริบขั้รถ
ยคุนธร	ชื่อภูเขา
ภูผา	เขาหิน
ตรีชวา สังกรณี	ชื่อยา
เขาสรรพยาบรรพต	ชื่อภูเขาที่มียาทุกอย่าง
ปัญจมหานที	แม่น้ำสำคัญ ๕ สาย ในอินเดีย ในที่นี้หมายถึง น้ำในแม่น้ำทั้งห้า
อาวรณ์	ห่วงใย คิดกังวล
บรรหาร	สั่ง
ทินกร	พระอาทิตย์
โอสถ	ยา
โดยกำหนดพิเภก	ตามที่พิเภกบอก
อโยธยา	เมืองของพระราม
ปัญจคงคา	แม่น้ำทั้งห้า

กุมภภินท์	ยักษ์
ทรงสุบรรณ	ซี้ครุฑ ผู้ซี้ครุฑ หมายถึง พระราม
ถวายเป็นมงคล	ไหว้
ผาด	ไปเร็ว
ทศทิศ	ทิศทั้งสิบ
สิงขร	ภูเขา
ทวีปอุดร	ทวีปที่อยู่ทางทิศเหนือ
ไซส์อ่อนอ่อน	ส่องแสงเรื่อย ๆ
รธา	รถ
รังสรรค์	ผู้สร้าง
ราหู	ชื่อเทวดาจำพวกอสูรมีตัวครึ่งท่อน เชื่อกันว่าราหูอมดวงอาทิตย์และ ดวงจันทร์จนทำให้เกิดเป็นสุริยุคราส และจันทรคราส
ราวี	รบ
เพลิงกรด	ไฟกรด คือไฟที่ร้ายแรงกว่า ธรรมดา
ชนเพชร	ชนของหนุมานซึ่งเป็นเพชร เป็น เครื่องหมายส่วนตัวหนุมาน
รุจี	มีแสง สว่าง รุ่งเรือง งาม
ครุฑา	ครุฑ
ซ้อกิ่งขา	ซ้อส่งถ้อย
ร้ายเวท	เสกคาถา
คาบ	ครึ่ง หน

ประภัสสร	งามอย่างส่องแสงแพรวพราว
กุนทล	เครื่องประดับหู เป็นเครื่องหมายส่วนตัว หनुมาน
มณี	แก้ว
ชัชวาล	สว่าง รุ่งเรือง
ชง์การ	กำเรียบ ขวดดี
มioxณาสัย	มีนิสัยดี
พระสีกร	หมายถึงพระนารายณ์ ซึ่งมี ๔ กร ผู้แบ่ง ภาคมาเกิดเป็นพระราม
สาธารณ์	เลว
ตงกา	เมืองของทศกัณฐ์
ทรงลักษณ์	งาม
แสงฉาน	แสงกล้า
วิถี	ทาง
ห้ามวิดิราศัจกร	ในที่นี้หมายถึงห้ามรถพระอาทิตย์ ไม่ให้เดิน ไปตามเวลา
เสริต	อาการที่ดาวพระเคราะห์เดินเร็วผิดกว่า ปรกติ
พักร	อาการที่ดาวพระเคราะห์เดินย้อนราศี
เทวบรรหาร	คำสั่งของเทวดา
จับสำคัญ	เป็นสำนวนหมายความว่ารู้ หรือเข้าใจ
ศิรินทร	ภูเขา
นิมิตอินทริย์	แปลงกาย
ภุขพงศ์	พระนารายณ์

อลงการ	งามด้วยเครื่องประดับตกแต่ง
มุขมนตรี	ขุนนางผู้ใหญ่
ปุโรหิต	พราหมณ์ที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดิน
อัญชุลี	ไหว้
พระราชวาที	คำพูดของพระเจ้าแผ่นดิน
คำแหง	แก้วกล้า เข็มแข็ง
วายุบุตร	ลูกพระพาย (ลูกเจ้าแห่งลม) คือหนุมาน
พระชวตาร	พระราม ซึ่งเป็นพระนารายณ์ แบ่งภาคลง มาเกิด
รรมานู	หญิงงาม หมายถึงนางสีดา
ชมพู่	ชื่อเมือง
ขีดขิน	ชื่อเมือง
เจ็ดสิบเจ็ดเล่มสมุด	เจ็ดสิบเจ็ดเล่มสมุด (สมุดไทย)
คณนา	นับ เจ็ดสิบเจ็ดเล่มสมุดคณนา หมายความว่า นับ รายชื่อไพร่พลได้ถึงเป็นจำนวนมากถึงเจ็ด สิบเจ็ดเล่มสมุด
ปิ่นปักตามภพ	เป็นจอมกษัตริย์แห่งโลกทั้งสาม
ธารัญญ	น้ำ
ธัคเรศ	มเหสี
ดวงสมร	เป็นที่รัก
ปัจจามิตร	ข้าศึก ศัตรู
พระจักรีศ	พระทรงจักร หมายถึงพระราม
วิโยค	พลัดพราก

กำสรด	เศร้า วิโยคกำสรด หมายความว่า
ชีวาสน์	เศร้าเพราะต้องจากกัน
ล้วงพระบัญชา	ตาย
เต้าวารี	ทำเกินคำสั่ง
โลกธาตุ	หม้อน้ำ
ถัดนิ้วมือเดียว	แผ่นดิน
ประกาศคิด	พริบตาเดียว
บัญชาสุธารส	สั่ง ประภาศ
เล่มอภาค	น้ำศักดิ์สิทธิ์คือน้ำในแม่น้ำทั้งห้า
ศิลาบด	มีส่วนเท่ากัน
โศพล	หินบดยา
	สวรรค์สิบหกชั้นของพระพรหม

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

- ก. เลือกเติมถ้อยคำที่ถูกต้องในช่องว่าง คำนี้จะเลือกได้จากที่เขียนไว้ในวงเล็บ หลังข้อความแต่ละข้อ
๑. เรื่องรามเกียรติ์ ตอนหอกโมกษศักดิ์นี้เป็นการรบระหว่าง....
(พระลักษมณ์กับทศกัณฐ์ พระรามกับกุมภกรรณ พระลักษมณ์กับกุมภกรรณ)
 ๒. พิเภกเกี่ยวข้องกับพระรามคือเป็น..... (น้อง ที่ปรึกษา นักรบ)
 ๓. ในการรบครั้งนี้ ผู้แพ้คือ..... (ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ พระลักษมณ์)
 ๔. เมื่อพระลักษมณ์ต้องหอกของกุมภกรรณนั้น เป็นเวลา.....
(เที่ยง กลางคืน เช้า)

๕. คุณสมบัติพิเศษของดอกโมกชศักดิ์คือ..... (ถูกใครแล้ว
ถอนไม่ออก คมมาก พันที่เดียวขาดสองท่อน)
๖. ยาสำหรับแก้พิษดอกโมกชศักดิ์ชื่อ สังกรณิตริวานัน อยู่ที..
(กรุงอโยธยา เขาไถลาต เขาสุรพยาคีรี)
๗. หนุมานต้องไปห้ามพระอาทิตย์ไม่ให้ส่องแสงเพราะ.....
(เมื่อส่องแสงแดดพระลักษมณ์จะสิ้นพระชนม์ เมื่อสว่างแล้ว
พิษดอกโมกชศักดิ์จะเพิ่มขึ้น พิเภกกลัวแสงแดด)
๘. ปัญจมหานทีมีอยู่ที่... (กรุงอโยธยา เขาสุรพยาคีรี เขา
หิมालย์)
๙. พอหนุมานโดดเข้าเกาะท้ายรถพระอาทิตย์ หนุมานก็.....
(ถูกไฟจากพระอาทิตย์ไหม้หมดทั้งตัว ขึ้นนั่งบนรถ ขับรถ
แทนพระอาทิตย์)
๑๐. เมื่อหนุมานทูลขอให้พระอาทิตย์หยุดชั่วคราว พอให้
แก้ไขพระลักษมณ์ให้พื่่นก่อน พระอาทิตย์ตอบว่า.... (ได้,
ไม่ได้เพราะเวลาจะต้องเคลื่อนคล้อยไปหยุดไม่ได้ แต่
จะเดินรถเข้าแฉงเมฆเลียมิให้แสงแดดส่องถูกดอกโมกชศักดิ์)

ข. ข้อความต่อไปนี้ผิดหรือถูก อันไหนผิด ให้บอกว่าที่ถูกต้อง
ควรเป็นอย่างไร

พระลักษมณ์	เป็น	น้องของทศกัณฐ์
พิเภก	เป็น	น้องของพระราม
พระพรต	เป็น	น้องของทศกัณฐ์
กรุงอโยธยา	เป็น	เมืองของทศกัณฐ์
ลังกา	เป็น	เมืองของพระราม

พิโรธ	แปลว่า	โกรธ	เกลียด	นารัก	ดีมาก
ศศิธร	"	พระจันทร์	พระอาทิตย์	ดาว	ภูเขาไฟ
กันแสง	"	หัวเราะ	ดีใจ	ร้องไห้	โกรธ
ระวี	"	พระจันทร์	พระอาทิตย์	เดือน	ลม
โอสถ	"	ยา	กับข้าว	ขนม	น้ำ
กระบี่	"	สิง	นก	หนู	แมว
บรรลัย	"	เกิด	เจ็บ	แก่	ตาย
อาสน์	"	ที่นอน	ที่นั่ง	เสื่อ	พรม
ธาดร	"	น้ำ	ไฟ	ดิน	ลม
อินทรีย์	"	ร่างกาย	ผม	หู	เล็บ

ค. ช่างกลอนต่อไปนี้ตั้ง ๆ ให้หาค่าที่มีเสียงคล้องกัน

๑. เกิดเป็นศศิธรสามดวง โชติช่วงจรัสรัศมี
แสงสว่างพ่างพันธรณี ภูมิเร้งริบเสด็จจร
๒. ถึงมีชัยได้เมื่อก็กุญษณ์อง จะต้องการอะไรก็หาไม่
ครั้นจะกลับคืนเข้าเวียงชัย ใครเลยจะนับว่าเป็นชาย
๓. ทูลว่าพระลักษมณ์สุริยวงศ์ ยังไม่ปลงชีวังสังขาร
อันโมกษศักดิ์อสุรา พรหมาประสิทธิ์ประสาทไว้
ทรงอาณุภาพฤทธิรุทร ต้องใครจะจุดนั้นไม่ไหว
แต่มียากุญษณ์ชัย ให้ไว้สำหรับแก้กัน
๔. ซึ่งจะห้ามวิธราศีจักร ให้เสริดพักรอยู่นั้นไม่ได้
แต่เราจะเดินรถชัย เข้าเลียในกลีบเมฆา
- ง. หาค่าซึ่งมีเสียงคล้องจองกับคำต่อไปนี้ คำที่หามา นั้น

ให้พยายามเลือกเอาจากเรื่องนี้

พระพาย	ศศิธร	ตรีภพ
กัมปนาท	พิเภก	กุมภภัณฑ์
บทมาลัย	บรรลัย	ฮาฐ

เล่นด้วยเรียนด้วย

- ก. สมมุติว่าเราเป็นหนุมาน จงเขียนเรื่องการผจญภัยในการไป
เก็บยามาแก้หอกลโมกษศักดิ์
- ข. ท่านอยากจะเป็นหนุมานหรือไม่ เพราะเหตุใด ลองคิดถึง
ความดีความชั่วต่าง ๆ ของหนุมาน แล้วเขียนลงไว้
- ค. เขียนบทเจรจาสั้น ๆ สำหรับเล่นหุ่น หรือแสดงละคร
การโต้ตอบระหว่างพระอาทิตย์กับหนุมาน
หนุมานเข้าเฝ้าพระพรต ณ กรุงอโยธยา
- ง. การผจญภัยของหนุมาน มีอยู่หลายตอน ล้วนแต่น่าอ่าน
และแสดงความกล้าหาญ ความฉลาด และการรู้จักตัดสินใจ
ใจของหนุมาน ถ้าที่โรงเรียนหรือที่บ้าน มีเรื่องรามเกียรติ์
ควรเลือกอ่านตอนที่สนุกมาก ๆ เช่น
พระรามจองถนนข้ามไปกรุงลงกา
หนุมานเผาลงกา
เบญยกายปลอมตัวเป็นสีกา
หนุมานลงไปช่วยพระรามจากกรุงบาดาล
หนุมานไปถวายเป็นแหวนแก่สีกา
- อ่านและคิดว่า แต่ละตอนแสดงลักษณะที่ดีของหนุมาน
อย่างไรบ้าง
- อ่านและเลือกกลอนที่เพราะ ๆ จดลงไว้ในสมุด
อ่านและเขียนเล่าถึงการผจญภัยนั้น ๆ

อาชญา	การลงโทษ
ใจเบา	ไม่คิดดูให้ดีก่อน
ราศี	มีมลทิน มีความมัวหมอง
ล้างผลาญ	ทำลายล้าง
ศีล	ข้อบัญญัติที่กำหนดทางปฏิบัติกายและ วาจาทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีลห้า
ปาณาติบาต	การฆ่าสัตว์ ศีลปาณาติบาต เป็นศีลข้อที่ หนึ่งในศีลห้า คือเว้นจากการฆ่าสัตว์
นิตย	เล่มอ
สรรเสริญ	พุดยกย่องชมเชย

อธิบายความ

๑. “เมื่อไม่ได้กิน หนั่งไม่ได้รองนั่ง กระจุกแขวนคอ”
แปลว่า เมื่อเด็ก ๆ ตีงูแล้วก็ไม่ได้เอาเนื้อมากิน หนั่งก็ไม่ได้ใช้
ให้เป็นประโยชน์อย่างใด แต่กลับมีบาปติดตัว

๒. “ตีงูให้แก่กา กากินแล้วก็บินหนี บาบได้แก่ผู้ตี โทษ
ทั้งนี้ บ่ เป็นคุณ” หมายความว่าคนที่ตีงูให้กากินนั้น อย่างนี้กว่า
ได้บุญ ที่อุตล้าห์ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นทาน ที่จริงคนตีกลับได้รับบาป
เพราะฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

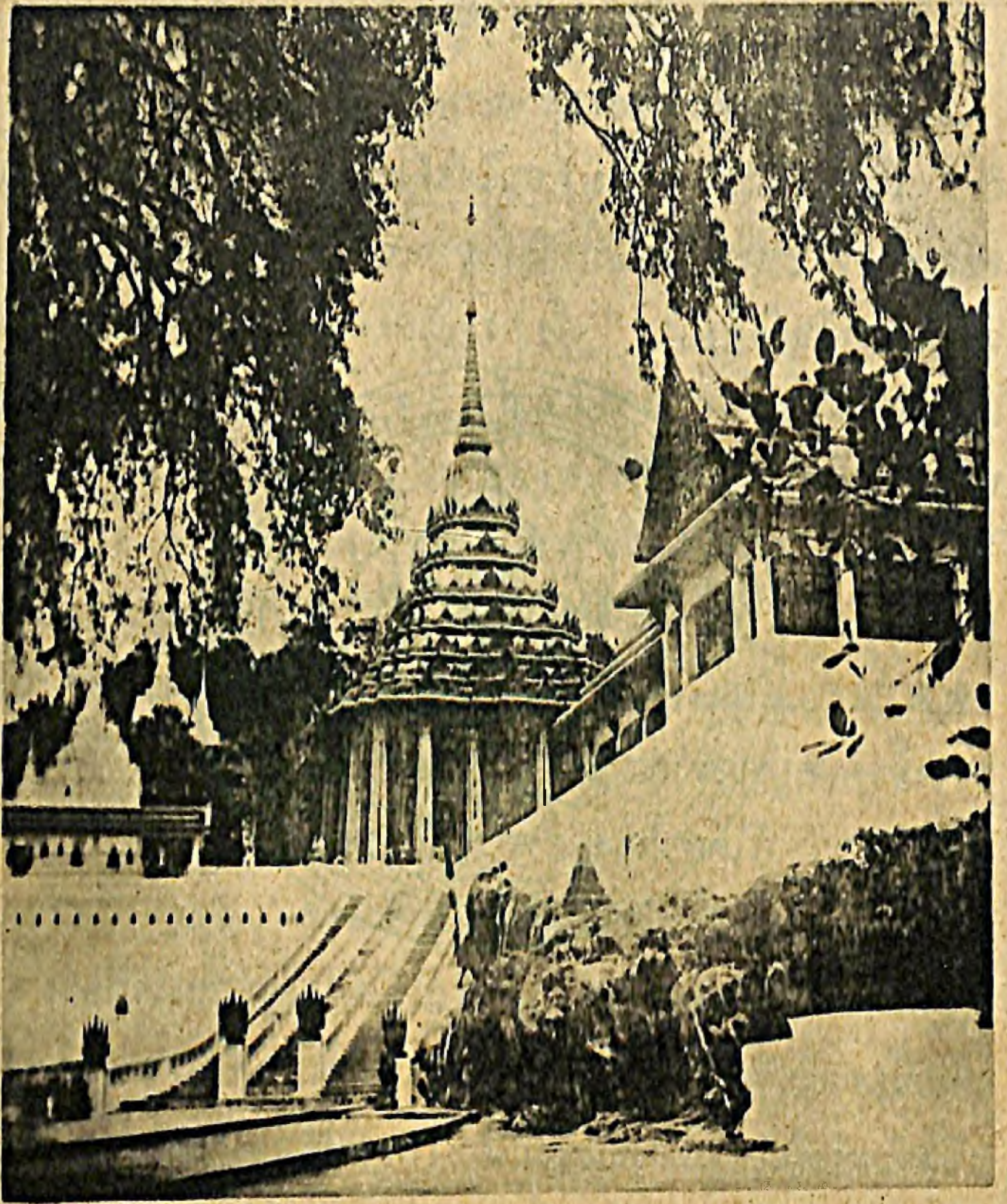
กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

เลือกคำตอบไปนี้เติมลงในช่องว่าง ให้ได้ความถูกต้องและ
ชัดเจน

พระพุทธรูปบาท

ความเบื้องต้น พระพุทธรูปบาทหรือรอยพระบาทเป็นสิ่งที่เรา
สักการบูชาเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เรานึกถึงพระพุทธเจ้าและ
ธรรมะในพระพุทธศาสนา มีตำนานเล่าว่าครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้า
เสด็จเหาะไปยังลังกา เมื่อทรงสั่งสอนชาวลังกาให้เกิดความ
เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแล้ว ตอนจะเสด็จกลับได้ทรงทำ
ปาฏิหาริย์เหยียบรอยพระพุทธรูปบาท (ใหญ่ยาวราวสัก ๑ วา)
ไว้บนยอดเขาสำหรับให้ชาวลังกาบูชาแทนพระองค์ คนไทย
เคยไปนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทองค์นี้ ต่อมาพระเจ้าทรงธรรม
(พ.ศ. ๒๑๖๓-๒๑๗๑) ได้ทรงทราบมาว่ารอยพระพุทธรูปบาท
อย่างนี้ ก็มีอยู่บนเขาสุวรรณบรรพตเมืองไทย จึงโปรดให้ตรวจค้น
ตามภูเขาก็ค้นได้จากพรานบุญซึ่งอยู่ในจังหวัดสระบุรีว่า
ครั้งหนึ่งพรานบุญไปไล่เนื้อในป่าริมเชิงเขา ยิ่งถูกเนื้อตัวหนึ่ง
บาดเจ็บหนีขึ้นบนไหล่เขา เข้าพุ่มไม้ไป แต่สักประเดี๋ยวเดียวก็
เห็นเนื้อตัวนั้นวิ่งออกมาจากพุ่มไม้ไปเป็นปรกติดังเก่า พรานบุญ
แปลกใจจึงขึ้นไปดูบนไหล่เขานั้น เห็นมีรอยอยู่ในศิลาเหมือนรูป
เท้าคนขนาดยาวประมาณหนึ่งศอกเศษ และมีน้ำขังอยู่ในนั้น ก็คิด
ว่าบาดแผลของเนื้อตัวนั้นคงจะหายเพราะกินน้ำนั้น จึงตักเอามา
ลองดูบ้วนดู กลากเกล็ดที่เป็นอย่างนั้นแล้วก็หายหมด พระเจ้า
ทรงธรรมจึงเสด็จออกไปทอดพระเนตร ทรงพระราชดำริว่า

พระพุทธรูปบาทสระบุรี

คงเป็นรอยพระพุทธรูปตรงตามที่ตั้งกาบออกมาเป็นแน่ จึงโปรด
ให้สร้างพระมณฑปสวมรอยพระพุทธรูปนั้นไว้

ความต่อไปนี้เป็นเรื่องพระพุทธรูปซึ่งคัดมาจากหนังสือ
พลเมืองดีตอนกลางของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

พระพุทธรูป อยู่ที่จังหวัดสระบุรี มณฑลอยุธยา เป็นสิ่งที่
หมายความว่า เป็นรอยพระบาทพระพุทธรูปเจ้า อยู่บนไหล่เขาแห่ง
หนึ่งที่ปรากฏขึ้นแต่ครั้งแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรมอยุธยา นับได้
สามร้อยปีเศษมาแล้ว พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นั้นเดิมท่านบวชอยู่
เป็นพระ ครั้นได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็ทรงเป็นพระสุระเรื่องนี้มาก
เสด็จไปนมัสการเสมอ จนถึงให้สร้างที่ประทับขึ้นในระยะทาง
ริมน้ำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อสระบุรี ถ้าย่างมาจากเมือง
เขมรให้ชื่อว่า “พระนครหลวง” สำหรับเสด็จไปพัก เดียวนี้ก็
ยังอยู่ พระพุทธรูปนั้นเป็นที่นับถือสักการบูชามาจนทุกวันนี้ ถึง
ฤดูกลางเดือนสามเดือนสี่ มีราษฎรมาจากไหนต่อไหนทั่วไป พา
กันไปประชุมนมัสการและเที่ยวเตร่กันอย่างสนุกสนาน พวกชาว
บ้านป่าก็พากันเอาของมาขาย

คำอธิบายศัพท์

โหดเขา	ทางลาดบนภูเขา
อยุธยา	กรุงศรีอยุธยา
ทรงเป็นพระธูระ	เอาใจใส่
ถ่ายอย่าง	ถ่ายแบบ
ที่ประทับ	ที่พักของเจ้านาย
เดือนตามเดือนสี่	ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

- ก. ๑. ใครเป็นคนพบพระพุทธรูป ปอบในสมัยใด
 ๒. พระพุทธรูปเป็นรูปอะไร ใช้แทนใคร
 ๓. พระเจ้าทรงธรรมให้สร้างอะไรไว้ที่พระพุทธรูป
 ๔. มีงานฉลองพระพุทธรูปในเดือนไหน
 ๕. พราหมณ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปอย่างไร

รู้จักคำ

- ก. ตั้งที่เราใช้เคารพแทนองค์พระพุทธเจ้ามี
 พระเจดีย์ พระพุทธรูป พระพุทธรูป
 อธิบายว่ามีลักษณะต่างกันอย่างไร และนอกจากนี้แล้ว
 ยังมีอะไรอีกบ้าง

ข. ให้นักเรียน ช่วยกันตัดสินว่า ใครสามารถอ่านคำเหล่านี้
ได้ชัดเจนฉะฉาน และถูกต้อง

นมัสการ สระบุรี พระพุทธบาท ลักการบูชา
ราชฉัตร อยุธยา ทรงธรรม

ค. ถ้ามีใครได้ยินนักเรียนอ่านออกเสียงคำต่อไปนี้ดัง ๆ
และเขาถามนักเรียนว่า แปลว่าอะไร นักเรียนจะ
อธิบายกับเขาว่าอย่างไร

ทรงเป็นพระอูระ	เสด็จไปนมัสการ
ที่ประทับ	เสด็จไปพัก

เล่นสนุก

ก. ๑. เล่าเรื่องพรานบุญพบพระพุทธบาท แล้วแต่งเป็น
บทละครสั้น ๆ

๒. แต่งละครบทสั้น ๆ หรือบทสำหรับเล่นหุ่น เกี่ยวกับ
พระพุทธประวัติตอนใดตอนหนึ่ง

ข. เล่าเรื่องการไปเที่ยวพระพุทธบาท ถ้าไม่เคยไปก็เล่า
เรื่องการไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ

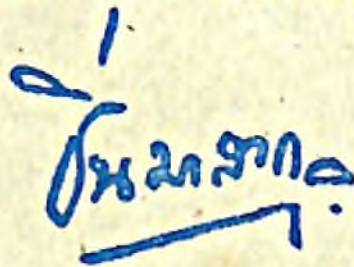
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายกำธร ตติรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๒๐

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้แบบเรียนในโรงเรียน

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทยชั้นคณะหนึ่ง เพื่อทำการคัดเลือกแก้ไข ปรับปรุง และจัดทำหนังสืออ่านภาษาไทยสำหรับชั้นต่าง ๆ นั้น

บัดนี้คณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการจัดทำต้นฉบับแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๐๑

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

“เวลานี้ไม่ใช่เวลาที่จะปลุกให้ขี้ใจกัน แต่ปลุกให้เกิดความสามัคคี
ช่วยให้ดินแดนแห่งนี้สงบสุขร่มเย็น เป็นที่พำนักพักพิงของคนทั่วไป”

(พระราชดำรัส ฯ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
นายกำธร สติระกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๐

พิมพ์ครั้งที่ ๒๓ พ.ศ. ๒๕๑๘

เลขที่

ทุกข์ ความกรุณา ปลา เบียดเบียน ปาณาติบาต
มือ ความสุข ขาบ บินทบาต ปล่อย

๑. พระพุทธเจ้าเสด็จไป..... เวลาเช้า
๒. ทอดพระเนตรเห็นเด็กกำลัง
๓. พระพุทธเจ้าตรัสว่าบรรดาลสัตว์ที่เกิดมาย่อมอยากได้
.....กันทั้งสิ้น ไม่ควรรหาความสุขให้แก่ตน ด้วยการ
..... ลัทธิอื่น
๔. ผู้ที่มาสัตว์ตัดชีวิตย่อมได้รับ เป็นผล
๕. มนุษย์เราควรจะทำอะไร.....
๖. เด็กนักเรียนได้เดินเที่ยวเล่นตามคันนา เห็น.....
เด็ก ๆ เป็นอันมาก ดั้นเลือกส่นไปมาอยู่ที่มุมคันนา จึงเอางัง
เด็ก ๆ ตักน้ำมา แล้วเขาจึงเอา..... ค่อย ๆ ช้อนปลาเหล่านั้น
ใส่ถัง แล้วนำไป..... ลงในคลองใหญ่
๗. บิดาสรรเสริญเขาว่าเป็นเด็กดี รู้จักมี..... สัตว์

รู้จักคำ

ก. เขียนข้อความต่อไปนี้ใหม่ให้ได้ความคงเดิม

เบียดเบียนสัตว์อื่นด้วยอาชญา แลแสวงหาความสุขเพื่อตน
บุคคลนั้นละโลกนี้ไปแล้ว ทำลายล้างชีวิตสัตว์
หรือด้วยใจเบา โทษทั้งนี้ บ่ เป็นคุณ
บิดาสรรเสริญเขา ผู้หวังความสุขแก่ตนเป็นนิตย์
ที่หาประโยชน์ไม่ได้ มีความยินดีเป็นอันมาก

ข. ให้นักเรียนลองแสดงกิริยา หรืออธิบายกิริยาต่อไปนี้

ว่าย	ไหว	ว่ายแหวกไปมา
นอนหงาย	นอนแผ่	แผ่แผ่เขย
ดั้นเลือกสน		

ให้นักเรียนเขียนรูปเล่น หรือหารูปต่อไปนี่มาประกอบ

คันทา	คันศร	ปลาชิว
กุ่มผอย	ปลาทรายทอง	ปลาว่ายน้ำ
ตุงให้แกกกา	กากินแล้วบินหนี	

- ค. คำต่อไปนี้อ่านว่าอย่างไร เขียนการอ่านที่ถูกต้องลงข้าง
หลัง เช่น พระพุทธเจ้า อ่าน พระ-พุทธ-ทะ-เจ้า
บิณฑบาต	อันตราย	ประโยชน์
อาชญา	ประมาท	สรรเสริญ

สิ่งควรทำ

- ก. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

นอกจากห้ามฆ่าสัตว์แล้ว พระท่านยังห้ามอะไรอีก
ทำไมจึงห้ามฆ่าสัตว์ ใครบ้างที่พบงูแล้วไม่ดี
ทำไมจึงไม่ดี ไม่ดีแล้วนักเรียนทำอย่างไร

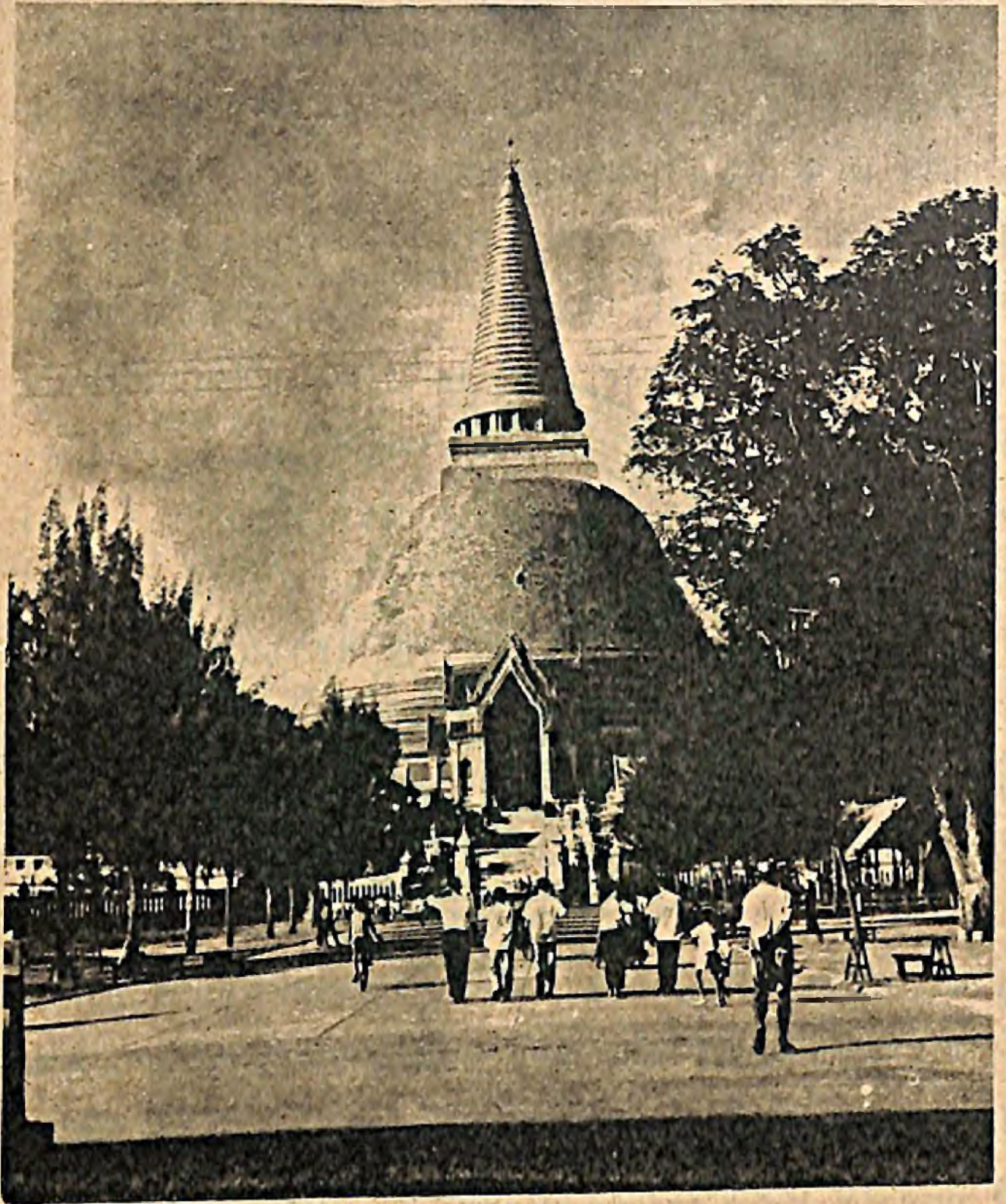
- ข. ลองเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังเล่นว่าถ้านักเรียนเป็นงู และถูก
คนตี จะมีความรู้สึกอย่างไร หรือเล่าให้ฟังถึงความ
รู้สึกของปลาที่อยู่ในน้ำแห้ง และแดดร้อนจัด

- ค. ลองสมมุตินักเรียนสองคน คนหนึ่งเป็นพ่อ คนหนึ่ง
เป็นลูก ให้ผู้เป็นลูกเล่าเรื่องปล่อยปลาให้พ่อฟัง แล้ว
ให้พ่อพูดชมเชยที่ลูกเป็นเด็กดี มีความกรุณาสัตว์

พระปฐมเจดีย์

ความเบื้องต้น พระปฐมเจดีย์นี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ช้านานก่อนเจดีย์อื่น ๆ ในประเทศไทย ตามตำนานกล่าวว่า พระยาทรงเมืองนครชัยศรี เมื่อภรรยาเจ้าเมืองคลอดกุมาร โหราทายว่ากุมารจะมีบุญมากแต่จะฆ่าพ่อของตน พระยาทรงจึงสั่งให้เอากุมารไปทิ้งเสีย ยายหอมก็เก็บเอามาเลี้ยงไว้จนกุมารโต โดยไม่รู้ว่า เป็นบุตรใคร เมื่อกุมารลายายหอมไปเมืองสุโขทัย กุมารได้พบช้างที่กำลังตกมัน อาละวาด กุมารต่อสู้กับช้างนั้นและเอาชนะช้างนั้นได้ เจ้าเมืองสุโขทัยทราบเรื่องเข้า จึงรับไว้เป็นบุตรบุญธรรม เนื่องจากเจ้าเมืองทราบว่ากุมารจะได้ครองเมืองทางใต้ จึงให้กุมารชั่งสุ่มรวบรวมผู้คนไว้ ครั้นแล้วก็ให้ยกทัพไป มีหนังสือทำทนายพระยาทรงให้ออกมาชนช้างกัน พระยาทรงเสียที่ถูกฟันคอขาด กุมารยกทัพเข้าเมืองได้ และโดยที่ไม่ทราบว่าภรรยาพระยาทรงเป็นมารดาของตน จึงคิดจะเอาเป็นภรรยาเสีย ต่อเมื่อได้ไต่ถามทราบว่า เป็นมารดาของตนแน่แล้ว กุมารก็โกรธยายหอม หว่านปิดความไม่บอกให้ตนรู้ว่า เป็นลูกใคร ทำให้ตนต้องฆ่าพ่อ จึงไปจับยายหอมฆ่าเสีย คนทั้งปวงจึงเรียกกุมารว่า พระยาพาล เพราะเป็นพาลฆ่าบิดากับยายหอมผู้มีพระคุณ แต่บางตำนานเรียกว่า พระยาพาน เพราะตอนเกิดเอาพานทองรับ หน้ากระตบพานเป็นแผลมีรอยอยู่

ส่วนพระยาพาน ต่อมาบังเกิดความวิตกว่า ตนทำบาปหนัก เพราะฆ่าผู้มีพระคุณถึงสองคน จึงคิดล้างบาปโดยสร้างพระมหาเจดีย์ใหญ่สูงชันมากเขาเห็น คือพระปฐมเจดีย์นี้ขึ้น

พระปฐมเจดีย์

คำอธิบายถึงพระปฐมเจดีย์ ที่จะได้อ่านต่อไปนี้เป็นคำ
สนทนาระหว่างนายมัน กับนายเมือง ในหนังสือพลเมืองดีตอนกลาง
เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) เป็น
ผู้แต่งไว้ในพ.ศ. ๒๔๗๑ หนังสือเล่มนี้มี ๓ ตอน ตอนต้น ตอนกลาง
และตอนปลาย เป็นหนังสือที่มีคุณค่าในทางฝึกนิสัยที่ดีและให้
ความรู้รอบตัว ได้เคยใช้เป็นแบบเรียนในสมัยหนึ่ง

พระปฐมเจดีย์เป็นพระเจดีย์ใหญ่ก่อด้วยอิฐปูน อยู่ที่จังหวัด
นครปฐม บรรจุพระบรมธาตุ คือหมายความว่ากระดูกของพระ-
พุทธเจ้า เป็นของสำคัญ คือเป็นของสูงใหญ่ที่สุดในบรรดาสิ่ง
ที่ก่อสร้างในประเทศสยาม ทั้งเป็นที่นับถือสักการบูชาของคนทั่วไป
ด้วย อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพ ฯ นัก ไปรถไฟชั่วโมงกว่า ๆ ก็ถึง
เอาไว้วางกลางเดือนสิบสอง เขามีการประชุมนมัสการประจำปีสัณ-
ฐาน จะพาไปดู เป็นของโบราณเหมือนกัน มีเรื่องตำนานที่
สร้างอยู่ในพงศาวดาร เรียกว่าพระยากงพระยาพาน สันทุกอยู่
ควรจะอ่านสักทีหนึ่ง เจดีย์สถานใหญ่ ๆ สำหรับบรรจุพระบรมธาตุ
เช่นนี้ เมืองใดที่เป็นเมืองสำคัญมาแต่โบราณ ก็มักจะสร้างไว้
ที่มีชื่อเสียงก็มีอยู่หลายแห่ง เช่นพระธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรม-
ราช จังหวัดสวรรคโลก* จังหวัดนครพนม จังหวัดลำพูน
จังหวัดลำปาง และที่ดอยสุเทพจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น แต่
ก็ไม่สูงใหญ่เท่าพระปฐมเจดีย์

* ปัจจุบันสวรรคโลก เป็นอำเภอขึ้นจังหวัดสุโขทัย

คำอธิบายศัพท์

เจดีย์	สิ่งซึ่งก่อเป็นยอดแหลม เป็นที่บรรจุสิ่งที่ นับถือ มีพระธาตุเป็นต้น
ลักการบูชา	เคารพนับถือบูชา
เดือนสิบสอง	ประมาณเดือนพฤศจิกายน
นมัสการ	การไหว้
ตำนาน	เรื่องราวมหานานที่เล่าต่อๆ กันมา
พงศาวดาร	เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศชาติหรือพระเจ้า แผ่นดิน

พระธาตุที่นครศรีธรรมราช คำว่าพระธาตุ ในที่นี้หมายถึงเจดีย์
ที่บรรจุกระดูกของพระพุทธเจ้า
ดอยสุเทพ ภูเขาชื่อสุเทพ

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

๑. ตำนานเป็นเรื่องจริงหรือไม่ จงช่วยกันคิดดู
๒. ตามตำนาน ใครเป็นผู้สร้างพระปฐมเจดีย์ ทำไมจึงสร้าง
มีอะไรบรรจุอยู่

ทำไมจึงเรียกพระปฐมเจดีย์

พระยาพานเป็นลูกใคร ใครเป็นคนเลี้ยง

ยายหอมเป็นชาวเมืองอะไร

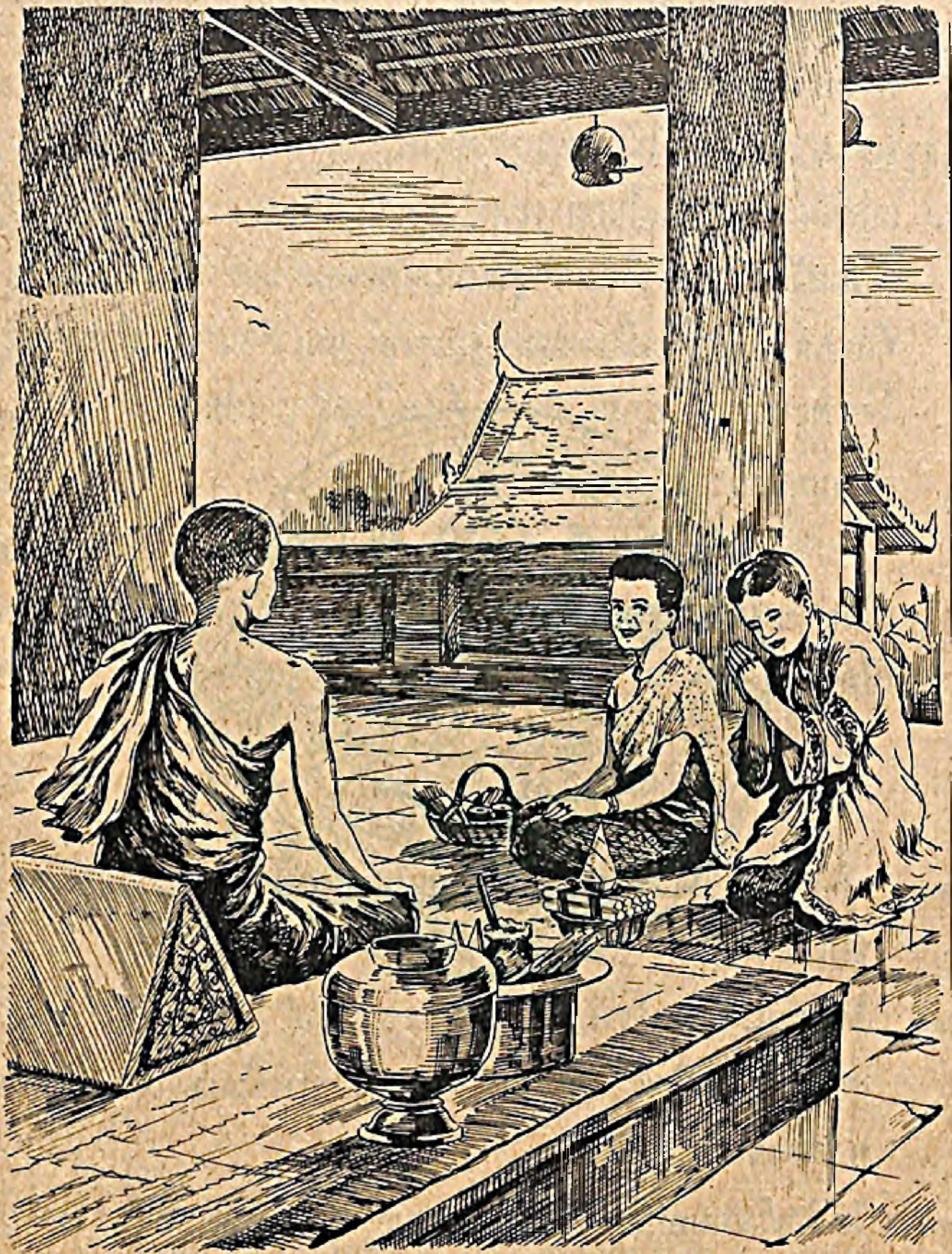
พระปฐมเจดีย์อยู่ในจังหวัดอะไร

๓. พระยาพานเป็นคนที่มีความโกรธรุนแรงใช้หรือไม่ ท่านลงสารพระยาพานหรือไม่ เพราะเหตุใด
๔. แบ่งนักเรียนออกเป็นสองพวก เป็นผู้ถามพวกหนึ่ง ผู้ตอบพวกหนึ่ง แล้วให้ฝ่ายผู้ถามผลัดเวียนกันออกมาตั้งคำถามทีละคน เกี่ยวกับเรื่องพระปฐมเจดีย์ และตำนาน ถ้ายังไม่มีใครตอบได้ ฝ่ายผู้ตอบจะต้องเสียสมาชิกของตนไปให้ฝ่ายผู้ถามคนหนึ่ง

เมื่อถามได้ & คำถามแล้ว ก็เปลี่ยนข้างกันบ้าง ผลัดกันเป็นฝ่ายถามฝ่ายตอบ ผลที่สุดฝ่ายไหนเหลือสมาชิกน้อย ก็จัดเป็นผู้แพ้

สิ่งที่ควรทำ

๑. เล่าหรือเขียนเรื่องพระยาภังพระยาพาน ด้วยถ้อยคำของนักเรียนเอง
๒. ใครที่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับพระปฐมเจดีย์ หรือตำนานนอกเหนือไปจากที่กล่าวในบทเรียน ก็ขอให้ออกมาเล่าให้เพื่อนฟังหน้าชั้น
๓. ให้นักเรียนออกมาหาชื่อจังหวัดนครปฐม นครศรีธรรมราช สุโขทัย นครพนม ลำพูน ลำปาง และเชียงใหม่ ในแผนที่ และควรช่วยกันหาภาพปูชนียสถานดังกล่าว ในจังหวัดเหล่านี้มาแสดงด้วย

ครั้นว่ามาถึงวัดส้มใหญ่
แม่พาพลายแก้วผู้แหวงตา

เอาข้าวของตั้งไว้ศาลาหน้า
ไปกราบไหว้วันทาทำนุสมภาร

พลาญแก้วบวชเณร

ความเบื้องต้น เรื่องพลาญแก้วบวชเณรตอนนี้คัดจากหนังสือ
เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน กวีหลายคนได้ช่วยกันแต่งไว้ตั้งแต่ต้น
สมัยรัตนโกสินทร์

ตัวละครเอกของเรื่อง มีสามคนด้วยกัน คือ ขุนแผน
ขุนช้าง และนางพิมพิลาไลย ซึ่งตอนหลังเปลี่ยนชื่อเป็นนาง
วันทอง ทั้งสามคนเป็นเพื่อนเล่นกันมาแต่เด็ก ขุนแผนเป็นคน
รูปร่าง มีความรู้ดี ขุนช้างเป็นคนรูปชั่ว แต่มีเงินมาก ทั้งสองคน
รักนางพิม

ขุนแผน เป็นนามพระราชทาน เดิมชื่อพลาญแก้ว พลาญแก้ว
บ้านอยู่จังหวัดสุพรรณบุรี บิดาชื่อขุนไกร นางทองประศรีมารดา
ได้เลี้ยงพลาญแก้วมาจนโต เมื่อครบอายุจะบวชเณรได้ ก็จัดการ
บวชให้ เพื่อจะให้ลูกได้ศึกษาวิชาความรู้กับพระตามประเพณีของ
เด็กผู้ชาย สมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น

จะกล่าวถึงพลาญแก้วแว่วไว
ไปอาศัยอยู่ในกาญจน์บุรี
อยู่มาจนเจ้าเจริณวิชัย
ไม่วายคิดถึงพ่อที่มรณา
อยากจะเป็นทหารชาญชัย
จึงอ้อนวอนมารดาได้ปราณี

เมื่อบิดาบรรลัษณ์แม่พาหนี
กับนางทองประศรีผู้มารดา
อายุนั้นได้ถึงสิบห้า
แต่นี้ก็รักตรามากกว่าปี
ให้เหมือนพ่อขุนไกรที่เป็นผี
ลูกนี้จะไม่ใคร่รู้วิชาการ

พระสงฆ์องค์ใดวิชาดี
 ให้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์
 ครานั้นทองประศรีผู้มารดา
 อันสมภารที่ชำนาญในทางใน
 เจ้าคิดนี่ดีแล้วแก้วแม่อา
 จะได้รู้การณรงค์คงกระพัน
 ว่าแล้วจึงสั่งพวกบ่าวข้า
 กุจะบวชลูกชายส่ายสุดใจ
 ทำจิวรสถบงส์ไบลาด
 ลงมือพร้อมกันในวันนี้
 ฝ่ายพวกข้าไทไปหาของ
 บ้างก็มาเย็บกรวยช่วยกันดู
 เอาผ้าขาวมาวัดตัดสบบง
 ตัดจิวรสถบงส์ไบตะไกรเจียน
 อังสะนั้นแพรหนังไก่อุ่ม
 มานั่งพร้อมล้อมทั่วตัวเป็นเกลียว
 บางคนออกมาหาขมื่น
 ออแม่เอ๋ยไม่เคยหรือไรนา
 เอาน้ำส้มพรมแก้แผลเห็นลูก
 ช่วยกันผูกกราวซึ่งฝั่งทันที
 ฝ่ายพวกแม่ครัวที่ด้วยวด

แม่จงพาลูกนี้ไปฝากท่าน
 อธิษฐานบวชลูกเป็นเณรไว้
 ได้ฟังลูกว่าหาขัดไม้
 ท่านขรัววัดส้มใหญ่แลดีครั้น
 แม่จะพาไปฝากขรัวบุญนั้น
 ให้เหมือนกันสืบต่อพ่อขุนไกร
 ชวนกันเร็วหว่าอย่าช้าได้
 เองจงไปเที่ยวหาผ้าเนื้อดี
 หาทั้งยามบาตรมาตามที
 อ้ายถีอีถ่ามาช่วยกู
 หมากพลูใบตองที่มีอยู่
 ปอกหมากพันพลูทั้งพันเทียน
 เย็บลงผีเข็มเหมือนเดิมเลียน
 เย็บทับจับเนียนเป็นเนื้อเดียว
 รังคุมหูใหม่ใส่เย็บเสี้ยว
 เอิกเกริกกราวกรียวด้วยศรัทธา
 โชลกสั้นแล้วไปเอามาอีกหว่า
 ย้อมผ้าซิดอยู่ดูไม่ดี
 พันทุกข์แล้วหนอหัวร่อรี
 แห่งดีเข้าไตรไว้ขมพาน
 หุงต้มเร็วรวดอลหม่าน

หน้าดำคล้ายไหม้ใกล้เชิงกราน
 บ้างคัมบ้างพะแนงบ้างแกงขม
 ส้มสุกสุกไม้ใส่ธารณะ

ครั้นสำเร็จการท่านทองประศรี เรียกข้าดำมีอยู่ใจใจ
 อ้ายโม่งอีมาเข้าอยู่โย
 ขม้นดินสอพองเอาไว้ไหน
 แกอาบหน้าลูกยาทาขม้นดำ
 ครั้นอาบหน้าพลายแก้วแล้วแต่งตัว
 มุ่งฝ้ายกจีบเป็นกลีบใบ
 ลำพอกดอกไม้ไหวสะบัด
 แหวนเพชรเม็ดอร่ามงามเรืองรอง
 จึงเรียกนายดำที่ลำใหญ่
 ทองประศรีมารตามาด้วยกัน
 ครั้นว่ามาถึงวัดส้มใหญ่
 แม่พาพลายแก้วผู้แววตา
 ท่านเจ้าชาฉันทาถูกมาบวช
 ด้วยขุนไกรบิดามาถึงกาล
 อีกทั้งวิชาการอ่านเขียน
 ฝ่ายท่านอาจารย์สมภารบุญ
 อนิจจาขุนไกรบรรลัษณ์แล้ว

บ้างชาวข้าวสารใส่กระทะ
 คั่วยาทำขนมอยู่เอะอะ
 ใส่กระบะเรียงรายไว้หลายใบ
 มิ่งเอาขันใบใหญ่มาใส่หน้า
 เมื่อบานกุใส่ไว้ในถ้ำ
 ชำระน้ำร่ำรดหมดเหงื่อไคล
 หวีหัวมัดหน้าให้ผ่องใส
 เลือครุยสวมใส่อุไรกรอง
 คาดเข็มขัดดักสายเป็นลายสอง
 ให้ถือซองตูปเทียนบุษบัน
 ให้แบกลูกเดินไปเอาร่มกัน
 บ่าวข้าจำละห้วนแบกของมา
 เอาข้าวของตั้งไว้ศาลาหน้า
 ไปกราบไหว้วันทาท่านสมภาร
 ช่วยเสกสวดสอนให้เป็นแก่นสาร
 จะได้อธิษฐานให้ส่วนบุญ
 เจ้าจะได้ร่ำเรียนเสียแต่รุ่น
 ทอดใจใหญ่ครุ่นแล้วว่ามา
 อ้ายลูกชายพลายแก้วเหมือน
 หนักหนา

รูปอาลัยให้คิดถึงบิดา	จะเลี้ยงลูกให้ถือกาย่าระคาง
แล้วหันหน้ามาสั่งแก่เนรคอง	เอ็งนิมนต์พระสงฆ์ลงไปล้าง
บุเลื่อตาดอาสนะกะที่ทาง	โกนหัวเจ้าพลายพलगแล้วพามา
ครั้นแล้วลงมาศาลาใหญ่	พระสงฆ์ลงไปอยู่พร้อมหน้า
พลายแก้วอุ้มไตรไปวันทา	ขรัวบุญให้บรรพชาเป็นเนรพลัน
บวชเสร็จจึงนางทองประศรี	เร่งแม่ครัวมีอยู่ตัวสั้น
บาตรพระตะพรังตั้งเรียงกัน	ยกขันข้าวบาตรมาทันที
ช่วยกันตักบาตรธารณะ	เสร็จถวายพรพระประเคนมี
ฉันแล้วก็ยถาลัพพี	เนรแก้วทองประศรีกรวดน้ำพลัน ฯ

คำอธิบายศัพท์

บรรลีย์	ตาย ความมอดม้วย ความย่อยยับ
เจริญวัย	โต
มรณา	ตาย
ชาญชัย	กล้าหาญ
อุปัชฌาย์	พระสงฆ์ที่เป็นใหญ่ ผู้ประกอบพิธีบวชพระ หรือเนร
อธิษฐาน	ความตั้งใจปรารถนา หรือตั้งใจมุ่งผลอย่าง หนึ่ง
ขรัว	พระที่มีอายุมาก
การณรงค์	การรบ
คองกระพัน	ทนทานต่ออาวุธ
จีวร	ผ้าห่มของพระในพระพุทธศาสนา
สบง	ผ้าห่มของพระภิกษุสามเณร

สไบ	ผ้าแถบ
กรวย	กระทงที่มีผ้าเป็นกรวยครอบ ข้างในใส่หมากหรือเมียง สำหรับถวายพระอุปัชฌาย์
พันทึยน	คลังขี้ผึ้งให้เป็นเล่มเทียน
ไตร	ผ้าสามชั้น ได้แก่ สบง จีวร สังฆาฏิ เข้าไตร คือรวมผ้าสามชั้นนี้ไว้ด้วยกัน
เล่มเทียน	เย็บริมผ้าให้เรียบ
อังสะ	ผ้าที่พระใช้ห้อยเฉวียงบ่า (ชั้นใน) ก่อนห่ม จีวร
แพรหนึ่งโก	แพรย่นชนิดหนึ่ง
รังคุมหูไหม	ใช้ไหมถักรังคุมเป็นหูยื่นออกมา
เสี้ยว	เฉียง
เอิกเกริก (อ่าน เอิก-กะ-เหริก)	ครึกครื้น สนุกสนาน อ้ออ้อ
กร้าวกริ้วว	เสียงโห่ เสียงเอ็ดอังกั้นหลายเสียง
ครัทธา	ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส
น้ำลัม	น้ำลัมสายชู ใช้พรมผ้าย้อมขมิ้นเพื่อให้สีสด ใล้ขึ้น
ยวด	เชียวชาญ เก่ง
เชิงกราน	เตาไฟปั้นด้วยดิน มีชานสำหรับวางพิน
ธารณะ	ย่อมาจากคำ สาทารณะ แปลว่า ทั่วไป (ในที่นี้หมายถึงการตักบาตร ที่ไม่เจาะจง แก่พระสงฆ์องค์ใด)
มี	อีกทีก็ เลียงแซ่
ใจใจ	บ่อย ๆ เรื่อย ๆ
โย	ทำไม

ถ้า	ภาชนะโลหะปากแคบมีฝาปิด
ผ้ายก	ผ้าไหมชนิดที่ทอยกดอกให้เป็นลายเด่นชัด
ตุไร	ทอง ตุไรกรอง ทอดด้วยเส้นทอง
ถ้าพอก	มาจากคำ ลอมพอก เครื่องสวมศีรษะรูปยาวแหลมคล้ายชฎา
บุษบัน	ดอกไม้
วันทา	ไหว้
มาถึงกาล	มาถึงแก่ความตาย
รูป	คำแทนตัวพระ
สีกา	คำที่พระเรียกผู้หญิง
ระคาง	หมองใจ เคืองใจ
อาสนะ	ที่รองนั่งของพระสงฆ์
บรรพชา	บวชเป็นเณร
สะพรั่ง	พร้อม
ประเคน	ส่งของถวายพระ
ยถาสัพพี	บทสวดอนุโมทนาภายหลังพระฉันอาหารหรือได้รับของ
กรวดน้ำ	แผ่ส่วนบุญด้วยวิธีหลั่งน้ำ

กิจกรรม

อ่านให้ถูกแบบ

การอ่านกลอนเสภา หากจะให้ไพเราะ ต้องอ่านให้ถูกตามแบบซึ่งครูคงจะได้สอนให้ จะต้องหัดอ่านดัง ๆ เสมอ ๆ จึงจะอ่าน

ได้คล่อง ลองหัดซ่อมอ่านกับเพื่อน ๆ นอกเวลาเรียน

ในบางแห่ง เขามีการขับเสภาตามวัด ถ้าหากมีควรจะไปฟัง

ตรวจสอบความเข้าใจ

ข้อความในวงเล็บมีทั้งถูกและผิด ให้ขีดเฉพาะข้อความที่ถูก
ลงบนกระดาษเปล่า

๑. พ่อของพลายแก้ว คือขุนไกรนั้น (ตายเสียตั้งแต่พลายแก้ว
ยังเล็ก ๆ ไปอยู่เสียที่เมืองอื่น เลิกกับมารดาของพลายแก้ว)
๒. พลายแก้วกับแม่อาศัยอยู่ที่ (เมืองสุพรรณบุรี กาญจนบุรี
ลพบุรี)
๓. พลายแก้วคิดอยากจะทำขณเฑาะว์เมื่ออายุของเขาได้ (สิบแปดปี
สิบห้าปี ยี่สิบปี)
๔. นางทองประศรีพาพลายแก้วไปบวชที่ (วัดส้มใหญ่ วัดแจ้ง
วัดพระแก้ว)
๕. ในการยอมจิวรพระให้เป็นสี่เหลียง เขาใช้ (ขมิ้น รง สีน้า)
๖. มารดาของพลายแก้ว ชื่อ (ทองประศรี ศรีประจัน
พิมพ์ลาไลย)

รู้จักคำ

ในเรื่องนี้เราได้เรียนรู้คำที่เกี่ยวข้องแก่การบวช และเครื่องใช้
ต่าง ๆ ของพระสงฆ์ คำ และคำอธิบายต่อไปนี้ อยู่ลดับที่กัน
ให้จับคู่เสียให้ถูกต้อง

จีวร	คือ	บทสวดอนุโมทนาภายหลังพระฉันอาหารแล้ว
ผ้าไตร	คือ	การบวช
สบง	คือ	ที่รองนั่งของพระสงฆ์
อังสะ	คือ	เครื่องแต่งกายพระประกอบด้วยผ้า ๓ ชั้น คือ สบง จีวร สังฆาฏิ
อาสนะ	คือ	ผ้าห่มของพระภิกษุสามเณร
อุปัชฌาย์	คือ	ผ้าห่มของพระสงฆ์ และสามเณร
บรรพชา	คือ	พระสงฆ์ที่เป็นใหญ่ผู้ประกอบพิธีบวชพระ หรือเณร
ประเคน	คือ	ผ้าซึ่งพระห่มข้างในก่อนห่มจีวร
ยถาลัพพี	คือ	ถวายเป็นของพระ

เล่นสนุก

ก. สัมมุติตัวนักเรียนคนหนึ่งเป็นพลายแก้ว อีกคนหนึ่งเป็นนางทองประศรี อีกคนหนึ่งเป็นท่านสมภารบุญ คนอื่น ๆ เป็นพระภิกษุในวัดลัมใหญ่ และพวกคนใช้ของนางทองประศรี ลองเล่นบวชเณรอย่างในเรื่องที่อ่าน สัมมุติคนหนึ่งของห้องเรียนเป็นวัดลัมใหญ่ อีกมุมหนึ่งเป็นบ้านของพลายแก้ว

ข. ก่อนเวลาเข้าพรรษา จะมีผู้ชายบวชกันเป็นอันมาก ควรลองไปดูเขาบวชและให้สังเกตสิ่งต่อไปนี้

๑. ผู้ชายก่อนบวช เมื่อโกนศีรษะแล้ว เขาแต่งกายอย่างไร

๒. เมื่อจะบวช นาค (คือผู้ที่โกนศีรษะ เตรียมตัวบวช) จะต้องถือพานดอกไม้ธูปเทียน ไปขออโหสิกรรมพ่อแม่

และญาติผู้ใหญ่ ในการขอโหลักรรมนั้น เขาทำอย่างไร และ
พูดว่าอะไรบ้าง

๓. เครื่องใช้ในการบวชมีอะไรบ้าง

๔. เมื่อใดนาคจึงจะเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวเดิมเป็นนุ่งห่ม
อย่างพระภิกษุ

๕. ที่เรียกว่า “ชานนาค” นั้น เขาทำอย่างไร

๖. ในการบวชนั้น นอกจากพระอุปัชฌาย์แล้ว มีพระ
สงฆ์อื่น ๆ ซึ่งเข้าพิธีอีกกี่รูป

ให้เขียนเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังถึงเรื่องพิธีบวช

ค. การกระทำต่าง ๆ ต่อไปนี้ เคยเห็น และเคยทำหรือไม่
ถ้าไม่เคยให้สอบถามผู้ใหญ่ที่บ้าน หรือครู แล้วลองหัดทำบ้าง

พันเทียน

เย็บกรวย

พันพลู

โชลกขม้น

คั่ว

ย่า

กรวดน้ำ

ประเคนซองถวายพระ

ง. จงอ่านกลอนตอน “ฝ่ายพวกข้าไทไปหาของ.....”
จนถึง ... “มานั่งพร้อมล้อมตัวตัวเป็นเกลียว เอ็กเกริกกราวเกรียว
ด้วยศรัทธา” แล้วหาคำที่มีสัมผัสกันในตอนนี้ทุกคำ

อ่านเพิ่มเติม

ก. เล่าเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ เป็นหนังสือสนุกหน้าอ่านมาก
เรื่องหนึ่ง ถ้าหากมีหนังสือนี้ที่บ้าน หรือที่ห้องสมุดโรงเรียน

ควรพยายามอ่านต่อจากตอนนี้ หรือจะเลือกอ่านบางตอนที่สนุก ๆ
ก็ได้ เช่น

ตอน พลายชุมพลแปลงตัวเป็นมอญไปรบกับพ่อ

ตอน พลายงามจากแม่ไปหาย่า

ตอน วันทองห้ามทัพ

ตอน พระพันวษาล่าสัตว์

ข. หากหนังสือเกี่ยวกับการบวช อ่านเพิ่มเติม เช่นเรื่อง
“^{*}ฉันจะบวช” ของเสฐียรโกเศศ และ “สามสามเนรน้อย” ของ
นางเสนาะจิตร สุวรรณโพธิศรี

* เดี่ยวนี้เปลี่ยนชื่อเป็น “ชีวิตชาววัด”

มะกะโท

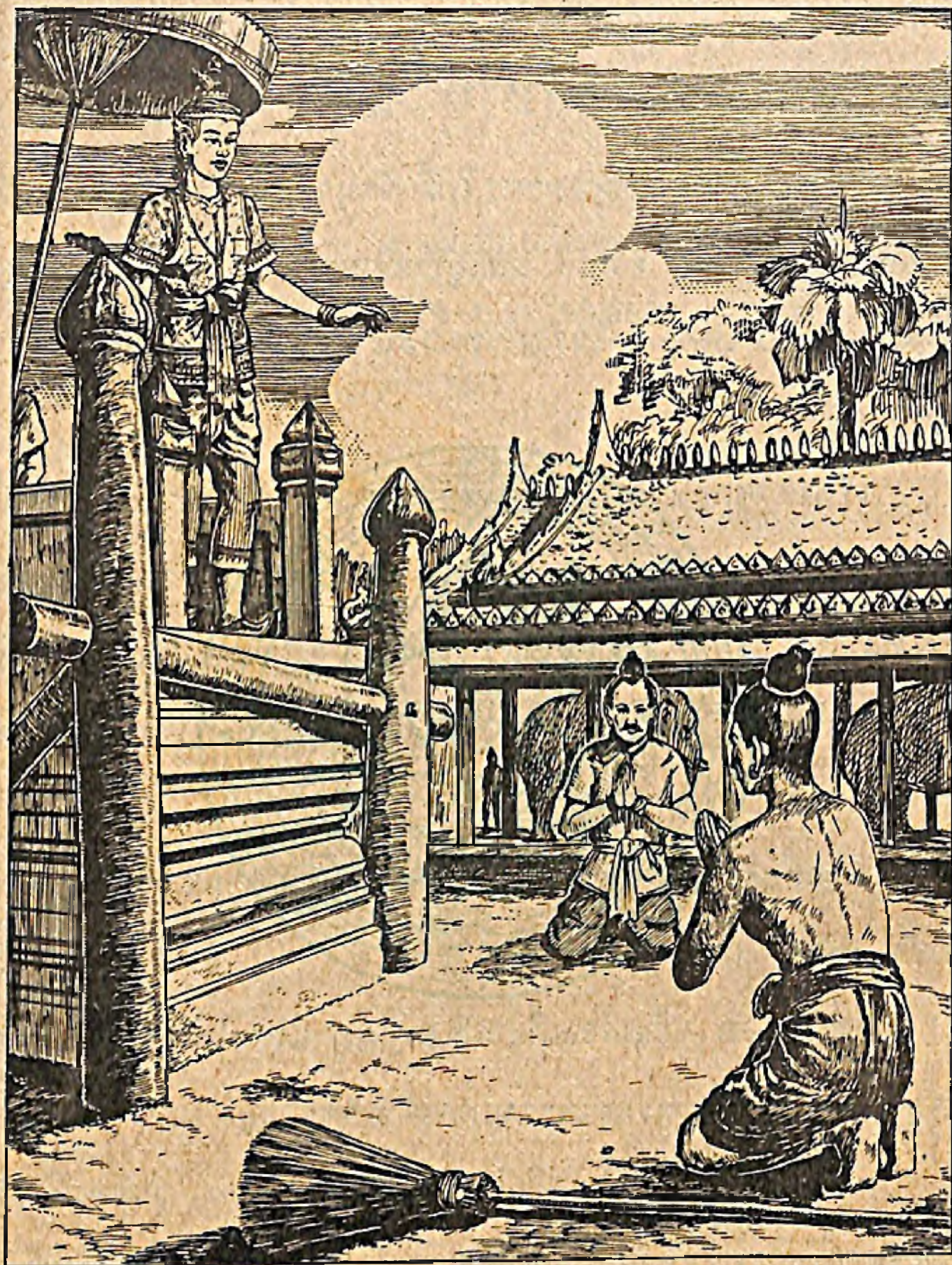
ความเบื้องต้น เรื่องมะกะโทนี้ คัดมาจากหนังสือราชาธิราช
เจ้าพระยาพระคลัง (หน) และผู้อื่นอีกสามท่านช่วยกันเรียบเรียง
ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
จุฬาโลก

เรื่องราชาธิราช นับเป็นหนังสือความเรียงที่น่าอ่านเล่มหนึ่ง
กล่าวถึงเหตุการณ์ในสมัยพระเจ้าราชาธิราช พระเจ้าแผ่นดินมอญ
ในสมัยโบราณ ตอนสำคัญ ๆ ในหนังสือ อาจแบ่งได้ดังนี้ คือ
ตอนที่หนึ่ง กล่าวถึงพระยาน้อย ซึ่งต่อมาได้เป็นพระเจ้า
ราชาธิราช

ตอนที่สอง สงครามระหว่างพระเจ้าราชาธิราชกับพระเจ้า
ศรีมังฆ้อง กษัตริย์เมืองพม่า

ตอนที่สาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ แสดงให้เห็นผลร้ายของ
สงคราม เล่าถึงการแผ่เตชานุภาพด้วยสติปัญญา แทนกำลังอาวุธ
มะกะโทในเรื่องนี้ เป็นคนมีสติปัญญาดี รู้จักแก้ปัญหา
ขัดข้องเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปได้อย่างงตงาม และเป็นผู้ที่รู้จัก
ใช้เงินให้เป็นประโยชน์ได้อย่างดียิ่ง ที่คัดมานี้เป็นตอนที่มะกะโท
ได้อาศัยอยู่กับพระเจ้าแผ่นดินสุโขทัย

สมเด็จพระร่วงเจ้าทอดพระเนตรเห็นเขี้ยว ๆ หนึ่ง จึงตรัส
ว่า ลูกรามัญน้อยจงเก็บเอาเขี้ยว ๆ หนึ่งไว้

มะกะโทเป็นบุตรมะปะนาย ผู้เป็นพ่อค้าใหญ่ อยู่บ้าน
 เกาะวาน แขวงเมืองเมะตะมะ แลมะกะโทนั้นมีน้องหญิงคนหนึ่ง
 ชื่อนางอ๋นเรื่อน น้องชายถัดนางอ๋นเรื่อน ชื่อมักกะตา มะกะโท
 มีอายุสิบสี่ห้าปี บิดานั้นก็ถึงแก่ความตาย มะกะโทได้เป็น
 นายพ่อค้า คุมลูกค้าสามสิบคน หาบขึ้นไปค้าเมืองสุโขทัย ครั้น
 มาจะใกล้ถึงตำบลภูเขาระตะวะ ลูกค้าคนหนึ่งป่วย มะกะโทจึง
 เข้ารับเอาหาบลูกค้า ซึ่งป่วยนั้นแทน เมื่อขึ้นไปถึงยอดเขานั้น
 มีไข้ฤดูฝน ก็บังเกิดเป็นพายุใหญ่ แลฝนตกฟ้าร้อง อสนีผ่า
 ลงมาถูกคาน ซึ่งมะกะโทหาบหักลงจากบ่ามะกะโท มะกะโท
 ทำคานผลัดถึงสามครั้ง อสนีก็บันดาลผ่าลงถูกคานถึงสามหน จน
 หาบนั้นตกลงไปในเหว มะกะโทตกใจยืนตะลึงอยู่ในที่นั้น แลไป
 ในบูรพาทิศ เห็นแสงอรุณสว่างขึ้น ครั้นแลมาฝ่ายประจิมทิศ
 ฟ้าแลบขึ้นเห็นเป็นวิมาน แลปราสาทราชมนเทียร ปรางค์แก้วตา
 มะกะโท มะกะโทจึงคิดแต่ในใจว่า เหตุใหญ่เป็นมหัศจรรย์ถึง
 เพียงนี้ ฝ่ายลูกค้าทั้งปวงก็มีเป็นอันตราย จึงคิดว่าตัวกู่นี้เห็นจะมี
 วาสนาไปภายหน้า แลมะกะโทก็พาลูกหาบพ่อค้าทั้งปวง ไปถึง
 ตำบลบ้านมะตะวะ พอเวลาเย็นก็เข้าอาศัยอยู่ แลในบ้านนั้นมี
 ผู้ใหญ่เป็นบัณฑิตผู้หนึ่ง มีสติปัญญา รู้ทำนายนิมิต มะกะโทจึง
 แต่งเครื่องสักการบูชาอันสมควร แลแล้วก็ไปหาผู้นั้น จึงแจ้งนิมิต
 อันเป็นมหัศจรรย์ให้ฟังทุกประการ ผู้รู้ทำนายนิมิตนั้นจึงว่าแก่

มะกะโทว่า นิमितของท่านนี้ใหญ่หลวงนัก จงเอาทรัพย์มากองลง
 สูงเพียงศีรษะเมื่อใดแล้ว เราจึงจะทำนายให้แก่ท่าน มะกะโท
 จึงคิดแต่ในใจว่า ครั้งนี้เรามาในที่กัณดาร มีเงินอยู่แต่สามสิบบาท
 จะทำเป็นประการใด ในเมื่อขณะคิดอยู่นั้น พอมะกะโทแลเห็น
 จอมปลวกอันหนึ่ง อยู่ในที่นั้นสูงเทียมศีรษะ มะกะโทคิดขึ้นได้
 ด้วยอุบายปัญญา จึงเอาเงินตราสามสิบบาทวางขึ้นบนจอมปลวก
 กระทำสักการบูชา แล้วจึงบอกแก่ผู้ทำนายนิมิตนั้นว่า ข้าพเจ้า
 บูชาแล้ว ผู้ทำนายนั้นจึงคิดว่า บุรุษผู้นี้มีปัญญาฉลาดในอุบาย
 ยิ่งนัก ควรที่จะมีบุญอยู่แล้ว จึงทำนายว่า แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า
 หาบไม่ต้องบ่าท่านแล้ว ซึ่งจะค้าขายสืบไปนั้น ท่านอย่าได้กระทำ
 เลย หากเป็นประโยชน์ไม่ ท่านจงอาสาทำวพระยาเถิด ซึ่งว่าฝ่าย
 บูรพาทิศเห็นเป็นแสงอรุณสว่างขึ้น จะมีพระมหากษัตริย์องค์หนึ่ง
 ในทิศตะวันออก จะอนุเคราะห์ตกแต่งให้มียศถาศักดิ์แก่ท่านเป็น
 ประถมก่อน แลซึ่งฝ่ายประจิมทิศ สายฟ้าแลบขึ้น เห็นวิมานแล
 ปราสาทปรากฏแก่ท่านนั้น ท่านจะได้เป็นใหญ่ในทิศตะวันตก จะ
 มีบุญญาธิการทรงศักดิ์ตามภาพเป็นอันมาก ท่านอย่าได้สงสัยเลย

มะกะโทครั้นได้ฟังคำทำนาย ก็มีความยินดี จึงอ่าลาบุรุษ
 ผู้นั้น ยกออกจากบ้านมะเตวะ ก็มายังเมืองสุโขทัย ให้ลูกค้า
 หาบเที่ยวขายสิ่งของ ครั้นขายสิ่งของเสร็จแล้วก็ให้ลูกค้าทั้งบวง
 กลับคืนไปยังเมืองเมาะตะมะ แต่ตัวมะกะโทนั้น เชื้อคำทำนาย
 นิมิตมิได้กลับคืนไป จึงเที่ยวหาที่พึ่งซึ่งจะผูกพันอาศัยนั้น จึงคิด

ว่า ถ้าเราจะไปฝากตัวอยู่ด้วยเสนาบดีผู้ใหญ่บัดนี้แล้ว ก็ยังหาผ้า
ห่มห่มที่ตีมิได้ จึงเข้าไปอาศัยอยู่ด้วยนายช่างพระเจ้าสุโขทัย
มะกะโทอุตสาหะมิได้เกียจคร้าน ช่วยชำระมูลช่างทอดหญ้าช่าง
ทั้งกลางวันกลางคืนมิได้ขาด นายช่างเห็นมะกะโทมีความอุตสาหะ
ก็รักใคร่เป็นอันมาก ครั้นนายช่างได้รับพระราชทานเงินเดือน
ครั้งใด ก็แบ่งปันให้มะกะโททุกครั้ง

อยู่มาวันหนึ่ง สมเด็จพระร่วงเจ้าเสด็จไป ณ โรงช่าง ขึ้น
ทอดพระเนตรช่างพระที่นั่งอยู่บนเกย ทอดพระเนตรเห็นมะกะโท
กวาดหญ้าช่างอยู่ จึงตรัสถามนายช่างว่า อ้ายคนนี้เป็นบุตรของ
ผู้ใด นายช่างจึงกราบทูลสมเด็จพระร่วงเจ้าว่า มะกะโทคนนี้เป็น
บุตรรามัญ เข้ามาอยู่ด้วยข้าพระพุทธเจ้า ช่วยทอดหญ้าช่างแล
ชำระมูลช่าง มีความอุตสาหะเป็นอันมาก สมเด็จพระร่วงเจ้าทรง
พระเมตตาแก่มะกะโท จึงตรัสสั่งนายช่างให้เลี้ยงดูมะกะโทไว้อย่า
ให้ขาดสน เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรช่างอยู่นั้น ภายพระสลาออก
แล้ว บ้วนพระโอษฐ์ลงเหนือแผ่นดิน ดินกระจายออกไป ทอด
พระเนตรเห็นเบี้ย ๆ หนึ่ง จึงตรัสว่า ลูกรามัญน้อยจงเก็บเอาเบี้ย ๆ
หนึ่งไว้ มะกะโทกราบถวายบังคม แล้วจึงเก็บเอาเบี้ยมาตามรับสั่ง
ครั้นสมเด็จพระร่วงเจ้าทอดพระเนตรช่างแล้ว ก็เสด็จกลับเข้าสู่
พระราชวัง

ฝ่ายมะกะโทได้เบี้ย ๆ หนึ่งก็มีความยินดีนัก จึงคิดว่าแต่
เรามาอยู่ทำราชการด้วยนายช่าง ฟังได้รับพระราชทานในวันนี้

เบี้ยๆเดี๋ยวนี้จะทำกระไรดี อย่าเลยจะเอาไปซื้อพันธุมักกาตมาปลูก
 ไว้ มะกะโทคิดแล้วจึงเอาเบี้ยไปซื้อพันธุมักกาต เจ้าของพันธุมัก
 กาทจึงว่า เบี้ยของเจ้าเบี้ยเดี๋ยวนี้ เรามีรู้ที่จะดวงพันธุมักกาต
 ให้ มะกะโทจึงว่าเบี้ยของเราเบี้ยเดี๋ยวนี้ เราเอาแต่พอคิดนี้ไว้เดียว
 เจ้าของพันธุมักกาตจึงว่าเอาเถอะ มะกะโทจึงเอานี้ว่ามีอุบเชพะ
 แล้วก็นั่งลงในกระถายพันธุมักกาตนั้น ฝ่ายเจ้าของพันธุมักกาตจึง
 สรรเสริญแต่ในใจ ว่าบุตรรามัญผู้นี้มีปัญญาฉลาดนัก นานไปจะ
 ได้เป็นผู้ตีมันคง ฝ่ายมะกะโทได้เมล็ดพันธุมักกาตแล้ว จึงมาขุด
 ดินกระทำที่ด้วยมูลช้าง จึงปลูกเมล็ดพันธุมักกาตไว้ ๑๓๓๓
 บำรุงรดน้ำกิ่งออกงามขึ้น ครั้นอยู่มาพระร่วงเจ้าเสด็จมาทอด
 พระเนตรข้างอีกครั้งหนึ่ง มะกะโทจึงเลือกเก็บพันธุมักกาตมา
 ขำระเสียให้หมดมูลดินแล้ว จึงขอยืมโต๊ะพานนายช่างใส่พันธุมัก
 กาท นำเข้ามาถวายสมเด็จพระร่วงเจ้า สมเด็จพระร่วงเจ้า
 จึงตรัสถามว่าเชิงได้พันธุมักกาตนี้มาแต่ไหน มะกะโทจึงกราบทูล
 ว่า เบี้ยซึ่งพระองค์พระราชทานข้าพระพุทธเจ้าเบี้ยหนึ่งนั้น ข้า
 พระพุทธเจ้าเอาไปซื้อพันธุมักกาตมาปลูก จึงได้นำมาทูลเกล้าฯ
 ถวาย สมเด็จพระร่วงเจ้าได้ทรงฟังดังนั้น ก็มีพระทัยยินดีนัก จึง
 ทรงพระดำริว่า บุตรรามัญน้อยนี้ฉลาด ประกอบด้วยความเพียร
 จะเอาไปเลี้ยงไว้ใกล้เราจึงจะชอบ จึงตรัสแก่นายช่างว่า ลูก
 รามัญน้อยนี้เราจะขอไปเลี้ยงไว้ นายช่างก็ถวายมะกะโทไปแก่
 สมเด็จพระร่วงเจ้า สมเด็จพระร่วงเจ้าจึงมอบให้ไปอยู่ด้วยหัวป่า

พ่อครัว มะกะโทครั้นไปอยู่ด้วยพ่อครัวก็มีได้เก็ยจคร้าน สมเด็จพระ
 พระร่วงเจ้า ครั้นเห็นมะกะโทอุตสาหะเป็นอันดี ก็ชอบอัชฌาศัย
 จึงทรงพระกรุณาโปรดตั้งให้เป็นขุนวัง มอบให้ว่ากล่าวในนอก
 พระราชวัง สมเด็จพระร่วงเจ้าทรงพระเมตตาหนัก ดุจหนึ่งบุตร
 ในอุทร มะกะโทผู้เป็นขุนวัง มีความอุตสาหะรักษาพระองค์
 กลางคืนเป็นกลางวัน พระร่วงเจ้าทรงพระเมตตายิ่งขึ้นไป ข้า-
 ราชการน้อยใหญ่ทั้งปวง ก็มีความรักใคร่แลยำเกรงแก่ขุนวัง
 เป็นอันมาก

คำอธิบายศัพท์

เมาะตะมะ	ชื่อเมืองมอญ
สุโขทัย	ชื่อเมืองในประเทศไทย สมัยก่อนเคยเป็นเมืองหลวง
อสุนี	สายฟ้า
บันดาล	ทำให้มีขึ้น ทำให้เกิดขึ้น
บูรพาทิศ	ทิศตะวันออก
แสงอรุณ	เวลาใกล้พระอาทิตย์ขึ้นจะมีแสงเรือง ๆ ที่เรียกว่าแสงเงินแสงทอง
ประจิมทิศ	ทิศตะวันตก
ปราสาทราชมนเทียร	ที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
มหัศจรรย์	แปลกประหลาดมาก
ลูกค้า	ลูกหาบ คนรับจ้างแบกของ
บัณฑิต	ผู้มีปัญญา นักปราชญ์

นิमित	ดวง เหตุที่เกิดขึ้นล่วงหน้า
กัมถาร	ลำบาก ยัดคัด ผิดเคือง
บุรุษ	ผู้ชาย
อาสว	สมัครทำด้วยความเต็มใจ
อนุเคราะห์	การช่วยเหลือ ความเชื่อเพื่อ
ยศถาศักดิ์	ยศศักดิ์ ตำแหน่งสูง
ประณม	เบื้องต้น
บุญญาธิการ	มีบุญมาก
ศักดานุภาพ	มีอำนาจ
เสนาบดี	ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เจ้ากระทรวง
นายช่าง	ผู้ควบคุมดูแลช่างพระเจ้าแผ่นดิน
อุตสาหะ	ความขยัน ความอดทน ความบากบั่น
มุลช่าง	ชี้ช่าง
ทอดหญ้าช่าง	วางหญ้าให้ช่างกิน
พระราชทาน	ให้
ทอดพระเนตร	มองดู
เกย	ที่ทำไว้สำหรับพระเจ้าแผ่นดินเสด็จก้าวขึ้นลง ในเวลาทรงช้าง
รามัญ	มอญ
ขัดสน	ลำบาก
พระस्ता (อ่าน สะ-หลา)	หมาก ในที่นี้ แปลว่าชานหมาก
พระโอบฐ์	ปาก
เบี้ย	หอยพวกหนึ่ง มีหลังนูน ๆ ต้องเป็นร่อง โบราณใช้เช่นกับที่เราใช้ตางค์ทุกวันนี้ โดยมีอัตรา ๑๐๐ เบี้ยเป็น ๑ อัฐ

ถวายบังคม	ไหว้
พระราชวัง	ที่อยู่ของพระเจ้าแผ่นดิน
เซพะ	น้ำลาย
กระทวย	กระบุงเล็กปากผาย
สรรเสริญ	ยกย่อง
โต๊ะ	ภาชนะมีเชิงสูง รูปคล้ายพานสำหรับใส่ สิ่งของ
ทูลเกล้าฯ (อ่าน ทูลเกล้าทูลกระหม่อม)	ใช้เมื่อถวายของพระเจ้าแผ่นดิน
พระทัย	ใจ
ทรงพระดำริ	คิด
หัวป่า	คนทำอาหาร
อัครราช	นิสสัยใจคอ
ขุนวัง	ตำแหน่งข้าราชการ ในสมัยก่อน มีหน้าที่ดูแลพระราชสำนัก
ในนอก	ภายในและภายนอก
ดุจดั่งบุตรในอุทร	เหมือนบุตรของตนเอง
รักษาพระองค์ —	เฝ้าดูแลพระเจ้าแผ่นดินตลอดคืน เหมือน
กลางคืนเป็นกลางวัน	เป็นกลางวัน คือ เฝ้าอยู่ตลอดเวลา

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

๑. ท่านเห็นว่าเรื่องที่อ่านจบไปแล้วนี้สนุกหรือไม่ มีตอนใด
น่าตื่นเต้นบ้าง

๒. นิमितและฉาง ตลอดจนคำทำนายนิमितเป็นสิ่งที่จริงเสมอไป
หรือไม่ จงช่วยกันคิดดู

๓. จงเติมคำในช่องว่าง ให้ได้ความถูกต้อง

๑. มะกะโทเป็นชาว..... { มอญ ไทย
พม่า ลาว

๒. บ้านเดิมของมะกะโทอยู่ที่..... { เมาะลำเต็ง
เมาะตะมะ
สุโขทัย

๓. เมื่อบิดาตายแล้วมะกะโทไป..... { เป็นทหาร
ค้าขาย
ตีเหล็ก

๔. บัณฑิตทายว่ามะกะโทจะ.. { เป็นใหญ่เป็นโตในภายหน้า
จะยากจนถ้าค้าขายต่อไป
จะต้องตายถ้าเดินทางต่อไป

๕. พระเจ้าแผ่นดินเสด็จมา
โรงช้างและพระราชทาน.. { หมากคำหนึ่ง
เบี้ย ๆ หนึ่ง } แก่มะกะโท
ผักกาดคำหนึ่ง

๖. มะกะโทเอาเงินที่ได้ไปซื้อ.. { เมล็ดถั่วเขียว
ผัก
เมล็ดพันธุ์ผักกาด

รู้จักคำ

ก. จงหาคำในวงเล็บที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำที่อยู่หน้า
วงเล็บ

อดนี้ (ฟ้าผ่า ฟ้าร้อง สายฟ้า)

บูรพาทิศ (ตะวันออก ตะวันตก ทิศเหนือ)

ปราสาท (พระราชวัง ภูเขา บ้าน)

บัณฑิต (ครู ผู้รู้ โจรผู้ร้าย)

กัณดาร (ลำบาก เปลาเปลี่ยว เสียงดัง)

ข. จงแต่งประโยคด้วยคำต่อไปนี้ ให้ได้ความถูกต้องชัดเจน

ทอดหญ้าข้าง

ทอดพระเนตร

ทอดปลา

ทอดผ้าป่า

ทอดทิ้ง

เล่นสนุก

ก. เขียนบทสนทนาระหว่างมะกะโทกับเจ้าของพันธุ์ผักกาด

ข. ลองเล่นเป็นละครสั้น ๆ จากเรื่องที่อ่าน โดยแต่งเติมบทเจรจาเองหรือจะใช้หุ่นแทนก็ได้

พระแก้วมรกต

พระแก้วมรกต

ความเบื้องต้น ตามตำนานเล่าว่า เดิมเทวดาได้สร้างพระแก้วมรกตองค์นี้ถวายพระอรหันต์องค์หนึ่ง ในประเทศอินเดีย พระอรหันต์จึงได้เชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ไว้ในองค์พระแก้วรวม ๗ พระองค์ ตามประวัติศาสตร์เท่าที่ทราบนั้น พระแก้วมรกตได้ตกไปอยู่เมืองต่าง ๆ หลายเมือง จนในที่สุดมาอยู่เมืองเชียงราย เจ้าเมืองเชียงรายจึงเอาปูนทาตรึงปิดทองเสีย แล้วซ่อนไว้ในพระเจดีย์เพื่อไม่ให้ศัตรูมาแย่งเอาไป ต่อมาพระเจดีย์ถูกฟ้าผ่าพังลง ชาวเมืองเห็นองค์พระพุทธรูป ก็เข้าใจว่าเป็นพระพุทธรูปธรรมดา จึงเชิญไปไว้ที่วัดแห่งหนึ่ง ในไม่ช้าปูนที่ตรึงปิดทองหุ้มองค์พระนั้นกะเทาะและถูกแกะออก จึงเห็นเป็นแก้วที่บสีเขียวงาม เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงเชิญขึ้นช้างไป แต่พอถึงทางแยกที่จะไปนครลำปาง ช้างก็วิ่งตื่นไปทางเมืองลำปาง ความแค้นโลมช้างให้ไปทางเมืองเชียงใหม่ไม่สำเร็จ แม้จะเปลี่ยนช้างทรงใหม่ ช้างนั้นก็ยังมีมุ่งไปทางเมืองลำปางอีก เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงต้องยอมให้เชิญพระแก้วไปไว้ในนครลำปาง และอยู่ที่นั่นถึง ๓๒ ปี ต่อมาพระเจ้าติโลกราชเจ้าเมืองเชียงใหม่ ได้เชิญเชิญมาไว้ในเมืองเชียงใหม่ อยู่ได้นานถึง ๘๔ ปี จากนั้นก็ตกไปอยู่เมืองหลวงพระบาง ๑๒ ปี อยู่เวียงจันทน์ ๒๑๔ ปี ครั้นมาในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก

ตีเมืองเวียงจันทน์ได้ เชิญมาไว้ยังกรุงธนบุรี เมื่อสร้างกรุงเทพฯ
แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงโปรดให้เชิญ
มาประดิษฐานไว้ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

เรื่องพระแก้วมรกตที่จะอ่านต่อไปนี้ คัดมาจากหนังสือ
พลเมืองดีตอนกลางเป็นตอนสนทนาระหว่างนายมันกับนายเมือง
ซึ่งมหาอำมาตย์เอกเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีเป็นผู้แต่ง
ไว้

พระแก้วมรกต นี้ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในทางซึ่งเป็นที่
เคารพนับถือ เป็นพระพุทธรูป เข้าใจว่าทำด้วยแก้วสีลาสีเขียว
งาม ขนาดหน้าตักกว้าง ๒๓ นิ้ว สูง ๑ ศอก ๗ นิ้ว พระพุทธรูป
องค์นี้เป็นของโบราณ สร้างมาแต่ครั้งใดไม่รู้แน่ แต่เมื่อแรกพบ
พบที่เมืองเชียงราย แต่เรื่องตอนหลังที่มาอยู่กรุงเทพฯ นั้น
เพราะบุญบารมีอภินิหารของพระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์นี้ คือ
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
พระองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์นี้ เมื่อครั้งท่านยังเป็นแม่ทัพ
นายกองไปเที่ยวปราบข้าศึกนั้น ท่านไปตีเมืองเวียงจันทน์ ได้พบ
พระพุทธรูปองค์นี้อยู่ที่เมืองนั้น เป็นที่นับถือศักดิ์สิทธิ์ของประชาชน
ท่านจึงเชิญลงมาที่นี่ ครั้นเมื่อท่านได้เสวยราชสมบัติแล้ว สร้าง

กรุงและสร้างพระบรมมหาราชวัง จึงสร้างวัดขึ้นในพระบรมมหาราชวังนี้ เชิญพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ ตั้งชื่อวัดนี้ว่า “วัดพระศรีรัตนศาสดาราม” เราเรียกกันสั้น ๆ ว่า “วัดพระแก้ว” แล้วจะพาไปดูสักวันหนึ่ง ส่วนพระพุทธรูปนั้นตั้งชื่อว่า “พระพุทธมหายานีรัตนปฐิมากร” เป็นที่นับถือของคนทั่วไป

คำอธิบายศัพท์

แก้วศิลาสีเขียว	เป็นหินมีค่าจำพวกหยก มีสีเขียวคล้ำ
ศอก	มาตราวัดของไทยแต่โบราณ เท่ากับสองศืบ
กรุงรัตนโกสินทร์	คือกรุงเทพฯ (คำเต็มว่ากรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์)
พระบรมมหาราชวัง	ที่อยู่ของพระเจ้าแผ่นดิน
ประดิษฐาน	ตั้งไว้
อุโบสถ	คือโบสถ์ เป็นที่ประชุมสงฆ์
พุทธปฏิมากร	พระพุทธรูป

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. พระพุทธรูปเป็นรูปแทนใคร มีความมุ่งหมายอย่างไร
จึงสร้างพระพุทธรูปขึ้น
๒. ประเทศไหนบ้างที่มีการเคารพกราบไหว้พระพุทธรูป

๓. ให้นักเรียนคนหนึ่งถามเพื่อน ๆ ว่า “พระแก้วเคยตกไปอยู่เมืองใดมาแล้วบ้างก่อนที่จะได้มาอยู่ในกรุงเทพฯ”
๔. ถามต่อไปว่า “เมืองเหล่านั้นอยู่ที่ไหน”
๕. ถ้าผู้ตอบอธิบายไม่ถูกว่าที่ตั้งเมืองเหล่านั้นอยู่ตรงไหนก็ถามต่อไปว่า “ใครจะสามารถบอกให้เพื่อนทราบโดยวิธีใดบ้างว่าเมืองต่าง ๆ ที่พระแก้วตกไปอยู่นั้น อยู่ในทิศทางไหน ไกลใกล้กันเพียงไร”

ให้นักเรียนประกวดกันว่าใครสามารถแสดงที่ตั้งของเมืองเหล่านั้นได้ชัดเจนและถูกต้องใกล้เคียงกว่ากัน

สิ่งที่ควรทำ

- ก. ให้นักเรียนผลัดกันออกมาเล่าตำนานพระแก้ว
- ข. ทำสิ่งต่อไปนี้
 - ก. ตัดกระดาษภาพพระแก้วมรกตปิดกระดาษแข็ง หรือไม้อัด ทำให้มีขนาดตั้งได้
 - ข. จัดที่บูชา มีแจกันใส่ดอกไม้ ที่ปักธูปเทียน ด้วยสิ่งของเท่าที่สามารถจัดทำได้
- ค. แบ่งนักเรียนเป็นหมู่ ๆ ต่างหมู่ต่างช่วยกันทำบัญชีพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ดูว่าหมู่ไหนจะมีรายชื่อพระพุทธรูปมากกว่ากัน ถ้าสามารถบอกได้ว่าพระพุทธรูปเหล่านั้นอยู่เมืองไหนได้ด้วยยิ่งดี
- ง. หัดสังเกตทำต่าง ๆ ของพระพุทธรูป ที่บ้านของนักเรียน และตามวัด (เช่น ทำนัง ทำนอม ฯลฯ) แล้วได้ถามผู้รู้

พระพุทธรูปแสดงท่าอย่างนั้น ๆ เรียกว่าพระพุทธรูปปางอะไร
(เฉพาะปางสำคัญ ๆ ที่ควรทราบ และที่เห็นบ่อย ๆ)

- จ. ครูควรพยายามหาโอกาสพานักเรียนไปดูพระแก้วมรกตแล้ว
ให้กลับมาเล่าหรือเขียนบรรยายถึงองค์พระแก้วมรกตตลอด
จนการจัดเปลี่ยนถวายเป็นเครื่องทรงประจำฤดูกาล
- ฉ. ในโอกาสที่มีการหล่อพระกันใหม่ที่ใด ครูควรพานักเรียนไปดู
และอธิบายให้เข้าใจ แล้วให้กลับมาเล่าเรื่อง และจด
บันทึกไว้

เอ๊ะระเหยตอยมา
แต่แรกเริ่มเดิมที

ขอถามว่าเพลงพวงมาลัย
เพลงเกิดมีขึ้นที่ไหน

เพลงพวงมาลัย

ความเบื้องต้น เพลงพวงมาลัยนี้เป็นการเล่นพื้นเมือง
อย่างหนึ่งมาแต่โบราณ นิยมเล่นกันทางจังหวัดสุพรรณบุรี
กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ มักจะเล่นกันในโอกาสที่
มีงานรื่นเริง เช่น งานโกนจุก ขวชนาค ทอดกฐิน วันเพ็ญ
เดือน ๑๒ ในงานलयกระทง ฯลฯ การเล่นเพลงพวงมาลัย
ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสมัยนิยม ดังที่เห็นอยู่ในขณะนี้
นิยมร้องบทสั้น ๆ แทนบทยาว ๆ ดังแต่ก่อน

คำร้องซึ่งใช้ในการเล่นเพลงชนิดนี้มักเป็นกลอนสด คือ
ผู้ร้องแต่งขึ้นในขณะที่เล่นนั่นเอง โดยมากเป็นคำร้องเกี่ยว
พาราตีกันเฒ่าในทางซู่สาว ผู้เล่นผลัดกันร้อง ผู้เล่นจะมีจำนวนมาก
เท่าใดก็ได้ แต่จะต้องมีหัวหน้าฝ่ายหญิงหนึ่งชายหนึ่ง หรือที่เรียก
กันว่า แม่เพลง พ่อเพลง นอกนั้นต้องมีลูกคู่ร้องรับ และปรบมือ
ให้จังหวะพร้อมกัน พ่อเพลงจะร้องเกริ่นก่อน ลูกคู่ปรบมือให้
จังหวะ แล้วแม่เพลงก็จะออกมาร้องแก้ ร้องผลัดกันคนละครึ่ง
ฝ่ายใดร้องจะต้องออกมารำอยู่กลางวง ลูกคู่รับเฉพาะวรรคต้น
กับวรรคท้ายของตอนจบเท่านั้น

การเล่นเพลงพวงมาลัยนี้ เล่นได้ทั้งบนบก และในเรือ
โดยมากนิยมเล่นบนบก ใช้สนามกว้าง ๆ พอสำหรับผู้เล่นและผู้ดู

บทเพลงซึ่งคัดมานี้ มีเนื้อความอธิบายวิธีเล่นเพลงพวงมาลัย เป็นบทที่สภาวัดมณฑลธรรมแห่งชาติได้ประพันธ์และพิมพ์ขึ้น รวมอยู่ในหนังสือชุดการเล่นเพลงพื้นเมืองต่าง ๆ

เอ้อระเหยลดยมา

ไหว้คุณพระรัตนตรัย

ไหว้คุณบิดรมารดา

ทั้งคุณครูบาอาจารย์

ฉันจะว่าเพลงพวงมาลัย

พ้อขอมะกอกพ้อดอกมะขวิด

ยกมือวันทาลึงค์ศักดิ์สิทธิ์

และเทพไทอันมีฤทธิ์

ที่เลี้ยงลูกมารอดชีวิต

ให้ความชำนาญรุ่งเรืองวิทย์

ขอจงกล่าวได้สมดังจิต

ขออย่าให้ติดขัด เอย

คำอธิบายเพลงพวงมาลัย

ถาม เอ้อระเหยลดยมา

แต่แรกเริ่มเดิมที

ร้องในฤดูเทศกาล

เจ้าขอมะม่วงพวงลำไย

ตอบ เอ้อระเหยลดยไป

ทราบว่าแรกเกิดที่เพชรบุรี

เพ็ญเดือนสิบสองลอยกระทง

ผ้าปากฐินและตรุษสงกรานต์

เจ้าขอมะกอกเจ้าดอกจำปา

ขอถามว่าเพลงพวงมาลัย

เพลงเกิดมีขึ้นที่ไหน

หรือพิธีงานอย่างใด

ขอจงแก้ไขหน่อย เอย

เพลงพวงมาลัยนั้นหรือจำ

การตอยอค์คิในคงคา

บูชาองค์พระศาสดา

หรือคราวมิงามในท้องนา

ร้องเล่นกันมานาน เอย

- ถาม เอั้ระเหยลยเด้น วิธีเล่นเขาทำอย่างไร
 เล่นในเรือหรือเล่นบนบก ฉันไม่เข้าอกเข้าใจ
 ร้องพร้อมกันหรือทีละคน ขอพ้อหน้ามนแดงไซ
 จงเล่าละลอกบอกไป ให้แจ้งใจหน่อย เอย
- ตอบ เอั้ระเหยลยพราว มีพวกหนุ่มสาวข้างละหลายคน
 เล่นบนบกล้อมเป็นวงดี ยืนอยู่กับที่ไม่ต้องเดินวน
 คนไหนร้องก็ต้องออกรำ ให้งามเลอล้ำเลิศล้ำ
 ฝ่ายลูกคู่มืออยู่กับคน ต้องรับจนกลับมายืน เอย
 เอั้ระเหยในคงคา ลยคลอนาวาเรือเทียบกัน
 ร้องทีละคนเหมือนนกถั่วมา ลูกคูรับจำเสียงสนั่น
 ซายว่าแล้วหญิงว่า เหมือนเจรจาโต้ตอบฉะนั้น
 แต่คนที่ร้องไม่ต้องรำ เรือเอียงเพ็ลียงปล้ำจะเสียขวัญ
 เจ้าช่อมะกอกเจ้าดอกอัญชัน พอเรือชิดกันชื่นใจ เอย
- ถาม เอั้ระเหยลยระยับ ลูกคูรับอย่างไร
- ตอบ ร้องวรรคต้นก็รับเหมือนร้อง ให้ความถูกต้องตรงกันไป
 แล้วรับวรรคสุดท้ายพอร้อยซ้ง จะทวนก็ครั้งก็ทวนได้
 แต่ถ้าคนร้องไม่เจนกระซิบ ลูกคูต้องรับทุกวรรคไป
 เจ้าช่อมะม่วงพวงมะไฟ ขอจงแจ้งใจเถิด เอย

คำอธิบายศัพท์

จันทา	ไหว้ แสดงอาการเคารพ
ศักดิ์สิทธิ์	ขลัง
รัตนตรัย	แก้ว ๓ ดวง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
เทพไท้	เทวดาผู้เป็นใหญ่
ฤทธิ	อำนาจ
วิทย์	ความรู้
เทศกาล	คราวสมัยที่กำหนดไว้เป็นประเพณี เพื่อทำบุญและการรื่นเริงในท้องถิ่น เช่นตรุษสงกรานต์ เข้าพรรษา
อัคคี	ไฟ ลอยอัคคีในที่นี้หมายความว่า ลอยกระทง ซึ่งมีไฟจุดอยู่ในนั้น
คงคา	แม่น้ำ น้ำ ทะเล
เพ็ญ	เต็ม หมายถึงวันที่พระจันทร์ขึ้นเต็มดวง
ลอยกระทง	พิธีอย่างหนึ่ง เอากระทงมีรูปเทียนจุดไฟลอยน้ำในกลางเดือน ๑๑ และกลางเดือน ๑๒
ศาลดา	อาจารย์ผู้อบรมสั่งสอน ผู้ตั้งศาสนาในที่นี้หมายถึงพระพุทธรูปเจ้า
ผ้าป่า	ผ้าที่ทายก (ผู้ให้) ถวายพระต่อจากเทศกาล กรฐนออกไข
กรฐิน	ผ้าที่ถวายพระซึ่งจำพรรษาแล้ว
ตรุษ	คือวันที่กำหนดเวลาสิ้นปีตามแบบเก่าของไทย คือกำหนดวันประมาณแรม ๑๒ ค่ำ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ถึงเดือน ๕ ขึ้น ๑ ค่ำ

สงกรานต์	ซึ่งตกราวปลายเดือนมีนาคม วันที่กำหนดเวลาขึ้นปีใหม่ตามแบบเก่าของไทย ตามปรกติตรงกับวันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ เมษายน
แก้ถง	แสดง บอกเล่า
นาวา	เรือ
สนั่น	ดัง
เจรจา	พูด
ร้อยชั่ง	เท่ากับจำนวนเงินแปดพันบาท ใช้เรียกบุคคล อย่างยกย่องว่าเป็นผู้มีค่า มีความดี อันเป็น การเปรียบเทียบ
เงินกระชับ	ชำนาญ และจำได้แม่นยำ

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

- อ่านบทเพลงซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แล้วตอบคำถามต่อไปนี้
๑. การเล่นเพลงพวงมาลัย เกิดที่จังหวัดไหนก่อน
 ๒. เล่นในโอกาสใดบ้าง
 ๓. เล่นบนบกหรือในเรือ
 ๔. การลอยขั้วคิโนะที่นี้หมายถึงอะไร
 ๕. พวกถูกคุมมีหน้าที่อย่างไร

รู้จักคำ

ก. ในบทนี้ เราได้เรียนรู้คำใหม่หลายคำที่เกี่ยวกับพิธีต่างๆ คือ
พิธีลอยกระทง ตรุษ กรฐิน
การทอดผ้าป่า สงกรานต์
ลองเล่าถึงพิธีต่าง ๆ เหล่านี้

ข. คำบางคำมีเสียงคล้ายกัน แต่สะกดผิดกัน และความหมายต่างกัน ให้นักเรียนเลือกคำในวงเล็บท้ายประโยคเติมลงในช่องว่าง ให้ได้ความถูกต้อง

๑. ชาวนา.....น้ำออกจากนา (ขี้ ไซ)
๒. สันอายุ..... (ขี้ ไซ)
๓. ซื่อใหม่มาลั๊กหนึ่ง..... (ใจ ใจ)
๔. ฉันรู้สึกเจ็บ.....มาก (ใจ ใจ)
๕. ย่าร้อง.....ไปเลย ไม่มีใครเขา.....ขนม
เชือดอก (ให้ ให้)
๖. อ่านกลอน.....นี้ เสียก่อน แล้วไป
น้ำในอ่างล้างมือเสีย (วก วรรค)

ลองทำดู

- ก. อ่านบทเพลง แล้วแบ่งเป็นพวก ร้องและรำตามทำนองเพลงพวงมาลัย
- ข. ช่วยกันหัดแต่งเพลงพวงมาลัย เอาไว้เล่นในงานโรงเรียน งานวันเกิดของเพื่อนคนใดคนหนึ่ง หรืองานแสดงความยินดีต่อผู้ซึ่งสอบภาษาไทยได้คะแนนดีเยี่ยม ฯลฯ

ค. เพลงพื้นเมืองของไทยนอกจากเพลงพวงมาลัยแล้ว ยังมี
เพลงอื่น ๆ อีก เช่น เพลงฉ่อย เพลงบอก เพลง
แม่ศรี เพลงเกี่ยวข้าว เป็นต้น เพลงเหล่านี้บางครั้ง
เราจะได้ยินจากวิทยุกระจายเสียง บางทีก็อาจจะได้เห็น
และได้ฟังเขาเล่นกันในงาน ลอยกระท้องและรำแล้วมา
เล่าประกอบการแสดงให้เพื่อน ๆ ฟังบ้าง

ทิวา कुमार ได้ชักดาบออกเงือง่าจะประหารพระเจ้าพรหมทัต
ผู้ประทมหลับสนิทอยู่ท่าฝั่งสองต่อสองในป่าเบญจวัน

ทิวาอุกุมาร

ความเบื้องต้น เรื่องทิวาอุกุมารนี้ คัดมาจากหนังสือแบบ
สอนอ่านใหม่ เล่ม ๕ ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นเรื่อง
แสดงให้เห็นน้ำใจนักกีฬา ของบุคคลซึ่งมีโอกาสจะฆ่าศัตรู แต่
แล้วก็หาได้ฆ่าไม่

ทิวาอุกุมารได้แสดงน้ำใจนักกีฬาอย่างน่าชม มีเรื่องเล่าว่า
ทิวาอุกุมารเป็นโอรสของพระเจ้าทิมิตโกศล ผู้ครองนครโกศลใน
ประเทศอินเดีย พระเจ้าพรหมทัตกษัตริย์เมืองพาราณสีได้เสด็จ
กรีธาทัพมาตีเมืองโกศล พระเจ้าทิมิตโกศลสู้ไม่ได้ พา
พระมเหสีเสด็จหนีไป พระเจ้าพรหมทัตจับได้ จึงให้สำเร็จโทษ
คือฆ่าเสีย

ทิวาอุกุมารเมื่อโตขึ้น มีความสามารถในการขับร้องและ
ตีพิณ ความทราบถึงพระเจ้าพรหมทัต พระองค์จึงโปรดให้เข้า
รับราชการ และทรงชุบเลี้ยงใกล้ชิดพระองค์ โดยมีได้ทรงทราบ
ว่าเป็นลูกของพระเจ้าทิมิตโกศล

วันหนึ่งพระเจ้าพรหมทัตเสด็จประพาสล่าเนื้อในป่า ทิวา
เป็นสารถี ขับรถพระที่นั่งตัดลัดทางเร็วเกินขนาด จนข้าราชการบริวาร
ตามไม่ทัน พอถึงเวลาหยุดพัก พระเจ้าพรหมทัตทรงเหน็ดเหนื่อย
มากก็ประทับหลับไปในป่า โดยพาดพระเศียรที่ตักของทิวาอุกุมาร
พระเชนย คือหมอน

ทีฆาวุทนต์หนึ่งให้ประทมหลับสนิท แล้วหวนคิดถึงการที่
พระเจ้าพรหมทัตฆ่าพ่อของตัวเอง จึงเกิดมีใจจะแก้แค้น ได้ชักดาบ
ออกเงือง่าจะประหารพระเจ้าพรหมทัต ผู้ประทมหลับสนิทอยู่
ลำพังสองต่อสองในป่าเปลี่ยว แต่น้ำใจอันดีของทีฆาวุได้เข้ามา
หักห้ามความพยายามให้เลื่อมคลายไป ทีฆาวุได้สติ จึงสอดดาบ
คืนเข้าฝักเสียดตามเดิม

ในเรื่องเล่าว่า ทีฆาวุได้ชักดาบออกเงือง่าถึงสามครั้ง ด้วย
น้ำใจร้ายที่จะคิดแก้แค้นแทนบิดา แต่แล้วน้ำใจดีก็เข้าหักห้าม
ให้สอดดาบคืนเข้าฝักเสียดทุกครั้ง น้ำใจดีนี้คือ น้ำใจนักกีฬาแท้
นักกีฬาจะประหารคนหลับอย่างไรได้

ในเรื่องท่านอธิบายว่า ทีฆาวุระลึกถึงคำสอนของบิดาว่า
“เวรย่อมไม่ระงับด้วยเวร” ทีฆาวุจึงระงับความพยายามเสียได้
แต่อาการที่ไม่ยอมประหารคนหลับในที่เปลี่ยว ซึ่งจะฆ่าได้โดย
ง่ายตายนี้ อย่างไร ๆ เราก็ต้องชมว่า ทีฆาวุมีน้ำใจเป็นนักกีฬาแท้
เพราะนักกีฬาจะทำคนซึ่งไม่มีหนทางต่อสู้ ย่อมทำไม่ลงอยู่เอง

ภายหลังเมื่อพระเจ้าพรหมทัตทรงทราบว่า ทีฆาวุเป็นโอรส
ของพระเจ้าทิมิตโกศลก็ตกพระทัยเป็นอันมาก และทรงเห็นใจ
ทีฆาวุว่าเป็นคนดีแท้ น่าไว้วางใจ จึงอภิเษกทีฆาวุกับพระธิดาของ
พระองค์ แล้วให้ไปครอบครองนครโกศล สิบราชวงศ์พระเจ้า
ทิมิตโกศล ผู้เป็นราชบิดาต่อไป

คำอธิบายศัพท์

กริธาทัพ	ยกทัพ
พิณ	เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง
ประพาส	เที่ยวไป
สารถิ	คนขับรถ
ข้าราชการบริพาร	ผู้รับใช้พระเจ้าแผ่นดิน
ประทมหลับ	นอนหลับ
ประหาร	ฆ่า
เวร	ความพยายามกัน ความปองร้ายกัน
ระงับ	ยับยั้งไว้ ทำให้สงบ
อภิเชก	การแต่งตั้งโดยทำพิธีค้ำน้ำ ในที่นี้หมายถึง การ แต่งงาน

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

คำถามข้างล่างนี้ มีไว้สำหรับให้เราตรวจสอบว่า เข้าใจเรื่องนี้
ได้ดีเพียงไร ข้อความใต้คำถามเป็นคำตอบที่มีไว้ให้เลือก จงหา
ข้อความที่เห็นว่าถูกต้อง

ก. ทิฆมาวกุมารเป็นโอรสของใคร

พระเจ้าพรหมทัต พระเจ้าทิมิโกศล พระเจ้าสิริ-

สุทโธทนะ

- ข. เรื่องนี้เกิดขึ้นในประเทศไทย
อินเดีย ปากีสถาน เนปาล
- ค. กษัตริย์เมืองพาราณสีชื่ออะไร
พรหมทัต ทีฆิติโกศล สิริสุทโธทนะ
- ง. ทีฆาจุฑุมารมีความสามารถในทางใดบ้าง
ขับร้อง พันดาบ เขียนภาพ
- จ. เมื่อพระเจ้าพรหมทัตเสด็จประพาสป่า ทีฆาจุฑุมารทำ
หน้าที่อะไร
ขับรถ นำทาง แยกของ
- ฉ. เหตุใดทีฆาจุฑุมารจึงไม่ฆ่าพระเจ้าพรหมทัต
เพราะไม่พยายาม เพราะพระเจ้าพรหมทัตตื่นเสีย
ก่อน เพราะกลัว
- ช. ใครเป็นคนแสดงว่ามีน้ำใจนักกีฬา
ทีฆาจุฑุมาร พระเจ้าพรหมทัต พระเจ้าทีฆิติโกศล

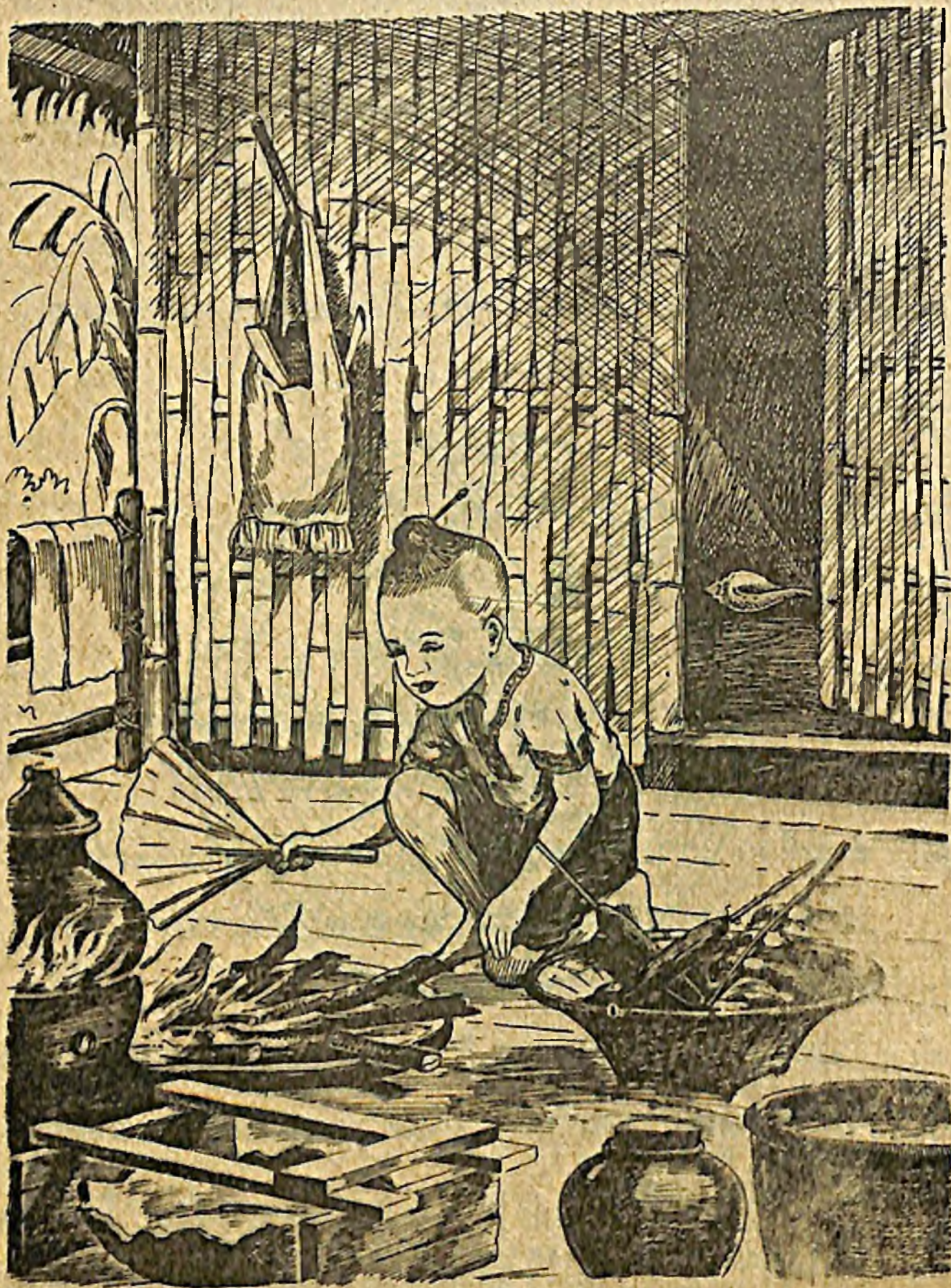
เล่นกับคำ

- ก. คำศัพท์ต่าง ๆ เกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดิน มีอยู่หลายคำ
ในเรื่องนี้ ลองหาคำที่ใช้กับพระเจ้าแผ่นดินดังต่อไปนี้
ลูกชาย	เป็นคำราชาศัพท์ว่า.....
โบ	”
หมอน	”
ตกใจ	”

- ภรรยา เป็นคําราชาศัพท์ว่า.....
 ศีรษะ "
 นอน "
๗. จงหาความหมายของคำต่อไปนี้ และลองผูกประโยคดู
กริธาทัพ	สารถิ
สำเร็จโทษ	ประหาร
อภิเชก	ประทมหลับ

ลองทำดู

๑. ดูแผนที่ประเทศอินเดียสมัยพุทธกาล ว่าโกศลและพาราณสี (ถ้ามี) อยู่ที่ไหน
๒. สมมุติว่า เราเป็นที่ฆาตุมาร ลองเขียนเป็นจดหมายเล่าถึงการตามเสด็จพระเจ้าพรหมทัตไปล่าสัตว์ และเหตุใดจึงไม่ฆ่าพระเจ้าพรหมทัตเสีย
๓. “เวรย่อมไม่ระงับด้วยเวร” มีความหมายว่าอย่างไร
๔. ให้นักเรียนลองช่วยกันรวบรวมความหมายของควมมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
๕. ลองแต่งเรื่องซึ่งแสดงควมมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

หญิงชาวเขาปลาทาไว้ทำแม่
ช่วยขับไล่ป่าขระสาจน

ดูแต่จัดแจงทุกแห่งหน
สาดระวนเล่นพลางไม่ห่างดู

ลูกน้อยหอยสังข์

ความเบื้องต้น เรื่องลูกน้อยหอยสังข์นี้ คัดมาจากบทละครเรื่อง "สังข์ทอง" ซึ่งมีผู้แต่งเป็นคำกลอนไว้ ในตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนที่คัดมานี้ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

ท้าวยศวิมล เป็นกษัตริย์ครองกรุงยศวิมล มีมเหสีชื่อนางจันท์เทวี แต่ไม่มีโอรสด้วยกัน ท้าวยศวิมลจึงได้ทำพิธีขอโอรสต่อเทวดา ในตอนกลางคืนท้าวยศวิมลฝันว่า ได้ดวงอาทิตย์และดวงดาว แต่แล้วดวงอาทิตย์นั้นก็ดับหลุดลอยไปจากมือ พระองค์เสียพระทัยมาก แต่ในที่สุดก็ได้ดวงอาทิตย์กลับคืนมา เมื่อเล่าให้โหรฟัง โหรทายว่า พระมเหสีเอกจะมีโอรสที่มีบุญมาก แต่จะต้องพลัดพรากจากกัน ต่อภายหลังจึงจะได้กลับคืนนคร ส่วนดวงดาวนั้นคือธิดาซึ่งจะเกิดจากนางสนม

ต่อมามีข่าว พระมเหสีก็ทรงครรภ์และประสูติออกมาเป็นหอยสังข์ ท้าวยศวิมลเสียพระทัยเป็นอันมาก ตรัสเรียกให้โหรมาทำนาย โหรได้รับสินบนจากนางจันทา นางสนมผู้ซึ่งกำลังตั้งครรภ์อยู่ จึงทำนายไปว่า นางจันท์และโอรสจะทำให้บ้านเมืองล่มจม ท้าวยศวิมลจึงจำต้องให้พระมเหสีออกจากวังตามคำแนะนำของโหร

นางจันท์เทวีมีมเหสีได้รับความลำบากมาก ต้องซัดเซพเนจรไปในป่ากับลูกน้อยหอยสังข์ ในที่สุดก็มาถึงกระท่อมของตายาย

สองตายายตงตาร จึงรับนางจันท์เทวีและหอยสังข์ให้อยู่ด้วย

นางอยู่กับตายายมาได้ห้าปี ช่วยตายายตักน้ำตำข้าว เก็บผัก
หักฟืนทุกอย่าง ได้รับความเหนื่อยยากแสนสาหัส และพร่ำรำพัน
ว่า ถ้าหากลูกของนางมิใช่หอยสังข์ ป่านนี้ก็กำลังนารัก ช่าง
พูดเล่นเจรจา พอให้นางคลายทุกข์ไปได้บ้าง เรื่องราวต่อไปเป็น
อย่างไร นักเรียนจะได้ทราบจากบทกลอนต่อไปนี้

มาจะกล่าววบทไป เทพไท่ถึงสู่อยู่พฤกษา ตงตารนางจันท์
กัลยา เจ้ามาเหนื่อยยากลำบากกาย เทพบุตรจตุมาบังเกิด กำเนิด
ผิตพันคนทั้งหลาย บุญญาธิการนั้นมากมาย จะล้ำเลิศเพริศพราย
เมื่อปลายมือ ถึงจะตกน้ำก็ไม่ไหล ตกในกองกุนทีไม่สูญชื่อ จะ
ได้ผ่านบ้านเมืองเสืองถือ อั้งอ้อดินฟ้าบาดาล คู่สร้างกับนางรจนา
มารดาจะสุขเกษมศานต์ นิ่งไว้จะยากลำบากนาน กุมารชอนตน
จะตลใจ

จึงบันดาลให้เป็นไก่อ่า กินข้าวมารดาหาข้าวไม่ ชนก่อ
ร้องตีกันมีไป คู้ยเซียข้าวให้กระจายดิน

เมื่อนั้น พระสังข์ชอนอยู่ที่รูสิ้น พระแม่ไปป่าเป็นอาจิน
ในจิตคิดถวิลทุกเวลา จะใคร่ออกช่วยพระแม่เจ้า ตงตารผ่านเกล้า
เป็นหนักหนา เหนื่อยยากลำบากกายา กลับมาจนค้ำแล้วร่ำไร ไม่
ว่าถูกน้อยเป็นหอยบู อุ่มชุมชิตพิศมัย พระคุณล้ำลบบภพไตร

จะออกให้เห็นตัวก๊กถัวการ ไก่ป่าพาฝูงมากินข้าว ของพระแม่เจ้า
อยู่ฉาวฉาน คู้ยเขี่ยเรียรายทั้งดินแดน พระมารดาเห็นว่า
เขี่ยมตลอดตูดทั้งซ้ายขวา จะเห็นใครไปมากก็หาไม่ ออกจาก
สังข์ปล้นทันใด นวยจับไม่ได้ไล่ตี

กอบเก็บข้าวหกที่ตกดิน ผันผินลอบลับซัยบหนี เหลียวดูผู้คน
ชนนี้ จะหนีเข้าสังข์กำบังตน หุงข้าวเผาปลาไว้ทำแม่ ดูแลจัดแจง
ทุกแห่งหน ช่วยขับไก่ป่าประสาจน สาละวงเล่นพลาจไม่ห่างดู

เมื่อนั้น พระมารดานั่งในพระทัยอยู่ คิดถึงลูกน้อยหอยบู เดิน
ไปลักครู่แล้วจู่มา เก็บได้พินผักเผือกมัน สารพันกินได้ที่ในป่า ใส่
หาบหาบเดินด้าเนินมา ไม่ช้าครู่หนึ่งก็ถึงเรือน

จึงเห็นลูกแก้วแววไว ลูกใครคนนี้ไม่มีเหมือน มานั่งเล่นอยู่
ประตูเรือน พักตร์ดวงดวงเดือนเดือนลอย

พระสังข์แลเห็นชนนี้ แล่นหนีตกใจเข้าในหอย ประหวัดพรัน
ใจมิใช่หอย เศร้าสร้อยคอยฟังพระมารดา มารตรวาทาตามติด
เห็นผิดเปิดห้องมองหา รีบร้นค้นดูกุมารากัลยาไม่เห็นประหลาดใจ
ฤกว่าผีเรือนเป็นเพื่อนร้อน แกล้งหลอกหลอนเล่นเป็นโจน จึงสาบ
สูญกายหายไป คีตวนเวียนในพระทัยนาง ข้าวปลาสุกสรรพเก็บปิด
เห็นผิดเร่งคิดอ้างชนาง โฉมตรูมาดูข้าวพลาจ แล้วนางมาถามตายาย

ไม่กินข้าวปลาอาหาร เขาวมาลย์รำพึงคะนึ่งหมาย จะคอยดู
ให้รู้แยบคาย ชุ่มเอาถูกขายไม่สงกา พิณจพิศดูแล้วทูนเกศ น้ำเนตร
หลังไหลทั้งซ้ายขวา จวนรุ่งฟุ้งแสงพระสุรียา ทำเป็นไปหา

ตาแหวกคาน ลงจากกระท่อมแล้วด้อมมอง ค่อยย่องแอบไม่ไม่
ไกลบ้าน แอบช่องมองดูอยู่ช้านาน นางคราญกั้นไว้ไม่พุดจา

เมื่อนั้น พระกุมารเยียมหอยแลหา ไม่แจ้งว่าองค์พระมารดา
แฝงผาคอยอยู่ไม่รู้กาย สงัดเงียบผู้คนไม่พุดจา เล็ดลอดออกมา
แล้วผินผาย นิ่งที่นอกชานลำราญกาย เก็บกรวดทรายเล่นไม่รู้ตัว

มารดาซ่อนเร้นเห็นพร้อมมูล อุแม่เอ๋ยพ่อคุณทูนหัว ซ่อนอยู่
ในสังข์กำบังตัว พ่อทูนหัวของแม่ประหลาดคน ย่างเข้าในห้องทับ
จับได้ไม่ ก็ค่อยสังข์ให้ແหลกแตกป่น พระสังข์ตกใจดังไฟลง
จะหนีเข้าหอยตนก็จมนใจ

ถวมสอดกอดบาทพระมารดา ซบเกล้าพลาจทางร้องไห้ แม่
ค่อยสังข์แตกແหลกไป ร่ำไรเสียดายไม่วายคิด เหมือนแม่ฆ่าลูก
ให้ม้วยมรณย์ มารดรไม่รักสักนิด พระแม่ค่อยสังข์ตั้งชีวิต จะขมขิด
ลูกมีสักกี่วัน

พังเอ๋ยพังลูกว่า พระมารดาเลี้ยวใจไหวหวั่น กอดจูบจูบเนตร
เกศกระรณ ร่วมวันขวัญตาพ่อว่าโย สิ้นเคราะห์สิ้นกรรมทำมา ลูกขา
อย่าว่าแม่เลี้ยวไส้ ตกทุกข์ได้ยากลำบากใจ เพราะอ้ายหอยสังข์มัน
จิงจาด มั่นมาห่มห่อเอาพ่อไว้ ทำให้โหรามั่นว่าชาน ปีตุรงค์หลงกล
อีกนพาล ไม่ช้าไม่นานจะคืนวัง ยากเย็นเห็นหน้าก้มแม่ลูก อย่าพิน
ผูกโคกตร้อยถึงหอยสังข์ รักใคร่มั่นโยไม่จิงรัง หอยสังข์เช่นนี้มีถมไป

ว่าพลาจนางเรียกยายตา เล่ากิจจาแจ้งแกลตงไซ ตั้งแต่
เบื่องต้นจนปลายไป ทั้งสองสงสัยไม่เชื่อนาง

บัดนั้น ตายายให้คิดนาง พากันเข้าไปในทับนาง แลเห็น
 รูปร่างกุมารรา ตะลึงซึ่งแข็งไปทั้งตัว ทูนหัวนารักเป็นนักรหมา
 พ่อคุณเป็นบุญของยายตา เกิดมายังไม่ได้ยินเลย พึ่งพบพึ่งเห็น
 เป็นเที่ยงแท้ ลูกของเจ้าแม่ฤาแม่เอ๋ย บุญหนักศักดิ์ใหญ่กระไร
 เลย พ่อเอ๋ยรูปร่างช่างสร้างมา ชั่วปู่ชั่วย่าชั่วตายาย ล้มตายไม่
 เห็นเป็นนักรหมา กอดจูบจูบไถ้ทั้งยายตา สองราเกษมเปรมปรีดี

คำอธิบายศัพท์

เทพ	เทวดา เทพไท - เทวดาผู้เป็นใหญ่ เทพบุตร - เทวดาผู้ชาย
พฤกษา	ต้นไม้
กัลยา	นางงาม ผู้หญิง
จตุ	เคลื่อน ตาย โดยมากใช้สำหรับเทวดา
บุญญาธิการ	มีบุญมาก
เพริศพราย	งาม
กฤษณ์	ไฟ หลุมไฟ หม้อไฟ
ธัญ	หมดสิ้น หายไป
ผ่านบ้านเมือง	ครองเมือง
บาดาล	พื้นใต้ดิน เป็นโลกซึ่งนาคอาศัยอยู่ตามความ เห็นของคนโบราณ
เกษมศานต์	สบายใจ ชื่นชมยินดี
กุมาร	เด็กชาย
ตลใจ	เมอญให้คิด เมอญให้เกิดขึ้น

บันดาล	เกิดขึ้น ให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้น
อาจิณ	ลุ่มาเล่มอ เป็นนิตย์ เคยประพฤติมา
ถวิล	คิดถึง
ผ่านเกล้า	หมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน ในที่นี้หมายถึงแม่
กายา	ร่างกาย
รำไร	ทำช้า ๆ อยู่นั่นเอง ในที่นี้หมายความว่า
	ร้องให้รำพันอยู่นาน ๆ
พิสมัย	ความรัก ความปลื้มใจ ความชื่นชม
ล้ำ	ยิ่ง ล้น
ภพไตร ไตรภพ	โลกสาม หมายถึงโลกสวรรค์ที่เทวดาอาศัย
	อยู่ โลกมนุษย์ที่คนเราอาศัยอยู่ โลก
	บาดาลที่นาคอาศัยอยู่
กลัวการ	กลัวจะเสียการ
ฉาวฉาน	อื้ออิ่ง เกรี้ยวกราว
ดินดาน	ดินแข็ง
ไว้ท่า	ไว้คอย
สาละวงเล่น	จุ่มอยู่กับการเล่น
จุ่มา	เข้ามาโดยไม่รู้ตัว
สารพันกินได้	ของทุกอย่างที่กินได้
ลูกแก้ว	ลูกที่รัก
พัคตร์	หน้า
ชนนี	แม่
ประหว่มพร่นใจ	ตกใจกลัว
มีเรือน	มีที่อยู่ประจำเรือน

เพื่อนร้อน	เพื่อนเินยามทุกซ้ร้อน
สรรรพ	พร้อม
อางขนาง	อาย ขวยเขิน ในที่นี้หมายถึงสงสัย
โถมตรู	รูปลวย หมายถึงผู้หญิง คือนางจันท์เทวี
เยาวมาลย์	หญิงสาวลวย คือนางจันท์เทวี
แยบคาย	เข้าที่ ให้รู้แยบคาย ในที่นี้หมายถึงให้รู้ ความจริง
สงกา	สงสัย
เกศ	ศึระษะ
สุรียา	ดวงอาทิตย์
สาแหรก	เครื่องหอบของ ทำด้วยหวาย
ด้อม	แอบย่องเข้าไป
นงคราญ	นางงาม ผู้หญิง คือ นางจันท์เทวี
ฝันผาย	เดินไป
ทูนหัว	เป็นคำแสดงความรักใคร่
ทับ	ที่อยู่ คือ กระทั่ง
เกศ	ศึระษะ ผม
มรณ	ตาย
นิต	ให้อ่านว่า "หนิต" เพื่อจะได้เป็นเสียงเอก
เนตร	ตา
กรรม	หู
อุกษา	อุกรัก
จันทาล	ตำซ้า ทุร้าย รูปศัพท์เดิมเขียน จันทาล ในที่นี้ต้องการให้อ่านออกเสียงรับกับคำว่า สังข์

โหรา	โหรา หมอตุ
ยิตฺตฺรังค	บิดา พ่อ
จิรั้ง	ยังยืน
กัจจกา	เรื่องราว ข้อความ
ฤา	หรือ
เปรมปรีดี	ชื่นชมยินดี

กิจกรรม

อ่านให้ถูก

ให้นักเรียนอ่านกลอนเรื่องลูกน้อยหอยสังข์ เหมือนร้อยแก้ว
ธรรมดา แล้วให้อ่านแบบกลอนมีสัมผัส และจังหวะ หรือจะให้
อ่านโต้ตอบบทแม่กับลูกก็ได้

ตรวจสอบความเข้าใจ

เลือกข้อความต่อไปนี้เติมให้ได้ความถูกต้อง

- นางจันท์เทวี คลอดลูกออกมาเป็น.....

{	ปลา
	หอยสังข์
	เด็กผู้ชาย
- เทวดาแปลงเป็น.....

{	ไก่ป่า
	นก มากินข้าวของนางจันท์เทวี
	หอย
- พระสังข์พ่อเห็นแม่มา.....

{	คงนั่งเล่นต่อไป
	รีบหนีไปแอบ
	รีบหนีเข้าหอยสังข์

๔. นางจันทเทวีแอบดูอยู่
พอเห็นลูกออกมาจากหอยก็รีบ.....
๕. ตายายได้ฟังนางจันทเทวีบอกต่างไม่เชื่อจึง...

ไปทูปหอยแตก
ไปอุ้มลูก
ไปบอกตายาย

ไม่มาดู
รีบมาดู
หนีไป

ทองทำดู

- ก. ให้ช่วยกันเขียนเป็นบทร้อยแก้ว และเล่นละครตอนพระสังข์
ออกมาไล่ไก่ แม่แอบดู จนถึงทูปหอยแตก
- ข. ใครเคยเห็นหอยสังข์บ้าง รูปร่างลักษณะและสีเป็นอย่างไร ให้
อธิบาย และเขียนรูปประกอบ เราใช้หอยสังข์ทำอะไรบ้าง
หอยสังข์มีอยู่ที่ไหน
- ค. เมื่อได้อ่านกลอนบทนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า ถึงแม่ลูกจะเป็น
หอยสังข์ นางจันทเทวีก็มีความรักลูกของนาง นักเรียนมี
ความคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง

รู้จักคำ

- ก. ให้พูดใหม่เป็นภาษาง่าย ๆ สำหรับคนทั่ว ๆ ไป
พระมารดาฝึกในพระทัยอยู่
พระสังข์แลเห็นขมขี้

คิควนเวียนในพระทัยนาง

น้ำเนตรหลังไหล

กอดบาทพระมารดา

กอดจูบอุบเนตรเกศกรรม

ข. ให้รวบรวมคำที่ใช้แทนตัวนางจันทร์เทวี ซึ่งมีอยู่ในกลอนตอนนี
มาให้ครบถ้วน

หญิงหม้ายกับบุตร

ความเบื้องต้น เรื่องหญิงหม้ายกับบุตรนี้ คัดมาจากหนังสือ
อ่านธรรมจริยา เล่ม ๕ ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

หญิงหม้ายคนหนึ่งจอดแพอยู่ที่พระนครศรีอยุธยา มีความ
ประสงค์จะให้บุตร ได้เล่าเรียนมีความรู้ จึงพาบุตรมาส่งที่สถานี
รถไฟ จะให้ลงมาอยู่กับตง และเรียนหนังสือใน โรงเรียนที่กรุงเทพฯ
หญิงคนนี้เป็นคนจน ตั้งแต่สามีถึงแก่กรรมแล้ว ก็ได้อาศัยการค้า
ขายเลี้ยงตัวมา บัดนี้เก็บเล็กประสมน้อย ได้เงินพอตัดเลือดตัดยาง
ให้บุตร และเหลืออีกนิดหน่อยก็สำหรับเป็นค่ารถไฟ และค่า
หนังสือเท่านั้น

เมื่อพาบุตรมาตามทางจึงพูดแก่บุตรว่า “อายุเจ้าครบ ๑๒ ปี
เมื่อวานนี้ ถ้าจะครบเอาพรุ่งนี้ก็จะดีทีเดียว จะได้เสียค่ารถไฟแต่
เพียงครึ่งหนึ่ง เหลืออีกครึ่งหนึ่งเก็บเอาไว้ซื้ออะไรกินที่บางกอก
แต่พี่อายุเต็ม ๑๒ ปีเสียแล้ว จะต้องเสียเต็มราคาเท่ากับผู้ใหญ่
แม้ก็ไม่มีเงินที่จะให้สำหรับให้เจ้าไปซื้ออะไรกินอีก”

บุตรแห่งนดูมารดาแล้วอ่อนน้อมว่า “นอกจากค่าหนังสือและ
ค่ารถไฟนี้ แม่จะไม่ให้ฉันมีเงินติดตัวไปบ้างสักนิดหน่อยหรือ” พูด
ดังนั้นแล้วก็ทำตาแดง ๆ มารดามีความเวทนา แทบจะให้เงิน
ที่เหลืออยู่ไปแก่บุตรทั้งหมด แต่หากสนใจให้ไม่ได้ เพราะมีบุตร
เล็ก ๆ ที่ต้องเลี้ยงอีกหลายคน จึงมิได้ให้

ลูกเอ๋ย มีแน่ะ ตัวกับค่าจริง เก็บเอาไว้กระเป๋เอาไว้เถิด ดึกว่า
ได้เงินสองสามสลึง เพราะพูดปดหลอกลวงเขา

พอไปถึงสถานีไปขอซื้อตั๋วให้บุตรสำหรับไปกรุงเทพ ฯ เจ้าพนักงานขายตั๋วแลเห็นรูปร่างเด็กเป็นเด็กเล็กจึงถามว่า “ตัวเด็ก ครึ่งราคาหรือจ๊ะ” หญิงหม้ายหนึ่งอยู่สักครู่หนึ่ง ทำให้บุตรใจเต็น นึกว่ามารดาจะตอบแต่กระอ้อมกระแอ้มค่อย ๆ ว่า “จ๊ะ” หรือ นิ่งเสียเป็นแต่เพียงพยักหน้ารับก็ได้ แต่มารดาก็หาได้ทำดั่งนั้นไม่ นิ่งอยู่สักครู่หนึ่ง แล้วกลับตอบว่า “ไม่ใช่จ๊ะ อายุเกิน ๑๒ ปีแล้ว ตามข้อบังคับของการรถไฟ เห็นจะต้องเสียเต็มราคาเหมือนผู้ใหญ่ กระมัง” เจ้าพนักงานก็ขายตั๋วอย่างสำหรับผู้ใหญ่ให้ หญิงหม้าย รับส่งให้บุตร แล้วกล่าวโดยยิ้มย่องว่า “ถูกเขย มีแน่ะ ตัวกับ คำจริง เก็บเอาใส่กระเป๋าไว้เถิด ดีกว่าได้เงินสองสามสลึง เพราะ พุดปดหลอกหลวงเขา”

พอส่งบุตรขึ้นรถไฟและลากันเสร็จแล้ว รถไฟก็ออก บุตร รู้สึกในใจว่าที่มารดาบอกความจริงแก่เขานั้น เป็นการถูกแล้ว ยิ่ง เมื่อถึงกลางทางคนตรวจตั๋วมาขอดูตั๋ว ยิ่งรู้สึกวามารดาทำถูกยิ่งขึ้น เพราะถ้าถือตัวครึ่งราคา อันเป็นตัวไม่แสดงความจริงแล้ว จะแลดู หน้าคนตรวจตั๋วอย่างไรได้ แต่ก็มีตัวที่แสดงความจริง ได้ชื่อว่า เป็นผู้เดินทางอันสุจริตแท้แล้ว จะดูหน้าใคร ๆ ก็ได้ ไม่ต้องมีความ สะทกสะท้าน เมื่อคนตรวจตั๋วส่งตัวคืนให้ แล้วพยักหน้าบอกว่า “ถูกต้องแล้ว” คำนี้ดังก้องอยู่ในใจของเด็กนั้น ทำให้ไม่ลืมคำ จริงของมารดาเลย เมื่อรถไฟมาถึงกรุงเทพฯ เวลาค่ำ และเด็กนี้ ได้พบกับลุงผู้มาคอยรับอยู่แล้ว จึงเดินตามลุงออกจากสถานีไป

เวลาส่งตัวคืนให้ที่ทางออก ถึงแม้ว่ากระเป๋าไม่มีเงินติดเลย ก็ได้
 ได้รับความรู้สึกอึดใจเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ไม่ได้หลอกลวงปิดบังเงิน
 ค่าโดยสารของกรมรถไฟไว้ครึ่งหนึ่ง

ต่อมาภายหลัง เมื่อเด็กคนนั้นจะแสดงสิ่งใดที่ไม่จริง ก็นึก
 ถึงคำของมารดาที่สถานี และคำว่าถูกต้องแล้ว ของคนตรวจตัว
 ในรถไฟได้เสมอ ทำให้แสดงความเท็จออกไม่ได้ บทเรียนใดใน
 โรงเรียนทั้งหมดที่ได้เรียนนั้น ไม่มีอะไรจะมีราคามากกว่าบทเรียน
 ที่ได้รับจากมารดา และใส่มาในกระเป๋าเปล่าแทนเงินที่จะ โกงการ
 รถไฟได้ เมื่อครั้งขึ้นรถไฟจากสถานีพระนครศรีอยุธยา มาแต่
 เล็ก ๆ นั้นเลย

คำอธิบายศัพท์

หญิงหม้าย	หญิงที่สามีตาย	หญิงที่เลิกกับสามี
แพ	ไม้ที่เอามาผูกมัดติดกันหลาย ๆ ต้น สำหรับใช้ เป็นพาหนะ หรือใช้ลอยน้ำไป ในที่มีหมาย ถึงเรือหนที่ตั้งอยู่บนแพในน้ำ	
ถึงแก่กรรม	ตาย	
บางกอก	กรุงเทพ ฯ	
เวทนา	สงสาร	
สุจริต	ประพฤติซื่อตรง	
สะทกสะท้าน	อาการกิริยาที่เกิดขึ้นเมื่อรู้สึกเกรงกลัว	
เท็จ	พูดไม่จริง	

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

ตอบคำถามต่อไปนี้ โดยเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

๑. หนังสือพิมพ์พาบุตรไปส่งที่.....
 - ๑. ท่าเรือ
 - ๒. สถานีรถไฟ
 - ๓. สนามบิน

๒. เด็กชายมีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ มารดาจึง...
 - ๑. ตีตัวครึ่งราคา
 - ๒. ไม่ตีเลย
 - ๓. ตีตัวเต็มราคาเหมือนผู้ใหญ่

๓. เมื่อขึ้นรถไฟแล้วเด็กชายมีความรู้สึก...
 - ๑. สะทกสะท้าน
 - ๒. ไม่สะทกสะท้าน เพราะมีตัวที่แสดงความจริง
 - ๓. ไม่กล้ามองดูหน้าคน

๔. เด็กชายได้รับ....
 - ๑. บทเรียนเรื่องการพูดจริงจากมารดา
 - ๒. สติจากมารดา
 - ๓. เงินที่โกงการรถไฟ

สองทำดู

- ก. เขียนข้อความต่อไปนี้ให้ง่าย และเข้าใจชัดเจน
ถึงแก่กรรม	เก็บเล็กประสมน้อย
มารดามีความเวทนา	กระอ้อมกระแอม
- แสดงความเท็จออกไม่ได้
- ข. ๑. ให้นักเรียนเล่นรถไฟโดยให้เข้าแถวแล้วจับเขวต่อ ๆ กัน
ให้นักเรียนเลียนเสียงและอาการต่าง ๆ ของรถไฟ เช่น เสียง
หวูด เมื่อรถไฟออก รถไฟจอดเมื่อถึงสถานี เป็นต้น อาจ
จะให้มีส่วนขบวนแล่นสวนกัน หรือแล่นแข่งกัน ประกวดกัน
ว่า รถไฟขบวนใดทำท่าทางได้คล้ายของจริงมากกว่ากัน
๒. ให้นักเรียนช่วยกันทำสถานีรถไฟในห้องเรียน มีการ
ซื้อขายตั๋วรถไฟ และแสดงความเป็นไปต่าง ๆ ของสถานี
รถไฟ เท่าที่นักเรียนสังเกตเห็น อาจจะให้มีส่วนละคร คือ
แม่ลูกมาซื้อตั๋ว และพูดจากันเหมือนเรื่องที่อ่านก็ได้
๓. สมมติให้นักเรียนโดยสารรถไฟ จัดที่นั่งให้เหมือนและ
ทำอาการต่าง ๆ ของผู้โดยสารเท่าที่นักเรียนเคยเห็น อาจให้
เด็กคนหนึ่งเป็นเด็กขายในเรือ เปรียบกับคนตรวจตั๋ว
- ค. จงแต่งกลอนง่าย ๆ ให้มีเสียงรถไฟด้วย เช่น ชัก - ชัก หวูด ๆ
- ง. ให้นักเรียนผลัดกันเล่าเรื่องการเดินทาง เช่น เทียวรถไฟ เรือ
รถเมล์ รถม้า หรือเดินเท้า
- จ. ช่วยกันหาสุภาษิตเกี่ยวกับความซื่อตรง เช่น เสียชีพอย่า
เสียสัตย์
- ฉ. เล่าเรื่องเกี่ยวกับความซื่อตรง การไม่พูดเท็จ อาจเป็นนิทาน
ง่าย ๆ ที่เคยฟังต่อ ๆ กันมา เช่น เทพารักษ์กับคนตัดไม้
หรือเรื่องประวัติยอร์ช วอชิงตัน

ข้าหน้อยแม่นางกอยเอย

ความเบื้องต้น บทละครเรื่อง "เงาะป่า" พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๔๔๘ พวกเงาะมีหลายจำพวก อยู่ทางแถบใต้สุดของไทย แต่เฉพาะพวกเงาะ ซึ่งกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ คือพวกเงาะซึ่งเรียกตนเองว่า "กอย" รูปร่างไม่ใหญ่โต จมูกกว้างแบน ริมฝีปากไม่หนาเง่ออย่างพวกผิวดำในแอฟริกา ตาใหญ่ ผนังอ่อนหนิก ผิวดำแดง ค่อนข้างฉลาดและจำแม่น ไม่ดุร้าย ไม่รู้จักการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ อาชีพของพวกเงาะคือตัดหวาย ตัดเตย ตีผึ้ง ถนบน้ำมันยาง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนอาหาร และสิ่งของอย่างอื่นที่ต้องการ

โดยปรกติพวกเงาะชอบล่าสัตว์ แต่อาหารที่รับประทานประจำวัน โดยมากเป็นพวกเผือกมัน ลีที่ถูกใจพวกเงาะที่สุดคือ ลีแดง ชอบความสนุกสนานร่าเริง แต่เชื่อในลัทธินี้ต่างเทวดาอยู่มาก

ที่คัดมานี้เป็นตอนพิธีแต่งงานระหว่างลำับนางเอกกับฮเนา พวกเงาะสาว ๆ กำลังเต้นระบำเพื่อความรื่นเริงในงานนี้

ยามชาย
สาวน้อยน้อยพลอยแต่งสวย
กำตอกไม้เต็มพายมือ

พระพายพัดมารวยรวย
จะไปช่วยการวิจาห์
บ้างทักบ้างถือแย่งยื้อไปมา

ข้าหน้อยแม่นางกอยเฮย

อย่าทำใจน้อยหน้าตาบุตรบั้ง

ยิ้มเสียให้ฉ่งขยันสร้างมีนตัง

ข้าหน้อยแม่นางกอยเฮย

กลิ่นของใครหอมพุ่งซจร
 ตกออกกลาดตาชตา
 เจ้าของดอกไม่ว่าอย่างนะ
 มาถักดมชมดอกไม้นี้
 นางเงาะแก่จึงร้องไป
 ขอเสียเถิดอย่าว่านวาย
 โอะเฮเฮเห่เฮเฮ
 ข้าหน้อยแม่ นางกอยเอ๋ย
 ยืมเสียให้แม่ขยำแสร้งมีนตั้ง
 ข้ามิดแม่ชื่นจิตเอ๋ย
 ดอกไม้นี้หอมกรุ่นฉุนฤจะทิ้ง
 ข้าฮึดแม่ นางฮึดเอ๋ย
 อย่าให้ข้าหนักจักเสียถ่านา
 ข้าไว้แม่ชื่นใจเอ๋ย
 จะเกิดรำคาญชี้ร้านอะอะ
 อย่าแค้นแม่แค้นงอนเอ๋ย
 ผิดอีกหน้อยหนึ่งให้ถึงเวลา
 ชะต้ำแม่ ตาคมเอ๋ย
 เหลือบมาถักนิตขอพิศตาสวย
 หนอยแม่แม่กินนรเอ๋ย
 อย่าทำตัวเตี้ยจะเสียระยะ
 ถึงแล้วแม่แก้วตาเอ๋ย
 หยุตพักเสียที่ยังมีบทอีก

ขอตมเสียก่อนเถิดหล่อนจำ
 หน้าเสียตายนี้สุดใจ
 ฉันทไม่ตะว่าใครใคร
 จะว่าให้ได้้อบาย
 ว่าอย่าให้มันมากมาย
 งามจะหายเหื่อโคลย์อ้อยเอ๋ย
 เห่เฮเฮเฮเห่
 อย่าทำใจน้อยหน้าตาบูดบึ้ง
 ข้าหน้อยแม่ นางกอยเอ๋ย
 อย่าใส่จริตกระตุงกระตึง
 ข้ามิดแม่ชื่นจิตเอ๋ย
 ตามกันเป็นยียักไหล่พ้อนรำ
 ข้าฮึดแม่ นางฮึดเอ๋ย
 ระวังอกไหล่อย่าให้บระทะ
 ข้าไว้แม่ชื่นใจเอ๋ย
 เวียนแต่ควักค้อนผูกค้อนหัวหน้า
 อย่าแค้นแม่แค้นงอนเอ๋ย
 อย่าทำเกือกัมเมียงเมินเขินขวย
 ชะต้ำแม่ ตาคมเอ๋ย
 ร่ำร้ายพ่ายพ้อนให้ต้องจังหวะ
 หนอยแม่แม่กินนรเอ๋ย
 เหนื่อยนักฤจำเหงื่อตกซิกซิก
 ถึงแล้วแม่แก้วตาเอ๋ย

คำอธิบายศัพท์

ยามชาย	เวลาบ่ายแดดอ่อน ๆ
พระพาย	ลม
รวยรวย	อ่อน ๆ เบา ๆ
วิวาห์	การแต่งงาน
เต็มพายมือ	เต็มอุ้งมือ
ชจร	พุ่งไป
คาชดา	เกลื่อนกลาด มากหลาย
ถ่าน้ำ	บทร้องที่เป็นทำนอง
ชะด้า	คำเปล่งเสียงเมื่อเวลาโกรธหรือชอบใจ ใช่ว่า ชะด้า ก็มี
กินพร	คนครึ่งนก คือ ตัวเป็นคน แต่มีปีกมีหางเป็น อย่างนก
ตัวเตี้ย	ตัวมเตี้ยม ช้า

กิจกรรม

อ่านให้ถูกต้อง

อ่านออกเสียงให้ถูกต้อง

อ่านกลอนให้ถูกต้องสัมผัสและจังหวะ

ร้องเพลงช้า เพลงเร็ว และทำท่าประกอบ

รู้จักคำ

ก. ทำท่าต่อไปนี้

๑. กำดอกไม้เค็มพายมือ
๒. เจ้าของดอกไม้ว่าอย่างไร
๓. ยิ้มเสียให้แฉ่งอย่าแสร้งมีมตึง
๔. อย่าใส่จริตกระดุงกระดิง
๕. ตามกันเป็นยัตยักไหล่พ้อนร่า
๖. เวียนแต่ควักค้อนผูกค้อนหน้า
๗. อย่าทำเก้อก้มเมียงเมินเขินขวย
๘. บ้างตัดบ้างถือแย่งยื้อไปมา
๙. ฉันทันไม่ละว่าใครใคร

ข. หากคำซ้ำมาต่อกริยาต่อไปนี้

เช่น เหวี่ยงตลกซิกซิก

ร้องไห้.....	นกร้อง.....
หัวเราะ.....	ลูกไก่ร้อง.....
ฝนตก.....	คนกรน.....
น้ำหยด.....	ฟ้าแลบ.....
น้ำตก.....	อาบน้ำ.....
ลมพัด.....	น้ำไหล.....
คลื่นสาด.....	ยิงปืน.....
ฟ้าร้อง.....	

ค. มาเล่นแข่งกันว่าใครจะได้มากกว่ากัน

ให้นักเรียนหาคำที่มีเสียงคล้องกับคำต่อไปนี้

เช่น พระพาย—ตีนสวาย—เดือนหงาย—ดาวกระจาย

ดอกไม้ — ควักค้อน —

เงาะ — เมียง —

เหงื่อ — จริต —

สวย — บึง —

เหนื่อย —

เล่นสนุก

ก. แบ่งกันออกเป็นหมู่ แข่งขันหาชื่อดอกไม้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น มิกกลิ่นหอม หรือมีสีขาว หรือมีกลีบซ้อนเหมือนกัน ว่าใครจะได้มากกว่ากัน แล้วนำเอารายชื่อดอกไม้ของหมู่ที่ชนะปิดไว้บนป้ายประกาศของห้องเรียน

ข. เขียนรูป · การูป และเขียนคำอธิบายประกอบชื่อดอกไม้ที่อยู่ในรายชื่อนั้น ๆ

ค. ทายชื่อดอกไม้ เช่น ดอกอะไรเอ๋ย ดอกเล็ก ๆ สีขาว มิกกลิ่นหอม คนชอบใช้บูชาพระ

ง. เล่นชื่อดอกไม้ ให้แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ หมู่ละประมาณสิบคน หากจะเล่นกลางแจ้ง เช่น ที่สนามโรงเรียนก็จะสะดวก

แต่ละหมู่จะต้องมีคนซื้อ คนขาย และดอกไม้ต่าง ๆ ผู้ที่จะเป็นคนซื้อและคนขาย ควรจะกำหนดโดยการจับไม้สั้นไม้ยาว ทุกครั้งที่เล่นจบไปรอบหนึ่งแล้ว

เมื่อจับไม้เลือกตัวผู้ซื้อผู้ขายได้แล้ว ผู้ซื้อจะต้องหลบไปทางหนึ่งก่อน ผู้ขายจะได้ถามพวกที่เป็นดอกไม้ว่า ใครจะเป็นดอกอะไรบ้าง การบอกนี้จะต้องไม่ให้ผู้ซื้อรู้เป็นอันขาดว่า ใครเป็นดอกไม้อะไร เมื่อเสร็จแล้ว ผู้ขายก็ร้องว่า “ดอกไม้แม่เอ๋ย”

ผู้ซื้อ “มีดอกอะไรบ้างจ๊ะ”

ผู้ขาย “ดอกกุหลาบ มณฑา จำปา ฯลฯ (คือชานชื่อดอกไม้ตามที่ผู้เป็นดอกไม้บอกให้ และชานชื่อดอกไม้ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ด้วยเพื่อลวงผู้ซื้อ)

ผู้ซื้อพิจารณาดูดอกไม้ทีละดอกแล้วเลือกเอาดอกหนึ่งตามรายชื่อที่คนขายบอกมา ถ้าชื่อนั้นตรงตามที่กำหนดไว้ ผู้เป็นดอกไม้นั้นก็จะต้องออกมารำ หรือร้องเพลงหนึ่งเพลง ถ้าชื่อดอกไม้ที่ผู้ซื้อกล่าวออกมาไม่มีกำหนดตัวคนไว้ ผู้ซื้อก็ต้องรำหรือร้องเพลงเอง

เมื่อเสร็จการรำหรือร้องแล้ว ก็เป็นอันว่าจบรอบให้จับไม้เลือกตัวคนซื้อคนขายใหม่

ถ้าครูเกรงว่า การรำหรือร้องเพลงจะยากหรือเด็กจะกระดาก ในตอนแรก ๆ จะเปลี่ยนเป็นให้ทำอย่างอื่นที่ง่ายกว่า เช่น เขย่งแก๊งก้อย หรือวิ่งรอบ ๆ วง หรือผลัดกันชี้หลัง (สำหรับเด็กผู้ชาย) ก็ได้

นายเตือนขึ้นจากเรือ ลงนั่งไหว้นายมัน

นายเถื่อนเป็นนายเมือง

ความเบื้องต้น เรื่องนายเถื่อนเป็นนายเมืองเป็นเรื่องคัดมา
จากหนังสือพลเมืองดีตอนต้น ผู้แต่งคือเจ้าพระยาพระเสด็จ-
สุเรนทราธิบดี

เรื่องที่คัดมานี้เป็นความตอนต้นของเรื่อง ซึ่งกล่าวถึงชีวิต
เด็กชายชาวชนบทคนหนึ่ง ที่เป็นกำพร้าบิดามารดา ได้รับความ
ทุกข์ยากลำบาก ต้องมาอาศัยอยู่กับลุงและป้าในจังหวัดพระนคร
ต่อมาได้เล่าเรียนจนมีความรู้ความสามารถมาก

มีบ้านบ้านหนึ่ง อยู่ตำบลสามเสนในกรุงเทพฯ เจ้าของ
บ้านชื่อนายมั่น รักธรรม ภรรยาชื่อคง นายมั่น รักธรรมคนนี้
เป็นคนเคยทำราชการงานเมืองมามาก และเคยเที่ยวเตร่มา
แทบทุกทิศทุกทาง ทั้งในและนอกพระราชอาณาเขต แก่เป็นคน
มีทรัพย์สินสมบัติเป็นปึกแผ่น มีที่ดินและไร่นา มีโรงเลื่อยโรงสี
ก็หลายแห่ง แต่ก่อนแก่ออยู่ในกำแพงพระนคร ครั้นพอแก่ชราลง
อายุล่วงถึง ๕๐ ปี แก่จึงออกจากราชการ แล้วมาอยู่ที่บ้านนี้
บ้านใหม่ของแก่นี้ ด้านหนึ่งมีสะพานลงแม่น้ำ อีกด้านหนึ่งออก
ถนนใหญ่ มีสวนมีสระอยู่ในบ้าน เป็นท่าเลดี อากาศโปร่งสบาย
มีต้นไม้ร่มเย็น เป็นที่สงบเงียบได้ระงับกายสบายใจ นายมั่นมี
น้องชายคนหนึ่ง เป็นคนชอบไปเที่ยวค้าขายอยู่ตามหัวเมือง ไม่ใคร่
จะอยู่กับที่ และในที่สุดแกก็ไม่ได้พบปะกันราว ๕ ปี

วันหนึ่งเวลาเช้า นายมันไปตักบาตรอยู่ที่หน้าบ้านด้านข้าง ถนนใหญ่ ครั้นเสร็จแล้วก็เดินเที่ยวดูให้คนใช้ของแกรดน้ำ พรวนดินต้นไม้ และแกเอาข้าวที่เหลือตักบาตรไปโปรยให้ไก่และ นก และปลาต่าง ๆ ตามสระและร่องคูในบ้านของแกกิน แล้ว ก็ไปพักผ่อนอยู่ที่สะพานน้ำ

ขณะนั้นมีเรือจ้างลำหนึ่ง แฉวตรงมาที่สะพานน้ำบ้านแก นายมันเห็นแต่ไกล ก็จ้องดู เห็นเด็กหนุ่มคนหนึ่งท่าทางเป็นคน บ้านนอก นุ่งผ้าหยักรั้ง มียามสะพาน มีผ้าขาวม้ายี่โป่โพกหัว ถือมัดหัวปลาทอดยาว เสียงพูดเอ็ดมากับคนแจวเรือว่า “นี่หรือ บ้านทิดมัน” คนแจวเรือบอกว่า “นี่แหละไม่ผิดดอก ท่านเป็นคน โตะ ใคร ๆ เขาก็รู้จักนับถือท่านทั้งนั้น นั่นแน่ะ ตัวท่านนั่งอยู่ที่แก้อัปลายสะพาน ดูซิ ใช้หรือไม่ใช้” พอเรือถึงบันไดน้ำพอดี ชายนั้นก็ร้องว่า “ใช่ จำได้แน่ละ” ว่าแล้วก็ขึ้นบันไดมานั่ง ยอง ๆ ยกมือไหว้ นายมันแล้วถามนายมันว่า “ลุง จำเข้าได้ไหม”

นายมันพิศดูมาตั้งแต่ในเรือจนชายคนนั้นขึ้นมาหา ก็ไม่รู้จัก ว่าใคร จึงถามว่า “เจ้าชื่อไร มาแต่ไหน” ชายคนนั้นจึงว่า “ลุงจำเข้าไม่ได้หรือ เมื่อพ่อข้าไปเหมือ ยังได้มาลาแก่ที่บ้านเก่า และค้างอยู่ที่นั่นเป็นหลายคืน” นายมันนั่งนึกอยู่เป็นนานก็นึก ไม่ออกว่าใครที่ไหน จึงบอกว่า “ข้าจำไม่ได้ เจ้าเป็นลูก หลานใคร” ชายหนุ่มนั้นจึงว่า “ข้าชื่อนายเถื่อนอย่างไรล่ะ ข้า เป็นลูกทิดถึก แม่ข้าชื่อนางเอียง” นายมันนั่งอยู่สักประเดี๋ยว

ร้อง “อ้อ เอ็งเป็นลูกเจ้าถึกน้องชายข้านะหรือ จริงละข้านี้ก็ได้
เมื่อพบกับพ่อเจ้าครั้งหลังที่สุดนั้น เขามาลาว่าจะไปเมืองเหนือ
มีลูกมาด้วยคนหนึ่งอายุสักห้าหกขวบ คือตัวเอ็งนะหรือ” เจ้า
เถื่อนจึงว่า “เออ ข้าเองนะแหละ พ่อแม่ข้ามีลูกคนเดียว” นาย
มันร้อง “อือนะ แต่จากกันมานานจนลืม เออ พ่อเจ้าเป็น
อย่างไร ไปอยู่ที่ไหน และทำไมเจ้าจึงมาแต่คนเดียว เล่าไปให้ฟัง
ทีหรือ” พลางร้องเรียกเมียว่า “แม่คงมานี่แน่ะ มีหลานชาย
มาหาคนหนึ่ง”

นายเถื่อนจึงเล่าให้ฟังว่า นายถึกพ่อของเขานั้น ตั้งแต่
จากกรุงเทพ ฯ ไปครั้งนั้น ขึ้นไปค้าขายอยู่จังหวัดสวรรคโลก
ไปขาดทุนลงแล้วแม่ก็ตาย ฝ่ายข้างพ่อก็เลยเข้าไปตั้งอยู่ในป่า ไป
ทำน้ามันยางและป่าผึ้ง วันหนึ่งพ่อของเขาเข้าไปตีผึ้งในป่าแล้ว
หายไ้ ตัวเขาอยู่บ้านคนเดียว ไม่เห็นพ่อกลับมา ก็เดินร้องไห้
เที่ยวตามหาไปในป่า พบพวกพรานชาวบ้านป่าเขาส่งสารก็พาไป
เที่ยวตาม ไปพบหมีกัดพ่อตายอยู่ในป่า พรานคนหนึ่งก็ยิงหมี
ตาย และพรานพวกนั้นจึงเอาตัวไปเลี้ยงไว้ด้วย มาเมื่อเขาจะจาก
มานี้ พวกพรานไม่อยู่ เกิดไฟป่าลามติดมาถึงบ้าน ตัวเขา
ฉวยได้แต่ดาบสองเล่มกับหน้าไม้อันหนึ่งหนีไฟออกมาได้ แล้ว
เที่ยวตามอยู่หลายวันก็ไม่พบ ต้องเที่ยวซัดเซไป ทิวที่ไ้ไหนก็แวะ
ขอข้าวชาวบ้านกิน เที่ยวไปเที่ยวมา จึงนึกขึ้นได้ว่ามีลูกคนหนึ่ง
จึงคิดจะลงมาตามหา จึงเอาดาบกับหน้าไม้ไปแลกข้าวปลาเป็น
เสบียง แล้วโดยสารเรือเหนือลงมายังกรุงเทพ ฯ เจ้าของเรือเขา

ส่งสาร เมื่อจะขึ้นจากเรือเขาก็ให้เงินติดมาบ้างได้มาซื้อกิน แล้ว
เที่ยวตามหานายมันอยู่สองวันจึงได้มาพบที่บ้านนี้

ลุงกับป้าได้ฟังก็ส่งสารเต็มที่ แม่คงถึงกับน้ำตาตก ชูด
ข้อมือหลานชายเข้ามานั่งใกล้แล้วว่า “อยู่กับป้าเถิดหลาน ป้ากับ
ลุงจะเลี้ยงเจ้าเอง แทนพ่อแม่ของเจ้า” ฝ่ายนายมันก็ซักถาม
เรื่องราวต่อไป เจ้าเถื่อนก็เล่าให้ฟังโดยละเอียด นายมันให้มี
จิตเมตตาจึงนึกว่าหลานเราคนนี้ดูหน้าตาและเสียงที่พูดจะไม่โง่งง
อะไรนัก จำอะไรได้ถี่ถ้วนดี แต่ภาษาที่พูดนั้นมันช่างป่าเถียว
เหลือเกิน จึงว่าแก่หลานว่า “ลุงส่งสารพ่อแม่เจ้าและตัวเจ้า
เต็มที่ คิดว่าไปค้าขายอยู่ดี จึงไม่กลับมา ไม่รู้ว่าไปเคราะห์ร้าย
ตายจากกันไปเช่นนี้ มีน้ำเล่าจึงไม่ได้ข่าวคราวเลยทีเดียว ฝ่าย
ตัวเจ้าก็ไปอยู่ป่าอยู่ดงมาจนโตถึงเพียงนี้ อายุเจ้าเท่าไร จำ
ได้ไหม” นายเถื่อนบอกไม่ได้ แม่คงจึงช่วยนึก แก่จำได้ว่า
หลานชายแก่คนนี้เกิดปีวอก ภายหลังลูกของแก่คนหนึ่งก็ตายซึ่ง
เกิดปีมะแม นายมันจึงไล่ดูต่อไปว่าแก่กลับมาจากราชการต่าง-
ประเทศเป็นปีมะแม พุทธศักราช ๒๔๖๑ บลายปี และปีมะแม
ลูกคนนั้นเกิด ปีวอกจึงเป็นพุทธศักราช ๒๔๖๓ จึงบอกแก่นาย
เถื่อนว่า “แน่ละ อายุเจ้าได้ ๑๕ ปี”

แล้วนายมันว่าต่อไปว่า “เอาเถอะ ดีละ เจ้าก็เป็นกำพร้า
พ่อแม่ก็ไม่มีแล้ว ญาติพี่น้องอื่น ๆ ก็ไม่มี จะไปอยู่ที่ไหน ต้องอยู่
เลี้ยงกับลุงที่นี่ อึ่งเจ้าก็เคยแต่โง่งอยู่ป่าอยู่ดง ตั้งแต่เล็ก ไม่รู้จัก
การงานอะไรในบ้านเมืองเลย ลุงจะได้แนะนำสั่งสอนให้เข้าใจ

ถ้าเจ้าอุตล้าห์จำก็จะได้ความรู้ฉลาดขึ้น เจ้าได้เคยล่าบาก
 ยากเย็นมามาก บางทีวาสนาของเจ้าจะได้ลืบตระกูลต่อไป ฝ่าย
 ลุงก็มีแต่ลูกผู้หญิงคนเดียว อายุเพิ่งได้ ๑๒ ปีเท่านั้น” นายเถื่อน
 จึงรับว่า “เออ ข้าดีใจ ข้าจะอยู่กะลุงกะป้าที่นี่แหละ” แม่คง
 ก็หัวเราะแล้วว่า “เออ ตั้งต้นสอนกันเสียเดี๋ยวนี้ทีเดียวเถอะ
 นี้แน่ะ ธรรมเนียมผู้ดีเขาไม่พูด ‘ข้า’ กับผู้ใหญ่เช่นนี้ดอกนะ
 เขาพูด ‘ผม’ จำไว้” นายมันจึงว่า “ดูหน้าตามผมเผ้ารุงรังเต็มที
 วันนี้แม่คงพาไปแต่งตัวเสียก่อนเถอะ ตัดผมตัดเผ้าหาเสื้อผ้าให้
 เปลี่ยนสำหรับเก่าเสียให้ตีสักหน่อย” แม่คงก็พาหลานชายแกลไป

นายเถื่อนเป็นคนฉลาด มีนิสัยช่างจำ ถึงว่าเซอะเซะเป็นชาว
 ป่ามาเช่นนั้น แต่ก็เป็นคนอยากรู้อยากเห็นอะไรต่าง ๆ เห็นอะไร
 รู้อะไรแล้วก็เข้าไปคิดไปตรอง เมื่อไม่เข้าใจก็ไต่ถามเสมอ ครั้น
 เข้าใจแล้ว ก็ใส่ใจจำได้โดยแม่นยำ ทั้งมีนิสัยเป็นคนอ่อนน้อม
 ต่อผู้ใหญ่ ไม่ดื้อกระด้าง ไม่ฟุ้งซ่านอวดดี เหตุฉะนั้นเมื่อได้มา
 อยู่ที่บ้านลุงไม่กี่วันก็เข้าใจการพูดจา และรู้จักกิริยามารยาทที่ดี
 ได้เร็ว นิสัยเหล่านี้ทำให้ลุงและป้ามีเมตตากรุณามาก ทั้งผู้คน
 บ่าวไพร่ในบ้าน ก็พากันรักใคร่เอ็นดูช่วยแนะนำโน่นนี่อะไรต่าง ๆ
 นายมันกับแม่คงก็ชี้แจงสั่งสอนให้รู้ผิดและชอบอยู่เนือง ๆ นาย
 เถื่อนจึงเปลี่ยนนิสัยได้เร็ว วันหนึ่งนายมันว่า “เออ เจ้าเถื่อน
 เมื่อเจ้าไปอยู่ป่าอยู่ดง เจ้าชื่อเถื่อนก็เหมาะดี ‘เถื่อน’ แปลว่า
 ป่า แต่เดี๋ยวนี้เจ้ากลับมาอยู่ในบ้านเมืองแล้ว เปลี่ยนชื่อเถื่อนนั้น
 เสียเถอะ ที่นี้จึงชื่อว่า ‘เมือง’ จะได้สมกับที่เจ้ากลับมาอยู่

ในบ้านในเมือง” นายเถื่อนดีใจยกมือไหว้ ตั้งแต่นั้นมาก็ได้ชื่อว่า นายเมืองต่อไป นายมันจึงสั่งทนายให้ไปจดทะเบียนที่ว่าการ อำเภอว่า นายเมือง รักธรรม หลานชาย เดิมชื่อเถื่อนอยู่จังหวัด สวรรคโลกเข้ามาอยู่ในบ้านนี้ใหม่คนหนึ่ง

นายมัน รักธรรม เอาใจใส่ถึงหลานชายคนนี้อยู่เสมอ ว่าอายุก็มากแล้ว จะคิดอ่านให้เล่าเรียนอย่างไรจึงจะได้เร็ว ถ้า เข้าไปก็จะเสียเวลามากเข้าทุกที จะเอาไปส่งโรงเรียนหรือ อายุถึง ๑๕ แล้ว หนังสือก็ไม่รู้สักตัวหนึ่ง จำเป็นจะต้องไปเข้าเรียน ชั้นประถม ก็เมื่อไรจะไปถึงไหน อย่าเลยเห็นจะต้องคิดทางลด สอนเขาเองที่บ้าน เร่งให้ได้ไปสมัครสอบไล่ประถมเอาทีเดียว แล้วจึงหาครูมาสอนภาษาอังกฤษเตรียมเอาที่บ้านพร้อมกับหนังสือ ไทยด้วย ถ้าเหมาะเมื่อไรก็ไปเข้ามัธยมเอาจนสอบไล่ แล้ว ต่อไปจะให้ศึกษาทางใดก็ได้คิดดูภายหลัง เมื่อคิดเห็นตกลง ดังนั้นแล้ว แกก็รับสอนหนังสือ สอนเลขคณิตและวิชาอื่น ๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงธรรมการทีเดียว ตัวแกสอนเองบ้าง ให้เสมียนทนายช่วยสอนบ้าง นายเมืองก็จับฉวยเอาได้โดยรวดเร็ว กว่าปกติคนสามัญ และเวลาว่าง ๆ เมื่อมีเวลาพูดเล่นกัน นาย เมืองก็พอใจได้ถามอะไรต่าง ๆ นายมันก็ชี้แจงแนะนำกิจการ เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ อยู่เสมอ และแกชอบพาหลานชายแกไปเที่ยว ให้ได้พบเห็นรู้จักโน่นนี่ต่าง ๆ เมือง ๆ เวลาทำมางานไปการงาน อะไรที่ไหน ก็เอานายเมืองไปด้วยมิใคร่ได้ขาด นายเมืองก็มี โอกาสได้รู้เห็นขนบธรรมเนียมและการงานในที่ประชุมต่าง ๆ เป็น อันมาก

คำอธิบายศัพท์

หยักรั้ง	ลักษณะการนุ่งผ้าแบบหนึ่ง เหมือน นุ่งโสร่งหรือนุ่งโจงกระเบน แต่รั้ง ผ้าที่นุ่งนั้นให้สูงเหนือเข่า
ยี่โป้	ผ้าสำหรับอาบหน้า ใช้พาดไหล่ หรือ โปกศีรษะด้วย (เช่น มีผ้าขาวม้า ยี่โป้โปกหัว)
มีดหัวปลาหลด	มีดปลายแหลมเหมือนปากปลาหลด
ตีผึ้ง	การไล่ผึ้งให้ออกจากรัง เพื่อจะเอา รังผึ้ง น้ำผึ้งและตัวอ่อน ๆ ของมัน วิธีไล่ผึ้งใช้ควันธูป เช่นควันยาสูบ หรือกาบมะพร้าว เมื่อผึ้งหนีออก จากรังแล้ว จึงใช้มีดตัดรังผึ้ง
หน้าไม้	เครื่องมือสำหรับยิงสัตว์
อึ้ง	อีกอย่างหนึ่ง
กระทรวงธรรมการ	กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน
เสมียนทนาย	คนสนิทของขุนนางหรือผู้มีอันจะกิน สมัยก่อน ทำหน้าที่เขียนหนังสือและ ช่วยเหลือรับใช้อย่างใกล้ชิด

กิจกรรม

ตรวจสอบความเข้าใจ

เลือกคำตอบที่ถูกต้อง

๑. บ้านของนายมั่น รักธรรม อยู่ที่ไหน
กรุงเทพฯ นครสวรรค์ ปราจีนบุรี สวรรคโลก
๒. น้องชายของนายมั่น มีอาชีพอะไร
ค้าขาย ทำนํ้ามันยางและป่าฝ้าง รับราชการ ชั้บร้อง
๓. บิดาของนายเมืองเสียชีวิตเพราะอะไร
หมักัด ป่วยเป็นไข้ เป็นลมชัก โรคชรา
๔. นายเมือง แต่เดิมชื่ออะไร
นายม้วน นายเถื่อน นายนิค นายมั่น
๕. นายเมือง เป็นเด็กอย่างไร
โง่ ฉลาด สมองทึบ เรียนไม่ได้
๖. นายเมืองเรียนหนังสืออย่างไร
ลุงของเขาสอนให้ เขาไปโรงเรียนประชาบาล มีครู
มาสอนที่บ้าน

รู้จักคำ

ก. เราได้เรียนคำและสำนวนใหม่ และแปลก ๆ อีกหลายคำ
ลองทำท่าตามคำและข้อความต่อไปนี้

นุ่งผ้าหยักรั้ง

นุ่งของ ๆ

ไปรยข้าวให้ไก่

ตีฝั่ง

ข. เมื่อเข้ามากรุงเทพฯ ใหม่ๆ นายเถื่อนพูดไม่เพราะเลย เพราะยังไม่ทราบว่าจะพูดอย่างไรจึงจะเพราะ ให้เปลี่ยนคำพูดต่อไปนี้ของนายเถื่อนให้ฟังเพราะหู

“เมื่อพ่อข้าไปเหนือ ยังได้มาลาแก่ที่บ้านเก่า”

“ข้าซื้ออ้ายเถื่อนอย่างไรล่ะ”

“เออ ข้าเองนะแหละ”

“แม่ข้าชื่อนางเอียง”

ค้นคว้าต่อ

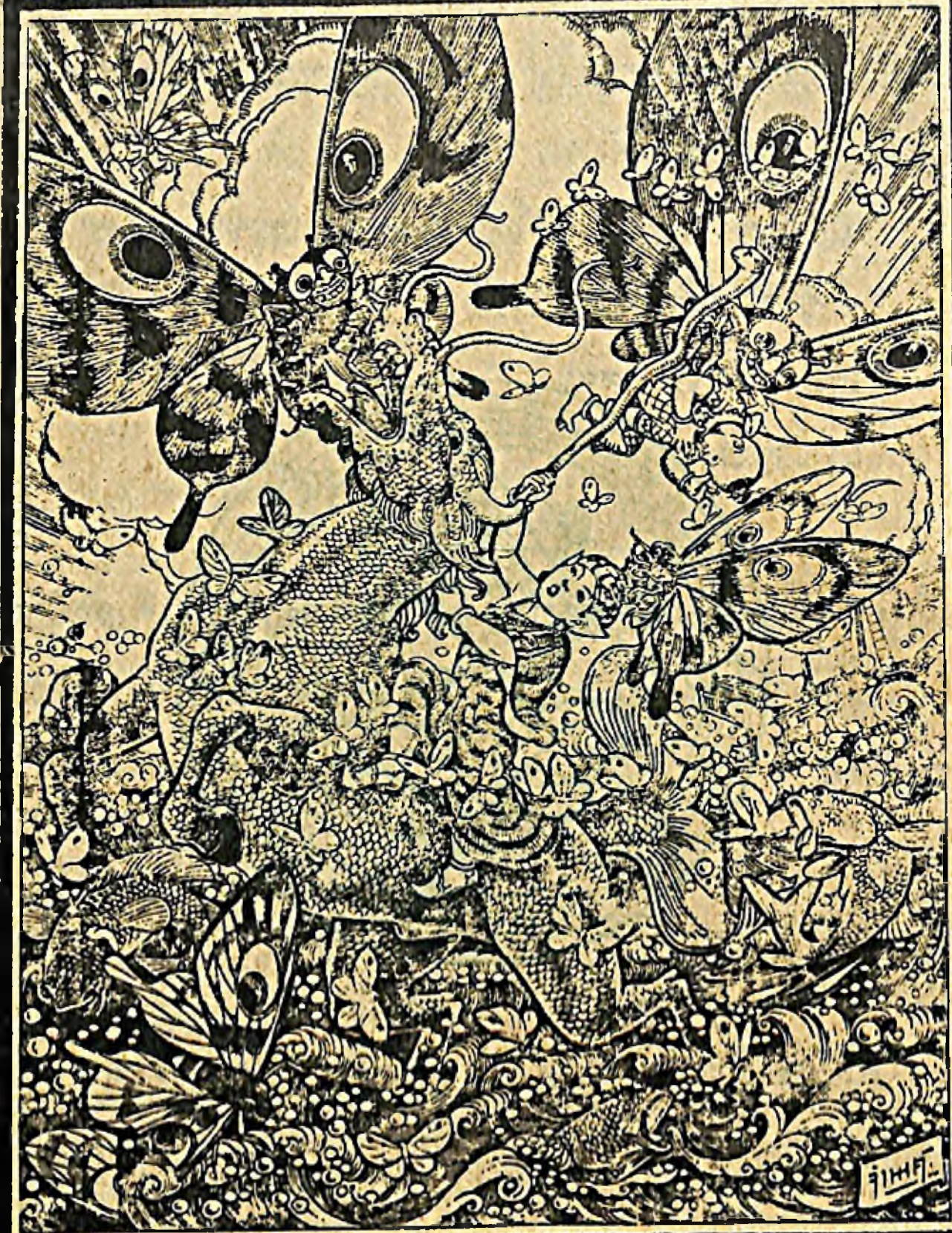
ก. เรื่องของนายเมืองนี้ มีอยู่ในหนังสือพลเมืองดี ถ้าที่บ้านหรือที่โรงเรียนมีหนังสือนี้ ควรอ่านต่อจะได้รู้เรื่องราวของนายเมืองมากยิ่งขึ้น

ข. สอบถามว่า บุคคลต่อไปนี้ เขาทำอะไรกันบ้าง

ชาวนา ข้าราชการ

ทนายความ พราน

ค. เปรียบเทียบการแต่งกายของนายเถื่อนกับเด็ก ๆ ในสมัยนี้

ขึ้นขี่หลังมังกรก็ถอนถีบ
ไล่ผีเสื้อเงือไม้เท้าของเจ้าตา

ลงน้ำรีบตามติดกนิษฐา
ร้องเหวี่ยงว่าลักเท่าไรก็ไม่วาง

เกาะผีเสื้อ

ความเบื้องต้น เรื่องเกาะผีเสื้อตอนนี้คัดมาจากเรื่อง
พระอภัยมณีคำกลอน ซึ่งสุนทรภู่เป็นคนแต่ง ตอนนี้กล่าวเรื่อง
สุดสาคร ออกเดินทางไปตามหาพระอภัยมณีพระบิดา ซึ่งพลัดพราก
กัน สุดสาครมีแม่เป็นเงือกชื่อนางมัจฉา เมื่อนางมัจฉาตั้งครรภ์
พระอภัยมณีต้องจากไปที่อื่น สุดสาครจึงไม่เคยรู้จักพ่อของตน
เลย พระโยคีที่เกาะแก้วพิสดารเป็นผู้เลี้ยงดู และสั่งสอนวิชา
ความรู้ให้ สุดสาครมีแม่เป็นเงือก จึงมีกำลังแข็งแรงผิคนุชย์
เมื่ออายุสามขวบออกไปเที่ยวทะเล จับสัตว์ประหลาดได้ตัวหนึ่ง
หัวเป็นมังกรตัวเป็นม้า เรียกกันว่าม้ามังกร มีฤทธิ์มาก แต่
ก็พ่ายแพ้แก่สุดสาคร สุดสาครเอามาเลี้ยงไว้ และตั้งชื่อให้ว่า
ม้านิลมังกร

วันหนึ่ง สุดสาครคิดถึงพ่อ จึงลาพระเจ้าตา และพระมารดา
ออกไปติดตามพระอภัยมณี พระเจ้าตามอบไม้เท้ากายสิทธิ์ให้เป็น
อาวุธ ระหว่างทางสุดสาครต้องเผชิญกับภูตผีปีศาจ แต่ที่รบชนะ
ครั้งหนึ่งไปพบซีเบลิอย สุดสาครเสียทีถูกซีเบลิอยฉกตกแหวน
และแย่งเอาม้ากับไม้เท้าไป พระฤาษีต้องมาช่วยจึงขึ้นจากแหวน
ได้ พอดีม้ามังกรหนีซีเบลิอยกลับมาหา สุดสาครจึงขี่ม้าเหาะตาม
ซีเบลิอยไปถึงเมืองการะเวก แย่งเอาไม้เท้าคืนมาได้ เจ้าเมือง
การะเวกนี้รักสุดสาคร ก็ทรงรับเลี้ยงอย่างโอรส และให้เป็น
เพื่อนเล่นกับพระโอรสธิดาซึ่งมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน สุดสาคร
อยู่เมืองการะเวกได้ไม่นาน รู้สึกคิดถึงพระบิดา จึงทูลลาเจ้าเมือง